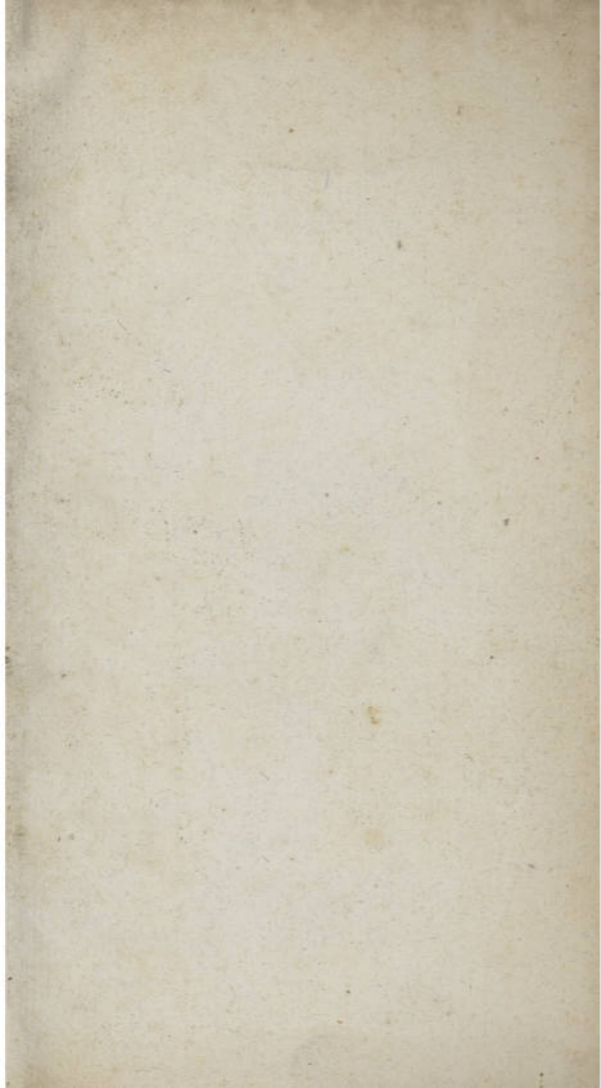

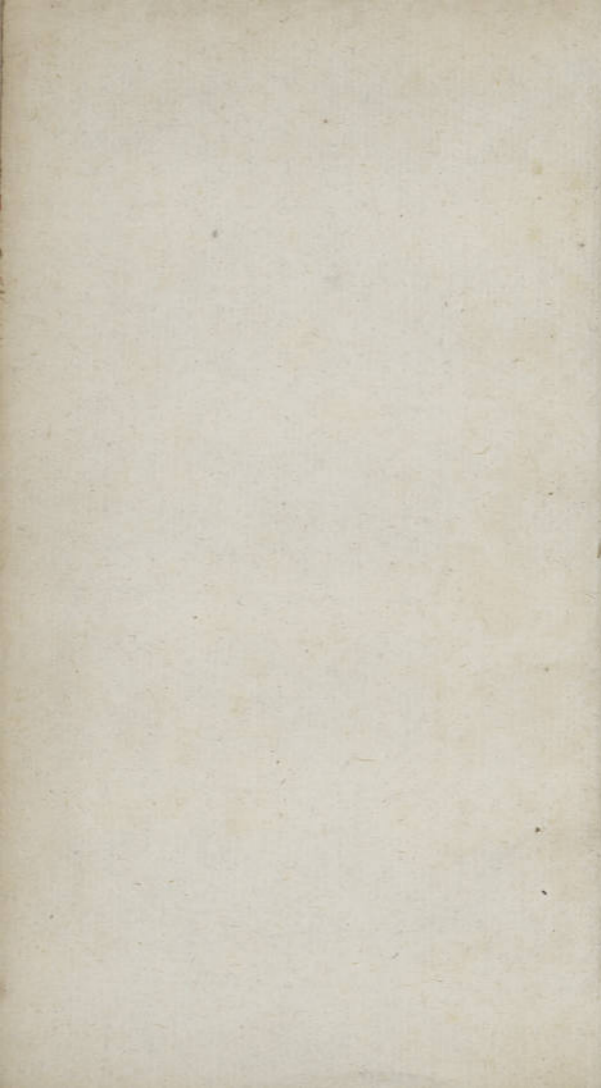

Antonio Ribeiro dos Santos

val 600

/ #

90226

90226

RENATI
RAPINI
SOC. JESU
ODARUM
LIBER.

L.C.

PARISIIS,
Excudebat SEBAST. MABRE-
CRAMOISY, Regis Ty-
pographus.

M. D C. L X X.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

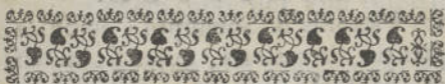
32226

REINATI
RAPINI
SOC. IESU
ODARUM
LIBER.

PARISIIS,
Ecclesiat S. Anast. Mart.
Cramoisy, Regni Ty-
pographus.

M. DC. LXX.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

ILLUSTRISSIMO VIRO
GUILLELMO
LAMONIO
SENATUS
PRINCIPI

RENATUS RAPINUS SOC. JESU.

SI quis esset, ut erit, VIR ILLUSTRISSIME, qui tibi recta, non voluptuaria quærenti, leves has Hortorum delicias parum convenire putaret: provocarem primum ad judicium veteris Academiæ, & Lycei, quæ loca commendabat olim silvarum camporumque pulchritudo naturalis: tum deducerem eum ad Hor-

EPISTOLA.

tos Platonis & Speusippi ; unde sapientia literatoris , cujus sic amans es , profecta sunt tot oracula . Nam quod aliquando dictum ab Antiphane apud Athenæum : *Musas inter literasque versaris assiduus , quoties agitur sapientia negotium* . Postquam tamen Veneris tutelæ consecravit Hortos non rudis antiquitas ; ut à Plinio traditum : molle ac delicatum quidam magis plerisque videbitur munus id , quam ut virum tam gravem decere possit . Quid attinet autem tuas aures deditas publicæ utilitati violare rebus , magna ex parte , ita desidiosis ? Quid dicam de Adonidis Hesperidumque Hortis ? Nam res ipsa monet , quam famosa nomina sint vanitate fabularum . Eo accedit , quod magister otii blandioris Epicurus Hortos primus omnium in urbem transtulerit , quod unum , ut desint cætera , contumeliam facere potest Hortorum honestati , qui tali auctoritate , res inter serias , ne vel appel-

Αὐτὸ δὲ
 ὡς
 μούσα-
 σι , καὶ
 λόγοις
 πάρει ,
 ὅπου τε
 σοφίας
 ἐργον
 ἐξέτα-
 ζεται .

E P I S T O L A.

lari quidem poterunt sine suspicio-
ne.

Quamquam non committam hic,
ut oratione nimis anxia, excusam
apud te Hortorum innocentiam: ne,
defensione non necessaria, confun-
dam causæ bonitatem. Nam Venus,
Hesperides, Adonis, quis nescit, quæ
nugæ sint, quam leves & frivola?
Nec video, cur injuriam facere pos-
sit Hortorum posteritati, Philoso-
phiæ suæ licentia Epicurus: de cujus
moribus jam non quæro, quos au-
dio defendi per quosdam Philosophos
e nostris. Non necesse est autem
hic commemorare me, quod est co-
piose disputatum à sapientibus, co-
lendæ telluris artem omnium esse in-
nocentissimam. Unde, non sine cau-
sa, vitam olim putabantur agere val-
de bene moratam, qui terram cole-
bant: nam telluri operam dare, idem
existimabat esse Philosophus natura-
lis, *atque cunctorum parenti adesse, ei-
que patrocinari.* Id autem, ut est li-

E P I S T O L A.

berale imprimis, atque humanum, magnopere valere potest, pro candore morum, vitæque simplicitate retinenda: cum, ut à Catone dictum, *minime male cogitantes sint, qui in eo studio sunt occupati.*

Quod moribus tuis quam bene conveniens sit, VIR ILLUSTRIS-SIME, fatis per se planum est: cum ea sit opinio tuæ virtutis, ut de vera laude sermo jam in urbe esse non possit, quin illico omnium animis obversetur os tuum; vitæque tuæ ratio, temporum disciplina sit, exemplumque universæ civitatis: ad quem proinde quodammodo pertinere videatur illud de P. Scipione Æmiliano dictum tam memorabile: *Vir tota dotibus, ingenique, ac studiorum, eminentissimus sæculi sui: qui nihil in vita, nisi laudandum aut fecit, aut dixit, aut sensit.* Nihil dicam de admirabili illa, quæ propria tua laus est, *διὰ τὴν μοίαν*, per quam & concilias amores omnium, & exprimis in

Velleii
Paterc.
histor.
l. 1.

EPISTOLA.

te difficillimam illam societatem gravitatis cum humanitate, quæ patri-
ciæ dignitatis vel præcipua virtus est. Cum vero judiciorum tuorum sancti-
tate, publicam rem tam caste geras, eam apud populum nominis celebri-
tatem meritus es, quam prædicabit præsens ætas, posteritas mirabitur, consecrabit immortalitas. Nam tem-
porum conscientia nunquam sustinebit sileri LAMONIUM, qui se tam corruptæ ætati præbeat tam incorruptum.

Possem persequi dotes cæteras agriculturæ, pro munere apud te com-
mendando. Habet enim ars ista per-
magnam vim, non modo ad inno-
centiam vitæ, sed etiam ad amœni-
tatem litterarum, omnemque adeo
vitæ liberalis honestatem excolen-
dam. Quare mirum videri non de-
bet, VIR ILLUSTRISIME, si
te artis istius oblectatio aliquando
ceperit: nam quamvis esses ingressus
vitæ institutum, in quo te popularis

E P I S T O L A.

aura, tuæque opinio virtutis prove-
 xerit longius, quam destinarat pudor
 tuus; & ea vivas ætate, qua mores
 civitatis ad luxum & ambitionem
 incubuerint: hoc tamen otioso &
 simplici vitæ genere duci interdum
 te vidimus, eoque delectari magis,
 quam ferebat temporum licentia.
 Credo, ne in tanta honestarum ar-
 tium, qua florebas apud tuos com-
 mendatione, tantæque spectatione
 dignitatis, suavitatem eam tibi præ-
 terire sineres, quæ percipitur e vita
 tam innocente: cujus etiam quasi
 disciplinam aliquam formare ipse per
 te non dubitasti, quam traderes ci-
 vibus tuis; principes viros imitatus,
 qui scriptis hanc artem commenda-
 runt. Nam, ut monet Plinius, *de*
cultura agri precipere, principale fuit
etiam apud exteros: siquidem reges fe-
cere, Philometor, Attalus, Archelaüs.
 Cyrum omitto, qui gloriatur apud
 Xenophontem, se, tot inter opes,
 confitorem Horti. Tanta nimirum

EPISTOLA.

dignitas est agriculturæ, qua contendit Cato apud Tullium, *nihil sibi magis regale videri*: eamque Modestinus Columella affirmat *proximam, & quasi consanguineam sapientie*. Unde apparet, quam bene inter te, & illam conveniat, VIR ILLUSTRIS-
SIME, qui non sapientiæ modo, *sed* Δρέπων
virtutum omnium supremum apicem Κορυ-
consecutus sis, jure longe potiori, φαί, ἀρε-
quam Princeps ille Syracusius, de τῶν ἀπο-
quo Pindarus in Olympiis. πασῶν.

Verum licet colendæ telluris ratio de Hie-
in universum liberalis, & honesta rone
fit: cum tamen cultus Hortensis pu- εἰδ'. α.
rus liberque videatur a durezza la-
boris, quo se conficit agricultura
communis: quiddam etiam habet ma-
gis accommodatum, non modo ad
tuendam dignitatem, sed etiam ad
celebritatem nominis faciendam.
Quod intelligebat per se satis legisla-
tor mortalium sapientissimus, qui,
pro se apud suos commendando, mo-
liebatur Hortos. Sic enim ille: *Ma-*

E P I S T O L A.

Eccl.
c. 2.

gnificavi opera mea, feci Hortos & Pomaria, & conserui ea cuncti generis arboribus. Idem accepimus, florente Republica, videri cœptum Romanis: qui ut erant honestiores cæteris gentibus, studiosioresque vitæ elegantioris, de parandis Hortis, sic tanquam de fama, & existimatione sibi facienda laborare videbantur. Testis Tullius, qui non tam suos, quam sui temporis mores describit, per literas, ad Atticum. Nihil enim peræque flagitare videtur ab amico, quam *ut sibi paret Hortos, & quidem, inquit, ob hanc causam: nihil enim video, quod tam celebre esse possit.* In quo gustus exercitatissimi vir, arbiterque boni saporis non sentiebat aliorum, atque postulabat sua vel fama celebritatis amans; vel ætas, fastidii in omni deliciarum genere delicatissimi. Sic enim existimabant, principes in civitate viri, patricium hominem, post res foris bene gestas, non magis apud suos, quam Hortorum celebritate spectari posse.

EPISTOLA.

Qua laude ne careres, qui cæteris abundabas, VIR IMMORTALITATIS DIGNISSIME, ferre non debui, postquam præsertim de te meritus sum, ut in otio familiari me tolerares. Obligatus tam grandi beneficio, operam dedi, ut Hortos tibi pararem, non tam ut animum tuum forensi labore fatigatum levarem, domestica remissione, in quo tamen essem laude dignus: quam ut te, qui nostri temporis summum decus, ornamentumque sis, in omni genere honestatis, omni monumentorum genere commendarem posteritati. Parisiis Kalend. Januarii M. CIO C. LXVI.

PRÆFATIO AD ERUDITUM LECTOREM.

AUDACIA videbitur non tolerabilis, operis quod fuit unquam perfectissimi partem eam carmine velle persequi, quæ prætermissa sit à Poëta, post hominum memoriam, omnium excellentissimo. Nam scitum illud Romani Vatis, ex libro quarto Georgicæ.

Forſitan, & pingues Hortos quæ cura colendi

Ornaret, canerem, biferique roſaria
Pæſti :

Quoque modo potis gauderent intyba rivis,

Et virides apio ripæ, &c.

Sentires eo in loco ſibi placere Virgilium,

PRÆFATIO.

adeo effusus est; opinor non sine causa; quem materia tam liberalis invitabat amœnitas. Sed sive quod urgeatur ab instituto, de apibus, carmine; sive quod otium jam præparet Heroi suo, in opere destinato, desinit non ita multo post cœptam rem prosequi: quam tamen dignam putat, quæ pro scribendi argumento, proponatur universæ posteritati.

Verum hæc ipse equidem spatiis conclusus iniquis

Prætereo, atque aliis post commemoranda relinquo.

In quo vix impetrare poterò, ut amoliar à me arrogantia bene magnæ suspicionem, qui partium à tanto viro desertarum possessionem tam fidenter occupare cogitem: nec dubitem Latine scribere de re, quæ, si Plinio fides est, deterrere potuit scriptorem tam exercitatum. Accedit, quod in proposita tam divini Vatis imitatione, faciam expectationem majorem, quam quæ per facultates meas sustineri possit: exemplumque propositum non tam ostendat opem, quam desperationem certissi-

P R Æ F A T I O.

mam. *Quæ* vero temeritas, tentare rem quam partim propter difficultatem eorum, quæ prætermiserat *Virgilius*, partim propter eorum quæ cœperat excellentiam, persequi nullus posterorum ausus sit? Deinde cum eo perducta sit apud nos cultus *Hortensis* perfectio, ut ei nihil jam deesse videatur ad elegantiam, ejus dignitatem, quæ summa est, ut assequi difficulter potero, non satisfaciam opinioni.

Deterrebat etiam me non mediocriter egestas *Latini sermonis*. Est enim audacia non ferenda, *Latine scribere* velle de re apud *Latinos* prorsus ignorata. Nam cultura *Hortensis ratio*, quæ nunc est, sive in digerendis per areolarum descriptionem floribus, sive in arboribus fructiferis applicandis ad murum informandisque, nullum plane locum habuit apud illos. Venit tamen in animum sperare, si quid peccem vel ignorance sermonis, vel inopia; ut ætas nostra, supra ceteras amans *Hortorum*, indulgeat aliquid audacia rem majoribus intentatam mo-

PRÆFATIO.

lienti. Addebat animos, in opere tam difficili, studium cultus Hortensis, quod per id tempus, sic viget apud Patritios & Optimates: ut haud sciam, an unquam plus celebritatis habuerit. Conveniebat autem, ut etati nostre, supra omnes anteaetas, Hortorum longe curiosiori impertiretur aliquid amœnitatis illius, quæ partim temporum disciplina, partim industria cultorum pervenit ad summum. Sic enim existimo, ex illa partium complexione, qua nunc Hortos consicimus, eam conformationis & decentiæ fieri absolutionem, cui ad summam dignitatem rei Hortensis nihil desit.

De natura carminis, quod usurpari solet, in tradendis præceptionibus, non necesse est dicere me pluribus, cuius exemplum proponitur in Virgilii Georgicis perfectissimum: cuius quidem naturalis ingenuitas vix dabit locum veniæ cultus elegantioris, quem adhibui: contra quam ferebat carminis istius mediocritas, in quo queritur cura puræ nudeque simplicitatis. Certe non excusabo

P R Æ F A T I O.

facti conscientiam, obsecutus sum materia tam delicate, in qua non facile sibi temperare potuisset ipse Virgilius: quod illi non difficile fuit in agricultura duriori, in qua tamen, ut est observatum à Plinio, e tantis, quæ retulit, flores modo rerum decerpit. Nihil enim omisit eorum, quæ nitorem & ornamentum recipere poterant: hinc tam crebre digressiones à proposito, quibus occurrat satietati & fastidio, quod monet Macrobius Saturnaliorum libro quinto. In Georgicis, inquit, post præcepta, quæ natura res dura est, singulos libros acuti argumenti interpositione conclusit: primum de signis tempestatum, de laudibus vitæ rusticæ secundum: tertius desinit in pestilentiam pecorum: quarti finis est de Orpheo, & Aristæo non otiosa narratio. Nec ipse passus sum partes in eo desiderari meas: feci, quod erat docentis non plane duri: respersi floribus satis liberali manu languorem præceptionum, ut mitigarem pertina-

PRÆFATIO.

eiam locorum eorum, quæ dehonestabat humilitas materie, pro vitanda satietate.

Si tamen videar non pepercisse satis elegantie: factum tuebor authoritate Grecorum pene omnium, qui de floribus, aut florum cultu scripsere. Nam ut omittam ceteros: quid elegantius Hortorum pictura, quos ad agrum Pisanum, qua præterfluit Alpheus, Nymphis Iadibus describit Nicander secundo Georgicon? In quibus tam creber & frequens usus est ornamentorum eorum, quæ poëtica petit à temporibus fabulosis. Incredibile dictu est, quam copiosi sint & elegantes ceteri in ea materia, quorum mentionem facit lib. 15. Athenæus, qui coronariorum florum copiam carmine prosecuti sunt, ut Cratinus in effœminatis, Hegesias in versibus Cypriis, Anacreon in Odis, Sappho in fragmentis, Pancrates in Poëmate, Cheremon in Baccho, Eubulus in nutricibus, alii-que innumerabiles.

At non erat tam licenter indulgendum fabularum copia, & vanitati, in

P R Æ F A T I O.

ea materia, quæ faciebat expectationem gravitatis, & discipline: erat peruestiganda natura florum & plantarum, describende proprietates, æstimandaque vis singularum, fateor; neque opinor defui partibus his: non immemor tamen quam personam agerem, Poëta nimirum, non Philosophi, qui per orationis religiose simplicitatem nimis crudam, fidem querat. Quamvis autem pars hæc Poëtice versetur in mediocritate, orisque sit angustissimi, colligit tamen animos interdum, quadam excelitate spiritus, ne jaceat humilitate rerum quas tractat, & ipsa materia tenuitate frigere videatur. Quod ne contingat, excitandus identidem animus, ut secundum Anacreontem de Poëtice sublimitate erecta mens, divina spiret.

Νόος ἐς θεοῦ ἀεὶ δαίης.

Sed profanorum numinum fieri mentionem, per Vatem non profanum, grave videbitur iis, qui non plane norunt ingenium Poëtice, quæ per deorum ministeria, & fabulosum sententiarum

PRÆFATIO.

tormentum, animos tollere debet interdum, ut inveniatur admirationem: Quam potestatem per se facit artis licentia, si religionis non intersit, quæ nec ledi se putat, nec bonos mores violari; cum pro ingenio ludit Poëtica, ut per fabularum gratiam minus languide querat veritatem.

In quo non videntur tolerabiles ii, qui putant Poëticam ab omni fabula destituendam: primo quod aniles nugæ sint fabule omnes: deinde quod a moribus Christianis plane abhorreant: postremo, quod natura per se campus satis late patens sit, in quo exultare possit Poëtica, absque fabularum ope. Nam hæc ferme rationes sunt, quibus utuntur novi accusatores fabularum, ut eas proscribant.

Quibus respondeo breviter, eos parum sentire quod fabularum ingenium sit, quæ semper reconditos & interiores sensus habeant plenissimos rerum gravissimarum. Quæ causa fuit Synesio Cyrenensi Episcopo, magno Christiana seve-

P R Æ F A T I O.

ἐν πει-
 σὶν ἢ φι-
 λίμω-
 δοῦς φύ-
 σις ὑπό-
 χρεῖς
 ὅτι φι-
 λοσόφου
 τελοῖς.

ritatis professori : cur diceret, in Dione suo : Fabularum studiosam in pueris indolem magnam esse sapientiæ significationem : & Clementi Alexandrino, cur declararet Græcorum fabulas, eam esse sapientiam, quam hauserant à Prophetis. Unde Gregorius Nazianzenus non putavit alienum à sanctitate religionis, carminibus suis aspergere fabulas de Pandora, Narcisso, Jove, Minerva, & novas etiam interdum de suo texere non dubitavit. Nihil dicam de tertia reprehensionis parte ; cum perspicuum sit, quam tristis sit Poëtica, quæ sine fabularum adjumento naturam nudam sequatur : quod fecit, cur de Poëtarum numero Lucretius excluderetur, qui in summa puritate sermonis ubique videatur asper & horridulus. Sed pro fabularum defensione, si vacaret, infinita asferre possem e Patribus Græcis: quas qui tollere volunt, Poëticam omnem extinguere cogitant : cum fabule sint de numero rerum earum, per quas Poëtice sua venit admiratio : quam as-

PRÆFATIO.

fert sola temporum longinquitas. Nam sic est arximus hominis, quemadmodum habet ille, ut

Nisi quæ terris semota, suisque
Temporibus defuncta videt, fastidit,
& odit.

*Hor.
epist.
ad Aug.*

Quapropter fabulas, res antiquæ cum laudis tum artis reprehendere desinant illi, si in posterum minus inepti haberi velint.

Majorem curam simplicitatis exhibui in Nemore, & Aquis, quam in Floribus, quorum amœnitas fecit me copiosorem: nisi quod parumper hæsiti certis in locis, quæ videbantur idonea, in quibus Poëtica dotes emerent, per illecebras fabularum: ne carmen langueret insita jejunitate præceptionis, quam profitebatur.

De Pomario, vereor ne non satisfecerim eorum expectationi, qui sperabant enumerationem bene longam fructuum Pomorumque, quorum vim per se incredibilem recensere, cum pane infinitum sit: in exponendis fructuum speciebus, summam rerum secutus sum, Virgilium

P R Æ F A T I O.

*imitatus, qui secundo Georgicwn in vi-
norum copia, & multitudine, quæ pa-
tebat latissime, paucissima quadam le-
viter attigit; tres Olivarum, totidem-
que Pyrorum species complexus: Nihil
enim est magis alienum ab ingenio car-
minis istius, quam series odiosa rerum
singularium, quæ non potest, quin fa-
stidio proxima sit, si descendat ad sin-
gula, minutiusque omnia partiatur. Ne
forte levitatis ostentatione ita manifesta,
fiat similis illi fabro tam inepte diligen-
ti, de quo tam scite Horatius in Poëtica.
Æmilium circa ludum faber imus, &
ungues*

*Exprimet, & molles imitabitur ære
capillos,*

Infelix operis summa.

*Quod cadere minime potest in scripto-
rem emendatum, cujus proprium est ha-
bere delectum, non sequi copiam. Cate-
rum cum vitare non possim, quin mul-
ta sint digna reprehensione: si velim
excusare omnia, ipse vanus amensque
sum. Quapropter ne verbosioris proœmii
libidine*

PRÆFATIO.

libidine fatigem lectorem, cuius quero gratiam, excusationum importunitati supersedebo.

Addam tamen verbum unum de fine, quem sibi proponit carmen διδασκαλικόν: qui cum non alius sit, quam qui propositus est Poëticae universali; res est proclivis. Nam generosior est ejus spiritus, quam ut amet simplices nugas, nudamque vanitatem: tametsi summam artis ponat in movenda delectatione: in quo Philosophia ipsa videtur sapientior, quæ severitatis suæ tristitia per investigationem veritatis faciat multo difficiliorem. Finis itaque Poëticae istius, perinde ac universæ, est docere: quæ, ut monet Horatius ad Lollium,

Quid sit pulchrum, quid turpe, quid utile, quid non:

Plenius ac melius Chryippo, & Crantore dicit.

In quo Senecam, hominem ceteroquin non inconsideratum, sed criticum nimis interdum prædentem, ferre satis patienter minime possum, qui summa judi-

P R Æ F A T I O.

Senec.
ep. 87.

Maer.
2. Sa-
tur.

cii licentia putet *Virgilium in Georgicis*,
Non quid verissime, sed quid decen-
tissime diceretur, aspexisse; nec agri-
colas docere voluisse, sed legentes
delectare: quo in loco pervertit offi-
cium precipuum Poëticae liberalioris, cu-
jus partes qui feliciter sustinuerit *Virgi-
lio*, perspicuum est unquam fuisse nemi-
nem. Quapropter non moror iudicium
Seneca, de quo provocare possum ad
conscientiam totius antiquitatis, quæ
si sapimus, nobis semper est adoran-
da. Nihil autem necesse est dicere,
quam parum verisimile sit, hominem
in omni rerum naturalium cognitione
exercitatissimum, qui tanta cum reli-
gione versatus sit in ceteris, nugari
voluisse in ea materia, in qua profite-
batur disciplinam. Quid enim magis
indignum viro liberali, quam ludere
velle, cum docere debeat; & querere
delicias, cum facit expectationem re-
rum seriarum: quod de *Virgilio* quis
ausit suspicari, nisi qui splendide stoli-
dus sit?

P R Æ F A T I O.

De terra cultu, qui scripserunt ex antiquis, video innumerabiles apud Varonem: cum tamen unus propemodum Hesiodus, cum Menecrate Ephesio, carmine rem complexus sit, omnium, ut testatur Plinius ea de re scriptorum antiquissimus: ante millia annorum, inter principia literarum, Hesiodo præcepta agricolæ pandere orso. Quamquam Hesiodus mores hominum magis profecutus sit, quam naturas rerum; de quibus agendum sibi proposuerat: in quo licet Philosophi moralis potius, quam sinceri Poëta partes egerit: laudem tamen summam meruit; sed inferiorem longe Virgilio, qui perfunctus est eo munere, supra admirationem. Quod facit, cur eum respiciam unum, qui contra quam soleat reliquum Poëtarum vulgus, bene sciteque norit nihil præstare de se, nisi modestiam, & simplicitatem, quæ meo quidem iudicio, consultissima via bonæ mentis est, cujus sinceritas, perfecta consummatio est sapientiæ illius, quam

Plin.
hist. nat.
procem.
lib. 14.

PRÆFATIO.

*requirit Horatius ad Pisones, pro re-
cta bene emendateque scribendi disci-
plina.*

Scribendi recte, sapere est & princi-
pium, & fons.

HORTORUM LIBER PRIMUS.

FLORES.

QUÆ terræ cultura magis florentibus Hortis
Conveniat; quæ par nemori sit forma se-
rendo;

Ducendæ quis aquæ, quis fructibus usus ha-
bendis,

Præcipio, Cælum ventis aperite serenis,

O. superi, quorum floret de munere tellus.

Varibus ignotam nam me novus incitat ardor

Ire viam, magno quæ primum ostensa Maroni,

Extremo cum vela trahens sub fine laborum,

Italia pingues hortos quæ cura colendi

Ornaret, canere agricolis, populoque parabat.

Fas mihi divini tantum vestigia vatis

Posse sequi; summoque volans dum tendit O-

lympo,

Sublimem aspicerè, & longe observare tuendo.

Tu mihi, tu gentis lux ô suprema togatæ,

Præsida quo Francæ florebut denique leges,

L A M O N I D E, legum si quid tutela tuarum,

Magnarumque sinant, portas quæ pondera,
rerum;

Huc ades: atque tuos fer non jam invitus ho-
nores.

Dumque regis Themidem, Themidisque pa-
latia magnæ

Summa tenes, & regna fori impacata gubernas,
Exemploque tuo mores, luxumque coërces,
Musarum tenues etiam ne despice lusus.

Fors erit, ut quamquam levia, & minus ampla
secutum

Nominis æqua tui si vatem afflaverit aura,
Te possim canere, atque tubas æquare canendo:

Tum tibi grande meo veniet de carmine nomen,
Te nemora, & fontes, te patria rura loquentur,

Atque mei flectent se per tua tempora flores,
- Principio tellus Horto quærenda parando est,

Eoum ad Solem, cælo subjecta salubri:
Cui non vicino collis de rure propinquus

Immineat, fumosque palus obducat inertes.
Nam cælo imprimis flores latentur aperto,

Nec possunt tardos stagnorum ferre vapores:
Ante pares autem ruri quam cuncta serendo,

Quære, quod ingenium, quæ sit natura colenda
Telluris: tellus melior, cui plurima subter

Uligo; pingui gaudent uligine flores:
Illa ferax herbarum: illam experieris arando,

Et cultus omnis patientem, & floribus aptam.
Hanc fuge, quæ pictis latebras dedit ima lacertis,

Argilla in sterili, vel quam natus adurit
Tophus, & infelix cretosi glareæ raris;

Et lapidosa soli ne te male gleba rubentis.

Occupet, atque tuum teneat frustrata bidentem,
Ne pigeat scrobibus fundum explorare sub altis.
Quosdam sæpe soli facies externa fefellit :

Intus enim vitium viridis sub gramine glebar
Aut tophus scaber, aut urens argilla latebat.

Postquam autem, parte ex omni, constare
videbis

Et cælum, & terram, nam terra obnoxia cælo est,
Ipse mihi validam quatiens per tesqua bipēnem,
Limitem agat latum, & longe nemus omne
repeliat

Villicus; omne nemus, nocet omnis floribus
umbra.

Tum rastro validisque bidentibus undique tellus
Versanda, & vastum fractis æquanda per æquor
Aggeribus glebarum, Hortoque paranda futuro.
Ne tamen æquatam properes describere cāpum
Areolis, buxumque solo plantare recenti.

Differ opus, totos autumnis perferat imbres
Campus iners, dum terra situ durata residat.

Et postquam fundo penitus perfederit imo,
Actaque transferint glebis hiberna subactis:

Vere novo terram rursus versabis, & omnem
Æquabis rastro, & adunco vomere campum:
Quem deinde in varias buxo describe figuras.

Olim tempus erat, cum res Hortensis ab arte,
Munditiem nullam, nulla ornamenta petebat.
Sæpe rosam passim permixtam agrestibus herbis
Vidisses; nec erant per humum segmenta viarum
Digesta in sese, & buxo distincta vitenti.

Prima autem cultum, ut fama est, quæsit,
& artem

Flora, corymbiferi celebrat dum numina Bacchi.
 Festa dies aderat; vicini numina ruris
 Convenere; ibat pando Silenus aſello
 Cum Satyris; dabat ipſe Deus ſua vina vocatis.
 Adfuit & Cybele Phrygias celebrata per urbes:
 Ipſaque cum reliquis Flora invitata deabus
 Venit, inornatis, ut erat neglecta, capillis;
 Sive fuit faſtus, ſeu fors fiducia formæ.
 Non illi pubes ridendi prompta pepercit,
 Neglectam riſere. Deam Berecynthia mater
 Semotam à turba, caſum miſerata puellæ,
 Exornat, certaſque comam ſub lege reponit,
 Floribus & buxo mixtis (nam buxiſer omnis
 Undiq; campus erat) velavit tempora nymphæ.
 Reddidit is ſpeciem cultus, cœpitque videri
 Formoſa, & meruit: novus hinc decor additus
 ori.

Ex illo, ut Floram decuit cultura, per artem
 Floribus ille decor poſthac quæſitus, & Hortis:
 Quem tamen Auſonii cultores, quemq; Pelasgi
 Neſcivere, ſuos nulla qui lege per Hortos
 Plantabant flores, nec eas componere norant
 Arcolis, tonſaque vias diſcernere buxo.
 Culta ſuper reliquas Francis topiaria gentes,
 Ingenium ſeu mite ſoli, cælique benigni
 Temperies talem per ſeſe adjuverit artem;
 Sive illam egregiæ ſolers induſtria gentis
 Extuderit, ſeris ſeu venerit uſus ab annis.

Tuque adeo ſi quando Hortum, villamque
 parabis,
 Quære duces operi eximios, artiſq; magiſtrum,
 Qui tibi mēbranæ puro ſuper æquore formam,

Liber primus.

5

Exemplumq; operis plumbo describat, & omnem
Cum duce & ipse tuo tecum meditare figuram,
Explorans, ne quid forsā, tellure sub ipsa,
Posthac ars pravum, vel inemendabile peccet.
Nam magis in summa, si quid deforme, figura
Et patet, & melius longe sibi subvenit error.

Sunt qui mille modis pertextunt mille figuras
In buxo, quales Creta confusus in alta
Exhibuit Labyrinthus, & irremeabilis error.

Sunt alii, Phrygium quos ars imitata laborem,
Plus juvet, intonsæ ceu cum per stamina lanæ
Ducit barbaricos virgo Sidonia textus;
Et tendunt oras circum, quas floribus explent.
Multi simplicibus, rata per discrimina, quadris
Delectantur, ubi se flores undique prompti
Objiciant spectantum oculis, manibusque le-
gentum.

Non variam hic autem diversa exempla per
artem

Proponam, unde tibi e multis optanda requiras:
Illa mihi reliquas placeat super optima formas,
Ipsi quæ campo, textu meliore, quadrabit.

Postquam cuncta tibi fuerint provisa, subactum
Area ferro iterum late explananda per æquor:
Ne si planities dorso decedat iniquo,
Deformet textumque Horti, buxique figuram.
Mox ubi dura suo de frigore bruma remittet;
Cuncta tibi stratum buxo plebs rustica campum
Conferat, & quamquam causando multa mo-
retur,

Festina, dum sole licet, cæloque sereno.

Res quibus angustum concesserit arctior Hor-
tum,

A iiij

Pro buxo, didicere suos includere flores,
 Aut humilis ligni septo, testæve rubentis:
 Exiguam florum buxus ne lubrica sedem
 Anticipet, campumque suis radicibus urat,
 Ne tamen, hoc buxi pro crimine, villicus om-
 nem

Horto buxum adimat: sine buxo grandibus
 Hortis

Non constabit honos unquam suus: ipsaque
 semper

Quantumvis culti languebit gratia ruris.

At quoniam florum penitus natura, genusque
 Et varium est, & multa modis sunt semina miris:
 Illorum proprios generatim dicere cultus
 Profuerit, tum quo præsertim fidere crescant,
 Quæ quibus est habilis tellus, quæ commoda
 plantis.

Nam neque quam variæ species, & semina
 florum,

Est numerus, nec quæ quibus est vis insita bulbis,
 Quorum pars brumæ impatiens, & condita terræ
 Ver tepidum expectat, donec se tollat in auras;
 Pars hyemem passura, sua ab radice virescit
 Per brumam, rigidos Boreæ aspernata furores;
 Pars amat apricum solem, pars frigus, & umbram
 Nec tellus omnis vires dabit omnibus æquas,
 Namque hoc ficcus ager flores juvat, humidus
 illos:

Quæ cultu infelix, & cautibus horret acutis,
 Utilis est aliis, aliis incommoda tellus:

Omnia solerti quæ sunt discenda colono.

Dumq; seris flores, iterumq; iterumq; monebo,

Menstrua ut evolvas signantes tempora fastos,
Cælestisque legas suprema volumina mundi,
Et memor observes, quo denique signifer orbis,
Astrorum varios discriminet ordine menses:

Quas auras paret Eurus: aquis quid turbidus
Auster

Cogitet, & quid Sol ferus, quid portet Eous:
Quo ventos cornu, quo Cynthia provocet
imbres,

Quæ cælo, quam certa fides sit habenda sereno,
Quatenus aut Helice, aut plauastro tardante
Bootes,

Sint æqui arboribus; teneris quid floribus obsint
Vel nimbosæ Hyades, vel Pleiades Atlantæ.
Nam neglecta aliis, & inobservata per annum
Sidera sæpe nocent: superi posuere sub illis
Culturæ rationem omnem, vitæque labores.

Ne te autem varii fallant discrimina cæli;
Ante juvat ventos præsciscere: nam nisi noris,
Ventorum morem varium, & mutabile cælum,
Felicem frustra alterius miraberis Hortum.
Et quamquam cæli veniat clementior aura
Cum vere, & Zephyris, tamen ipsis fidere ventis
Desine: namque fidem produnt hoc tempore
venti.

Et licet ipse Aries veris præfagia porter,
Aurato insignis villo, Zephyrosque reducat:
Nescio quid tamen interdum fatale minatur
Floribus, & duro per cælum sidere sævit.

Tempore non alio, nubes gravioribus Auster
Rumpit aquis, segetesque ipsas populatur &
Hortos,

Floribus ipsa etiam vis est metuenda relictis
 Frigoris : & prorsus restent ne frigora , celo
 Respice , discedens vestigia certa relinquit
 Tristis hyems : hæc signa memor servare me-
 mento ,

Et quæ seminibus sint æqua , & iniqua ferendis
 Sidera : sideribus certis nam semina certa
 Sunt mandanda solo. Tu commoda tempora
 disce.

Ipsa suas postquam implevit topiaria partes:
 Ne molli subeant campo , & dominantur in
 Hortis

Herbæ infelices , Hortorum margine in ipso
 Inter & areolas , gracili perfundat arena
 Terram omnem , purgetque locum de more
 colonus.

Et nisi perpetuis campum insectabere rastris,
 Ipsa etiam herba frequens sparsam superabit
 arenam ,

Malvæque, tribulique, & inexsuperabile gramen,
 Nec te difficilis quamvis hæc cura retardet ;
 Namque suo veniet merces non sera labori :

Vix hyberna novo concesserit aura tepori,
 Terra sinus laxabit : & undique germine rupto,
 Multa per areolas sese tibi copia florum

Fundet, opesque tui attonitus miraberis Horti.
 Sed flores prior ante alios, candore nivali,
 Fronde super larga, tollit se Primula veris,

Interdumque sinus aperit diversa rubentes :
 Et quæ non uno folium fucata colore,
 Græca peregrinis venit Cyclaminus ab oris.

Altera nam niveos, rubros ostentat amictus

Altera, florentes vernis in mensibus ambæ.
Corcyrae geminam montes peperere frequen-
tem;

Et crebrum saxis Coritum, & nemorosa Za-
cynthus:

Mensibus æstivis, floret quoq; plurima, & ipsum
Deinde sub autumnum multo se flore propagat.

Ipsa etiam primo mollis Fumaria vere,
Ostendet varios, per Norica saxa, colores.
At non horrendos cæli perferre tonantis,
Ut perhibent, poterit, læso non flore, fragores:
Cum vel fulmineo Fumaria tacta vapore
Deficiat, lapsaque jacens cervice recumbat.

Tunc & cælesti quæ dicitur Iris ab arcu,
Splendebit, flores variata coloribus illis,
Quos pluvia accipiunt adverso nubila sole;
Iridis at species varias, variosque colores
Distinguet, variis pro tempestatibus, annus.

Tuque Chelidonium, cum nuncia veris hi-
rundo

Stagna super volitabit, avis de nomine dictum,
Ad primos veris Zephyros florere parabis.

Nec mora flaventi pallebit multus in auro
Narcissus: miser ah! quondam puer, ille sub undis
Dum se contemplatur, amat; sed perdit aman-
tem

Forma, novumque facit pueri de corpore florem.

Nec Viola ipsa suos longum celabit odores,
Quæ ferrugineo dum sese obnubit amictu,
Frondibus in mediis, humili de cespite, surgit
Ipsa humilis, simplexq; & simplice perlita fuco.
Et si sunt veri Vates, nec vana locuti,

Nympha fuit, quæ jam flos est, comes una
Dianæ:

Sed comites inter longe pulcherrima Ianthis.
Hanc olim vaccas quando pavisse Phereas
Dicitur; errantem vidit cum Phœbus, amavit:
Nec vultus celavit amans; perterrita virgo
Proripuit sese in sylvas, monuitque Dianam.
Illa, soror, colles, inquit, fuge: namque supremos
Phœbus amat colles, & cælo gaudet aperto,
Ibat per valles Virgo, fontesque petebat
Umbriferos, sepesque inter deserta latebat:
Iste pudoris amor, blandique modestia vultus
Addidit & formæ pretium; meruitque videri,
Dum latuit, Jam furta Deus, fraudesque parabat.
Cum dea: formosæ si non licet esse pudicam,
Ah! pereat potius quæ non fert forma pudorem.
Dixit, & obscura infecit ferrugine vultum,
Jam deformis erat, fuerat quæ pulchra; Dianæ,
Nec sic displicuit: florem nam diva puellam
Esse dedit, tanto pro virginitatis amore,
Cui suus est & honos, & primum servat odorem,
Flos autem nasci valles solet ille per imas
Sponte sua, terræ formosum munus agrestis,
Nec violæ nocet esse humilem, neque sentibus
ortam

In mediis: is honos, ea odoris gratia flori est.

Vere suos etiam, cessent modo frigora, promit,
Quos Hyacinthus habet, Phœbi de crimine,
flores.

Namque sub Eurotam dum Phœbus torquet
in auras

Imprudens discum, pueri per tempora venit

Obliquus; pariter de vulnere palluit isto
Et Deus, & juvenis; fuso de sanguine surgit
Flos novus, & primos Phœbi testatur amores.
At species non est Hyacinthis una, nec uno
Vere, sed æstivo passim quoque tempore florent;
Nec simplex flori color est, in simplice forma.

Ipsa etiam tollunt humili se Colchica thyrsos,
Quorum vagina flores rumpuntur ab arcta
Diversi, & varios fundunt per rura colores.

Sed cum terra sinu primum mollita repenti
Est patiens operum, florum quos ipse propinquæ
Destinat æstati, mandat diversa paratis
Semina pulvis cultor, mandataque curat
Anthemidem, Cyanum, Lychnim, Delphinia,
Caltham,

Et Linum, & Malvas, & odoriferum Melilotum,
Et præcomposita semen tellure receptum,
Si sitis urat humum, riguo vel fonte juvabit
Interdum, terram vel cultu urgebit inertem.

Immensum est autem flores numerare serendos
Vere novo: cunctis primordia floribus udum
Ver dabit, & tenera spes anni ostendet in herba.

Jamq; per areolas pictum caput arduus effert,
Supra alios longe flores, qui fronte superba
Duxit ab imperio nomen: plebs undique florum
Agmine circumstat denso, seu forte salutet
Regem humilis, capitisque altum veneret eus
honorem.

Illi surgit apex, summo sub vertice virgæ,
Aureus; hunc apicem crista viridante coronat
Ingens luxuries foliorum, & vertice ab alto
Quatuor ex uno promittit caudice flores

Inversos in humum, & folio pendente recurvos,
 Nec florum numero ex omni formosior esset,
 Nec qui per campos regnaret dignior alter,
 Si formæ insigni dotem junxisset odoris.

Ne vernos autem nimium properate per im-
 bres,

Tulipæ: vobis imber frigusque noceret.

Vester honos veniet, cum bruma remiserit,
 & cum

Post brumam puri soles, & aperta serena
 Contigerint, nulloque graves à frigore Lunæ.
 Tum florum late ingentem admirabere silvam,
 Omnibus areolis. Omnem nam multa per
 Hortum,

In tenues foliis se versicoloribus auras
 Proferet, atque suum ostendet tulipa decorem,
 Cui formæ pretium varii fecere colores.

Nam seu permixtum niveo candore ruborem
 Confundat foliis, sive illam sparsa cruentet
 Purpura, seu ritu viduarum, veste sub atra,
 Palleat, aut varium filis imitetur achatem.

Obrinuit primos formæ excellentis honores.

Dalmatis & quondam, qui flos jam regnat
 in Hortis

Virgo fuit, fontis cui cærulea Nympha Timavi
 Mater erat, Proteusque pater; sic omnia rerum,
 De Patris ingenio, Nympham diversa decebant.
 Orbe pererrato fines Vertumnus obibat
 Illyrios; Nymphæ, matris pro fonte sedenti,
 Dicere blanditias, & amantia verba parabat.
 Sed virgo longe fugit averfata parantem.
 Et variorum ut erat per se studiosa colorum.

Vertumnus formas se se vertebat in omnes,
Pro vario Nymphæ ingenio, si forte placeret.
Verum ubi vota Deus se perdere sensit, & artes,
Perdere blanditias, audax jam factus amando,
Se pariterq; Deum, pariter confessus amanti est,
Vimq; adeo addebat verbis. Servate pudorem,
Dii patrii, exclamat virgo: cœpitque videri
Digna suis votis, factus de virgine flos est.

Quod falsit nitidis aurum crinale capillis,
Et quæ tæniolæ capiti, vittæque fuerunt,
Mutantur foliis, largo de pectore thyrsus
Fit gracilis, qui se tollit sublimis ab alta
Luxurie foliorum, ipso de vertice thyrsi
Flos calycem caelo inversum componit, in orbem
Oblongum, senaque calyx se fronde coronat,
Omnes pandit ubi, quot habet, natura colores.
Nam virgo quamvis formam mutata, colorum
Quos habuit, primos etiam servavit amores.

Floribus his autem, vitio telluris ab ipso,
Major forma venit: quod enim mirabile dictu est,
Affecto ex habitu, & fundo infelice, sequuntur
Confusi melius majori errore colores.
Et si forte velis his floribus addere formam:
Languens quære solum, languor dabit ipse colorem

Tulipis: tellus ne sit male fertilis illis,
Omnes, de fundo nimium felice, ruberent.

Exin dives ubi pulvillis omnibus Hortus
Floruerit, madidis si fors Notus imbrifer alis
Ingruat, aut sicca Boreas effusus ab Arcto,
Ferte aris herbas, gaudent florentibus herbis

Aræ omnes : quondam his perhibent placasse
tonantem

Muneribus Glycerâ, subitò dum cogeret imbres :
Templorum ornabat textis altaria fertis :

Quando olim lectis è gramine floribus, aras [gni
Simplice munditia, & cultus non prodiga ma-
Infima plebs, voti nondum ambitiosa colebat,

Imbribus & quondam nimis memini ipse
malignum

Humorem vidisse anni, multumque madenti
Aprilem perflatum Austro, quo perditus omnis
Veris honos, & spes anni populata recentis.

Tunc olim, ut fama est, vallis per rura Sabinae,
Mos erat ambusto celebrare Palilia scæno.

Tum madidus vino divinæ pastor agebat
Festa Pali, ne grando satis, pecorique noceret :
Urebat paleas : & Februa sacra parabat.

Cum cælesti Aries splendebit stellifer auro :
Pratorum quondam nymphæ, nunc florea
nymphis

Ornamenta, tuo flore bunt Bellides Horto :
Quas inter major silvestris, caule præalto :
Hortensis nam flore minor, sed læga parentem
Nobilitat late soboles, quæ surgit ab uno
Caudice, picta sinus filii de more triticis.

Tum niveos Iris, quam mittit Etruria, flores,
At Lusitano quæ venit litore, profert
Luteolos, forma hæc spectabilis, illa colore.

Et qui per valles se se Narcissus Iberas
Sublimi attollit junco, folioque comanti :
Quæque per irriguos quærèda Sisymbria fontes
Crescunt, nectendis cum myrto nata coronis,

Flosque Jovis varius, folii tricoloris, & ipsi
Par violæ, nulloque tamen spectatus odore.
Crescit & Idaliæ Veneri ploratus Adonis: [phis,
Tu quoq; mulcendis blando qui carmine nym-
Litore clarus eras quondam, Ranuncule, Mauro,
Per virides campos, te versicolore paratu
Ostentas, tacitoque animum pallore fateris.
Nam puer arcano mentem labefactus amore,
Quos dederat nymphis, cātando acceperat ignes.

Omnibus est illis facilis cultura, neque ullam
Expectant rastro curam, incurvique ligonis:
Cum semel emissis tulerint radicibus auras.
Floribus his, fossam nil debet cura coloni
Præter humum, tenuemque, suo pro tempore,
lympham:

Munere pro tanto, non est ea gratia tanti.

Nec vos pallenti flaventes lumine Calthæ
Transferim, Siculo quas herbifer Acis in agro,
Nascentes, curvo primus sub litore vidit. [tum;
Calthæq; Solis amans, Solem dum spectat ama-
Duxit eum, quem fert, ipso de Sole, colorem.

Parte alia, toto viridis sub margine buxi,
Crispariq; comam, summoque cacumine findi
Paulatim incipiunt, folio variata rubenti
Leucoia: inclemens ne vos ah! læserit aura,
Pro flore egregio, & merito pro floris odore:
Et quod non poterit brumã durare, nec imbres
Hybemos, tristesque minas Aquilonis iniqui,
Leucoii genus omne, cavis imponere testis
Cura fit, ut rauco si turbidus imbre November
Ingruerit, testæ impositum transferre, sub imam
Possis deinde donum, atq; cavis servare sub altis.

Est quoque Sambucus, patriis quam mittit ob oris

Geldria, flore Rosas candenti imitata tumentes:
Hanc etiam regnare tuo latitare campo.

Ut bene floreret, primis in mensibus, annus:
Ad Maias festum instituit Florale calendas
Postumius: molli tunc primum operatus in herba
Villicus, implicitis, phylira frondente, capillis,
Sacra indicebat festo Floralia pago.

Agricolæ plexis ornabant tempora fertis,
Et matrem florum, Maio florente, piabant,
Primitiis Hortorum. At postquam Athaman-
tidos Helles

Cedere vectorem cælo spectabis ab alto,
Jam flores Hortis alios variare videbis.

Maternumq; bono si mensem aspexerit astro
Magnus Atlantiades: nec campos imbribus atris
Obruat Oleniæ sidus pluviale capellæ:

Ipsa tibi solito jam lætior omnibus herbis
Luxuriabit, humus, dumis redolentibus, ipsæ
Florebunt sepēs, & rara fronde myricæ:

Florebit tum molle Cicer, viridesque Genistæ,
Et Pelusiaco Colocasia nota Canopo,

Nodisq; spinisq; frequentibus asper Acanthus,
Partheniique nitens folium, Rorisque marini,

Isthmiacumque Apium, vicinaque Salvia Rutæ,
Et viridem jam sera comam, juncosa Triorchis

Et Matronales Violæ, Alpinumque Thalictrum.
Vosq; per Allobrogas carpenda Phalangia valles,

Et Thymus, & Rhamni, necnon & Nardus
agrestis,

Sedumq; Isopyrumq; Antirrhinumq; bonoq;

Carminibus Moly Arcadicū flos dictus Homero.
Omnia quæ cultu, positum per semen, eodem
Proveniunt, flores pulvillis omnibus illos
Conferere, & campum late his vestire juvabit:
Ne prorsus pars ulla tuum sit nuda per Hortum.
Tantum disce suo bene ponere tempore semen
Et iusta campo immisissum memor occule terra:

Pæonis at silva, per se, sublimis ab alta,
Florem pandit ovans, saturo perfusa rubore:
At non ille tamen, non est rubor ille pudoris,
Crimen habet, tetro quod flos declarat odore.
Felix nymp̄ha, deum si non habuisset amantem.
Nam patrio quondam cum fors in litore, regi
Pæonis Alcinoo candentes pasceret agnos:
Cavit mortales virgo, superosque cavere
Non potuit, factus cælesti crimine flos est.

Et tu rumpis humum, & multo te flore pro-
fundis,
Qui riguas inter, crescis Convolvule, valles,
Dulce rudimentum meditantis Lilia quondam
Naturæ, cum sese opera ad majora parabat.

Mox quoque sponte sua Cyani, & Delphinia,
totos
Incipient textu vario frondere per agros:
Et pictos blande emittens Blattaria flores,
Necnon diverso virosa Aconita colore,
Fœniculumque Acinumque Lupique volubile
gramen,

Qui varii formis, variique coloribus omnes,
Ostendent varium, per buxea texta, decorem.

His, & mille aliis sine nomine floribus Hortus
Dives erit, lateque suos jactabit odores.

Omnia tum cælo rident hilarata sereno ;
 Annus agit Zephyros, quos molli gramine tellus
 Excipit, & cantu exultans philomela salutat,
 Lascivique greges persultant pabula læta,
 Latifico mentes perculsi vere novellas.

Non illo quisquam me tempore durus in urbē
 Ire velit, jubeatque meo discedere rure :

Gaudia ruris amem liberrimus. O ! ubi qui me,
 Alma Turo, riguos delatum sistat ad amnes,
 Carum inter, Ligerimque, suis qui maxima
 Franci

Litoribus late ostendunt miracula ruris.

Salve ô magna parens Hortorum, Patria tellus,
 Cui non Bantini saltus, nec molle Ferentum,
 Non Surrentini colles, vallesque Sabinæ,
 Non ager Oebalius, regnataque rura Phalanto,
 Non se se æquiparent felices Tiburis umbræ.

Adde omnem lætam rivis, & fontibus oram,
 Pratorum immensos tractus, & amœna secundū
 Flumina, vitiferos utroque ex litore colles.

Quid memorem variis opulentam mercibus
 urbem,

Et studia, & mores populi, quem serica texta
 Tractantem, fecit cæli clementia blandum ?

Adde umbras nemorū æternas, & mollia semper
 Gramine prata novo, & nunquam sine flori-
 bus Hortos. [undis,

Talis ager, liquidis quem Sequana perfluit
 Tales Medonici colles, vicinaque rura
 Sanctovii, nec non Richelidis arva Ruellæ,
 Et Sangermani montes, habitata supremis
 Numinibus sedes, & Mommorencia vallis,

Nec mihi, quos olim regina Semiramis
Hortos,

Grandi mole super, rectis suspendit ab altis;
Nec vos, Hesperidum viridaria culta sororum,
Pomaq; flammifero quondam vigilata draconi,
Aut vana Elysios jactarit Græcia campos:
Tanta Parisiaci postquam miracula ruris,
Et luxu dites Hortos, ædesque superbas,
Et nemora, & fontes, fictosq; canalibus amnes,
Exhibet ipsa suis dives Lutetia campis.

Tu cælo, quando mensis Junonius ibit,
Villice tolle manus; Tauri de fronte minantur
Imbrē Hyades, dubio pendent dum nubila cælo,
Si precibus places superos, nimbosque repellas,
Ipsa alios humus, atque alios uberrima flores
Proferet, & pictis lucebunt omnia campis.
Aspicias tollentem alte fastigia Lychnim,
Quemq; olim Ascræus celebravit carmine vates,
Alphodelum, vesca sese radice ferentem,
Qua veteres usi quondam perhibentur agrestes,
Et Byzantini dictum de nomine Regis.
Majorem Cyanum, mox & clypeata per omnes
Horti pulvillos Nasturcia, mixta frequenti
Spectabis Cytiso, juvenū pulcherrima quondam
Corpora, nunc flores; venator Dardanus ille,
Hic erat Argolica pastor de gente profectus.

Nec te coniferas foliis imitata cupressos
Tardabit longum posthac Linaria tempus
Dicta Italis bello de nomine, Bella videri.
Ipsaque cui violæ subluceat purpura nigræ
Anthemidi permixta suos Aquilegia flores
Per virides Hortos, Tauro lucente, parabit.

Miscebitque suos tum demum utrique colores,
 Flos Helenæ illius, totum quæ tanta per orbem,
 Tam magno Europæ, atque Asiæ repetenda
 tumultu,

Tot conjuratis incendia moverat armis.

Dein Germana sinu sese digitalis aperto
 Ostendit campis, cui discolor aura refulget,
 Et tu non uno insignis Calamintha decore,
 Anthoraque Æthiopisque, rubroque colore
 Thryallis

Scillaque, diversum triplici quæ flore per annum
 Lentisco similis, tria tempora monstrat arandi.
 Floriferumque Lytrum, tyrioque superbus in
 ostro

Consolidæ regalis honos, obscuraque in Hortis
 Cerinthe, vulgusque aliorum ignobile florum.

Sed Zephyri melior favet aura, Rosaria florent,
 Ipsa rubent spineta, novos meditata colores.
 Purpureâ jam dumus agit de germine glandem
 Floris odoriferi: plebeii cedite flores:

Hortorum regina suos ostendit honores,
 Præ qua puniceis ardens aurora quadrigis
 Palleat, atque suos confundat Delia vultus.
 Sed quæ se hesternonondum Rosa credere Soli
 Audebat, nexus omnes, atque omnia rumpit
 Vincula, premi impatiens, & germine turget
 aperto.

Posses de forma teginam, deque pudore
 Virgineo posses sentire, fuisse pudicam.

Nam pariter regina fuit, pariterque pudica.

Rumor Amazonia natam de gente ferebat,
 Non verus, Nam Græca fuit, bimarique Co-
 rintho

Jura dabat; Graias vulgarat fama per urbes,
Insignem meritis. Jamque omnis Achaia nym-
pham

Optabat, nymphæque alto de sanguine reges.
Et prior ante omnes ibat bellator Halesus,
Isiadesque Brias, qui se septempace Nilo
Jactabat natum: venit ipse bipennifer Arcas,
Deponitque suas lauros, bellique trophæa,
Thebanis tulerat victor quæ plurima campis,
Reginæ ante pedes: & spes affectat easdem.

Illa superba tamen (faciebat forma superbam)
Non has, inquit, eram vobis quærenda per artes:
Debellanda fui, non exoranda; nec illos
Sustinet audire instantes, populumque patresque
Ducebat secum armatos, temploque subibat,
(Sacrum erat hoc Soli templum Soli, Solisque
forori)

Turba omnis sequitur gradientem; venit ad aram
Virgo deam implorans, pro virginitate tuenda.
Ecce autem incensi furiis, & Halesus, & Arcas,
Isiadesque Brias, cum magna parte suorum,
Accurrunt, rumpuntque fores: fit pugna, resistit
Omni cum populo, mediisque in millibus ardet
Exultans armis regina, procosque repellit.

At seu majores audacia mixta pudori
Addiderit flammam oculis, seu forma sub armis
Creverit, omnis erat quæ circumfusa Rhodan-
then,
Plebs ardentem oculis, & mira luce coruscantem
Obstupuit, magnoque simul clamore: Rho-
danthe

Sit dea, tollantur magnæ simulacra Dianæ.

Reginam imponunt aris, tolluntque Dianam,
 Fraternos animos injuria facta forori
 Permovit, læsoque furens pro numine Phœbus
 Ultiores radios obliquo lumine torfit:
 Lumine quo, cœpit primum tædere Rhodan-
 then

Esse deam. Nam pes per se se altæribus ipsis
 Figitur, & ductis saxo radicibus hæret.
 Jam virides tollit ramos, dum brachia tendit.
 Languet egens animi, sed adhuc regina, suamq;
 Dum murat formam, vel sic mutasse decebat;
 Nam pulcher flos est, fuerat quæ pulchra Rho-
 danthe:

Felix, divinos si numquam visa fuisset
 Digna pati cultus, nec sic meruisset amari.
 At populus, læsa pro majestate Dianæ,
 Spinarum horrentem in cumulum conversus,
 acutis

Reginam telis etiam est defendere promptus,
 Fitque Brias volvox, Arcas fit fucus, Halesus
 Papilio, servant primos qui floris amores,
 Certatimque Rosam crebro affectare volatu
 Non cessant, totisque fragrantē ambire diebus.

Sed florum è numero forma spectatior omni
 Est avi brevioris: habent sic optima casus
 Quæque suos, nec fata ferunt res longa beatas.

Quot vero species, & quam diversa Rosarum
 Nomina sint, justo non fas includere versu.
 Centum aliæ foliis, aliæ se mille coronant,
 Undantique sinu, & crispa cervice comantes
 Effundunt, spinæ crebra sub cuspidè, flammæ
 Simplices sunt aliæ folio. Quid deinde Damasco,

Aut Nomadum e sylvis, aut ex Jerichunte pro-
fectas

Commemorem, vel quos fert Lusitania Cistos?

Ipsa etiam, cultu è certo, portabit inermes
Terra Rosas, spinis quæ non, sine laude, carebunt.
His tamen esse nocet nudas: patet obvia furto
Forma omnis, cultu ni sit defensa severo.

Glauca tuos & agros etiam Saliunca decebit,
Quamquam puniceis non æquiparanda rosetis.

Sed non difficilis fuerit jactura Rosarum,
Quæ tunc prætereunt, cum cælo lucet Orion,
Is modo florebit, quem gens à tubete dicit
Celtica, fictilibus candens Hyacinthus in urnis.
Namque peregrinum nobis, cisque æquora
vectum,

Extremis nuper Francus mercator ab Indis
Attulerat: culto Calaber quem nobilis Horto
Exceptum, Romæ primum, gentique Latinæ,
Mox tori deinde Europæ transmisit habendum.
Formæ excellenti flos candidus addit odorem
Eximium, niveæque ostentans frontis honores,
Erigitur, lateque omni dominatur in Horto.

Quod si divini te quando gratia floris
Ceperit, hunc reliquis Horti præfioribus unum,
Sedulus imprimis selecto vase reponere
Præcipuum, tristes cæli ne perferat auras.

Et ne illum lædant venti, neve atterat imber
Improbus, & cælo male Sirius urat ab alto,
Abde domo florem tenerum, & violenta ti-
mentem;

[remotos
Non quæri indignum trans æquora, transque
Indorum fines, & nostris floribus addi,

Nec tibi mox etiam deerunt, quæ flore re-
curvo,

Cymbala puniceum jactant virgata colorem,
Qui flos ni costis retro tendentibus irer,
Lilium erat, alium quando non fundit odorem.
Ipsum etiam filis auro radiantibus ardens,
Lucebit saturo Chrysanthes murice pictum.

Et quamquam virides male pingat Amaracus
Hortos,

Ne tamen illius curam aspernere: benigni
Nam si prædulcem vim naribus afflet odoris,
Fors erit, ut studeas etiam componere testis
Emeritum, blandæ noris cum præmia plantæ:
Quam Venus ipsa sibi eximiam, Simoenta
tub altum,

Plantavit, plantamque suo donavit odore.

Mox & Achilleam foliis se mille ferentem,
Quosque per æstatem longe diversa colores,
Iris habet, toto lætus miraberis Horto
Et Linum, & Malvas, & semper flore decoram
Luteolo Melilotum, & quæ radice tenaci
Luctantes plaustro tauros cunctatur Ononis:
Molle rubens, tardis sed formidata bubulcis.

Si se tum virides nympharum turba per
Hortos

Effundat, manibus flores decerpere plenis
Ne dubitet, textisque imponere ferta quasillis
Unde sibi plexam componat quæque coronam,
Et caput, atque sinus lectis e floribus ornet.

At triste exemplum paveant; fugiantque
puellæ!

Regina immeritos quo quondã Ægyptia flores,
Funeris

Funeris horrendi tristes temeravit in usus.
Aetiaco postquam sub litore fusus, & amens
Fœde terga dedit positus Antonius armis.
Illa autem ne se victori invita superbo
Traderet, aut matres spectaret serva Latinas,
Præmissos furto, mediis in floribus, angues
Admovit lateri nudo, floresque sub ipsos,
Rapro expiravit mulier furiosa marito.

Sunt alii florum, atque alii, quos exequar usus,
Floribus ut variis, magnum cratera coronant,
Ingentique abaco super, atque tapetibus altis
Sublimem imponunt, aut inter splēdida magnæ
Ornamenta aulæ, qui late spargat odorem.
Festa suis alii templorum altaria fertis
Intendunt textu vario, perque omnia fundunt;
Aut inter cœnas procerum, accubitusque su-
perbos:

Nec non & vulgus famulantū, & turba ministra,
Floribus ex Horto lectis, & suavibus herbis
Exornat lances, quas mensæ imponat herili.

Nec defunt, flores prunarum ardente favilla
Qui coquere, & lentos soleant torrere per ignes,
Vas intra oblongum, vel clausi concava vitri:
Fumidus it sursum vapor, & frigentis aheni
Hæsit ubi lateri incluso, algoremque recipit,
Paulatim rorem fluidus densatur in udum,
Excurritque vagis patefacta per ora fluentis:
Et stillantem in aquam florum se spiritus omnis
Exprimit, atque novas recipit de funere vires.

Floribus ipsa etiam e tritis ars ducit odores,
Nec non vibrandis per luxum unguēta capillis,
Et quas vendebat Capuæ Seplassia merces,

Cujus delitiis, & molli pulvere fractus
Annibal, exitium quando infelicis Elisæ
Ultrurus bello, Romæ suprema parabat.

Quid narrem, ut florum exemplo, atque
coloribus ipsis,

Incepit pictura suos miscere colores.

Sic quondam factus Glyceræ de munere pictor
Pausiades: cum per discrimina mille colorum
Pingebat flores, quos ad se nymphea ferebat.
Inde suos etiam, Serum de stamine textus,
Illusit variis textentum cura figuris.

Mel quoque, divini munus cæleste liquoris,
Vestrum opus est, volucres qui mellis dona
daturas

Pascitis, expressi, vestro de nectare, flores.

Forſitan, & florum morbis qui triftibus uſus,
Quæque poteſtates herbis, quæ dona medendi
A ſuperis conceſſa olim mortalibus ægris,
Cantarem: ni me ſpatiis urgeret iniquis
Copia dicendi, & curſum properare moneret.

Namque Pariſiacæ qua Sequana præfluit urbi,
Rure ſuburbano, vitæ vir cælibis, Horti
Cultor erat, carpens privatæ gaudia vitæ.

Et quamvis illi non eſſent prædia longis
Conſpicienda jugis, pictæque tapetibus ædes:
Regum fortunas magnorum, paupere fundo,
Æquabat, ſervans inopi non multa ſenectæ.
Nam sæpe & flores longinquo ex orbe petitos,
Et quas præſentes morbis cognoverat herbis,
Montibus afferri externis mandabat, & Horto
Plantari: tum multa, ſuper felicibus herbis,
Monſtratosque uſus, charis narꝑabat amicis.

Languentum interea vicinis undique pagis,
Cernere vulgus erat concursu accedere magno,
Et miseris omnes solamen quærere rebus.
Ibant, atra quibus pectus torrebat anhelum
Febris, & immitti carpebat viscera flamma,
Et quibus illuvies membris immunda fluebat,
Ibant ipsi etiam, quibus acer anhelitus artus
Quassabat, diros agitans sub corde tremores:
Et quos nullæ artes poterant sanare medentum,
Floribus ille suis morbos tollebat, & herbis.
Omnes namque domum læti, vegetique red-
dibant:

Vatibus ipse aliis quæ commemoranda relinquo.

Ferventes etiam tum Granadilla per æstus
Prodit, Amazonii quam litore fluminis ortam
Ad nos extremo Peruvia misit ab orbe.
Flos alte incisus crispato margine frondes,
Caule in sublimi, vallo prætendit acuto,
Spinarum in morem: patiens o Christe, tuorum
Inscriptus foliis summa instrumenta dolorum.
Nam surgens, flore e medio, capite alta tricuspis
Sursum tollit apex, clavos imitatus aduncos.
Ipsa sinus etiam Meleagris picta comantes,
Atque Echium, atque Rumex, atque Hesperis,
atque Adiantum,

Æstivo varios ducent à Sole colores. [cri,

Proferet inde suas, ardent dum brachia Can-
Cariophyllus opes, picto qui flore per agros,
Egregiæ dona ostendit pulcherrima formæ.

Est odor eximius flori, vagina tumentem
Colligit ima comam foliorum, incisa profunde
Sunt folia, & blande curvum crispantur in orbem.

Difficilis flos ille tamen, nec promptus alendo
est,

Qui terræ immodicamve sitim, cælive calores
Injustos, tristefve auras, frigusve malignum
Non impune feret, prima dum pubet in herba.
Et nisi sustineat plantam curare recentem
Villicus, ac fontes sitienti aspergine crebra
Vespere seu sero, primo seu mane ministret:
Illi rite suum non conciliabit honorem.

At tu quæ flores in tergum averfa reflectis
Obliquos, ostro costas virgata rubenti,
Sin spatium unius possis durare diei,
Hemerocallis eris: vos illam optate frequentem,
In festa ô nymphæ; sed quæ si gloria floris,
Si quis tangit honos, vos illam optate recentem.

Tum si forte tuis Orobanche floreat Hortis:
Ne prope vicino de gramine, ruminet herbam
Bucula: sed plantæ fatali parcere discat.
Nam vaccæ, admorso tantisper flore, feruntur
Errantes, taurumque petunt, armentaque totis
Hinc furere interdum videas exterrita silvis,
Perque gregem indomitos ardere libidinis
æstus.

Ardua candentes jam Matricaria gemmas
Cuspidibus tollit longis, stipata frequente
Thlaspi. Cres nympham puer olim Thlaspi
amabat.

Fortunati ambo, si mutua gaudia vobis
Venissent per non infelices hymenæos.

Interea gelidos per fontes uda Chamædrys
Gaudet, dentatis cervice simillima fertis:
Gaudent & foliis bicoloribus Orchides ambæ,

Culturæ indociles. Nec jam reor abfore, quin
mox

Aspicias Hortum candenti albescere silva;
Nam nisi sera æstas cunctabitur, ordine longo
Lata super virides tollent se Lilia virgas.

Ante alias autem florem hunc sibi Gallia
gentes

Præcipuum optavit. Phrygiis seu missus ab oris
Per Francum Hæctoriden, fatis cum plenus
avitis,

Externasque ardēs trans æquora quærere lauros,
Appulit his primum terris, sedesque locavit:
Sive, quod antiquos perhibent memorare pa-
rentes,

Lilia, summo olim ceu lapsa ancilia cælo,
Primus qui Franca Christum de gente professus,
Accepit manibus puris Clodovæus, & ipsos
Mandavit donum hoc divûm servare nepotes;
Pro gentis scuto insigni, & fatalibus armis.

Quæ magni fatis Lodoici, pace sub alta,
Florebunt: totum postquam terroribus orbem
Implevit, bellique omnem armorumque tu-
multum,

Atque injustitiam, & fraudes, & sæva duella
Componens, cunctis indixit fœdera terris.

Ecce autem virides, ardenti Sole, per Hortos
Pallet, & antiquos Phœbi suspirat amores
Infelix Clytie, reliquos super ardua flores.

Nam junco se se tollit sublimis in alto
Ad solem, si forte suo spectetur amanti.

Nec deerunt Clytiæ comites, æstiva secundum
Solstitia, ipse Crocus chara cum Smilace, virgo

Hæc, puer ille suos, promittunt germine flores,
 Postquam crispatos imitata papavera cirros
 Floruerint: tum terra alios induta paratus,
 Diversos, in non diverso flore, colores
 Ostentabit, opum monimētum infigne suarum,
 Munus Eleusinæ matris, Cereale papaver,
 Cui sublime caput, folium sandice rubenti
 Puniceum: sed quæ species est alba, crepanti
 Concolor argento, gaza resplendet agresti.
 Sanandos etiam ad morbos, exempta resectis
 Grana papaveribus, medicos adhibentur in usus,
 Ægro, nocte sopor seu conciliandus iniqua,
 Sive suus rursi modus imponendus anhelæ.

Non male tum Graiis florens Eryngus in
 Hortis

Quæritur, hunc gremio portet si nupta vi-
 rentem, [ignes,

Nunquam inconcessos conjux meditabitur
 Illo flore Phaon meruit Sapphonis amores:
 Credita si quondam, sit adhuc credenda vetustas.

At dum ferventi per agros canis æstifer astro
 Perfurit, & nulli descendunt nubibus imbres,
 Cum gelidos noctis rores Sol dissipat, & cum
 Jam feræ veniunt altis de montibus umbræ:
 Ne pigeat largos Hortis inducere fontes,
 Unde animam reddas herbis; ni stirpibus imi
 Omnino aruerint, crebraque aspergine cam-
 pum

Perlue; dum possis penitus reparare caducas
 Languentum florum, vitali flumine, vires.
 Non illos udis veniens Aurora capillis
 Jam reficit, nec se ros humifer applicat herbis.

Sed reliquos inter flores, quos serior æstas
Proferet, insignes magis, & majore superbos
Ornatu videas immortales Amarantos.

Nam florum late varium sine nomine vulgus
Per reliquam deinde æstatem, serosque calores,
Luxuriare tuo passim spectabis in Horto,
Horminum, Hedyсарumque rubens humilem-
que Conyzam,

Angelicamque, Apiumque Securidacamque
minorem,

Clematidem, Armeriam, Isatidem, Caltha-
que palustres,

Berberin, & gracili Coriandra trementia filo,
Et geminum Abrotonum, Myrrhim, tenuem-
que Melissam,

Buphthalmumque, Siumque, & olentia Cen-
taurea.

Non aberunt, vario pingunt quæ rura colore,
Stœchas, Hyusciamus, Menthæ, Cicorea,
Nigellæ,

Et varios referens maculosa Calendula vultus.
Sicque suos æstas alio dabit ordine flores,
Autumnusque suos: sic, per sua tempora, florum
Munere perpetuo redimitus habebitur annus.

Regnat & in pratis flos aureus, Atticus Aster
Dictus Grajugenis, Latii cui nomen Amello
Fecere agricolæ, riguis in vallibus illum
Pastores, fontesque ipsos, & curva secundum
Flumina decerpunt, nectēdis torquibus aptum:
Cum matura suo pendet vindemia soli.

Est etiam extremo qui nuper venit ab orbe
Narcissus, solium lucenti concolor ostro,

Auratisque litus maculis, ceu sparserit imber
 Aureus, egregium, texto de murice, florem,
 Qui possit Tyrios foliis hebetare tapetas.

Vosque boni, vos illum Hortis inducite crebrum
 Cultores, rurique novum decus addite Franco.
 Et quamquam ad cultum non sat respondeat
 omnem,

Flos amat ille coli: vestræ ne parcite curæ:
 Omnes vincet opes vestri, si floreat, Horti.

Ipsa per areolas buxus tondenda, sub ipsum
 Septembrem, primive tepent cum tempora
 veris:

Si prius effusum paullo mollitus ad imbrem
 Ramus erit: nimium ferro ne forte resistat.

Cuncti autem nec forte una, nec legibus iisdem
 Nascuntur flores: positis pars altera granis,
 Altera tuberibus, pars provenit altera bulbis.

Mense sub Octobri, bulbos tellure refossa,
 Longa super tabulata, sereni ad luminis auras,
 Ordine proponunt longo; dum protinus om-
 nem

Collectum æstate humorem, tellure sub ipsa,
 Ad solem exuerint: purgatos tempore certo,
 Committuntque solo rursus, scrobibusque
 sub altis

Infodiunt, rigidæ durent ut frigora brumæ.

At non tuberibus similis debetur habendis
 Cura, semel quæ missa solo, se sponte profun-
 dunt,

Summam subter humum: tamen altius in-
 fode bulbos

Tuberibus, majoris egent humoris, & ipsum,

Ni fundo subeant, metuunt penetrabile frigus.

Quod si non ipsos inter constare colonos
Comperias, flores qua tempestate serendi,
Observabis, ubi cedenti Scorpius ibit

Obvius Erigonæ, chelasque movebit inertes:

Cum gruis auditur rauca, de nubibus altis,

Clangor, & it tardis per cælum exercitus altis:

Non est ulla magis plantandis floribus apta

Tempestat; terram si, paucis ante diebus,

Humifer Autumnus modico reperfecerit imbre,

Ipsa sinu tellus bulbos complexa tepenti,

Laxificum humorem germen diffundit in imum.

Effusos ne terra tamen restagnet ad imbres,

Unde soli fundo bulbos corrumpat aquosi,

Aggesto, clivum in modicum, paullumque

tumentis,

Pendentique solo, flores plantare juvabit.

Excidat, ut prona tellure, superfluous humor.

Sic famulos, flores nuper plantare monebat

Nostrius, Augustis unus qui præsidet Hortis,

Ornandi ruris magnus monstrator, & omnis

Egregius culturæ Hortorum, artisque magister.

Contemplator item, felix quæ Luna serendo

est:

Namque illam cæli, tempestatumque potentem

Et tellus colit omnis, & alte observat euntem,

Dum cælo fulget radiis argentea puris:

Illius & faciles veniunt de munere venti,

Atque suos ponunt auræ, tolluntque furores,

Post quartam, donec plenum se curvet in or-

bem,

Optima floribus est satio; cum deficit, omnis

Infausta est operi, nec terræ est apta movendæ.
 Nec cælo agricolæ invito date semina terris:
 Quando Luna vetat, Lunæ parete vetanti:
 Cumque favent stellæ, stellas audite faventes.
 Vos & araturo monstrabitis astra colono
 Parthasides stellæ, solæ vigilare soletis
 Omnibus e stellis, & solæ monstrare potestis.

Sunt qui sæpe suos, medicato semine, flores
 Folliculo majore, sinus laxare tumentes,
 Et calycem angustum, foliorum implere co-
 manti

Luxuria, & contra morem, turgere docebunt.
 Sunt etiam, certa qui floribus arte, colores
 Conciliare alios, aliosque inducere odores,
 Et propriam norunt formæ emendare figuram,
 Aut differre suos, in non sua tempora, fœtus,
 Aut illos, partu properato, urgere morantes.
 Quæ tibi delitiæ faciles, sumptuque parandæ
 Non magno: nec enim præstent qui talia,
 deerunt.

Sed quæ floruerant extremos solis ad æstus,
 Dum gravis ardentes urebat Sirius agros,
 Hibernos etiam durant Tanaceta per imbres,
 Clara colore suo, crispæque volumine frondis.
 Hunc primus, Pœno quondam de litore, flo-
 rem,

Dum premeret victor pura obsidione Tunetum,
 Carolus Austriades terræ transmisit Ibæræ.
 Dumque riget brumale gelu, primaque De-
 cember

Urit humum glacie, Scythici sub frigore cæli,
 Sarmaticosque viret nigranti flore per agros,

Helleborum, summasque nitent Aconita per
Alpes,

Lutea: namq; alium florent diversa per annum.

Inde pharetrata Cyclaminos Perfide missas,

Curvaque Laureolam Mosæ per litora natam,

Atq; Crocum, viridis super alta cacumina Juræ,

Crescentem, largumque coma, folioque Me-
rafcum,

Et toto passim vernantes frigore Sonchos,

Nec non, mensibus his, Narcissum sera co-
mantem

Florere aspicias, & brumales Hyacinthos.

Sed contra tristes ventos, hyememq; nivofam,

Læsurumque gelu, flores defendite vestros

Congestis stipulis, & multi stramine fœni

Cultores: donec redeat clementia veris.

Nam varii per agros, hiberno tempore, casus,

Immeritos varia exercent discrimina flores.

At quis te, quis divûm autem, tam numi-
ne duro,

Hortorum decus, & formosi gloria ruris,

Perque nives medias, & acerbi incommoda
cæli,

Exposuit teneram rigidis, Anemona, procellis?

Tempore digna alio, & cæli melioribus auris.

Namq; colorato cum primum murice blandum

Exeris os, lucique comam diffundis apricæ

Et picturatos, non uno errore colorum,

Ostendis diversa sinus, flammæque comantes,

Spectantum meritos in te convertis amores:

Et nullus florum numero tibi certet ab omni,

Aut sic crispari, aut totidem ostentare colores:

Ipsaque, quam radio, per vellera texta, sonanti
Sidoniæ ducunt matres, tibi purpura cedit.

Hanc Flora, ut perhibent, stimulis agitata
malignis

Invidiæ, cælo immeritam damnavit iniquo.
Illa, ut erat Graias inter celeberrima nymphas,
Forma exellebat: sed obest quoque forma
puellis:

Obfuit huic certe. Nam dum fortasse per agros,
Libertatis amans, frigus captaret, & auras,
Impleretque sinum ventis, non æmula nym-
pham,

Flora tulit Zephyri conjux, studioque mariti
Exarsit: divæ numen mox sensit acerbæ

Infelix Anemona, suos quæ clara per agros,
Servasset formam, si non formosa fuisset.

Quæq; fuit patrias inter pulcherrima nymphas,
Nunc flores inter flos est pulcherrimus omnes.

Et Venerem fert fama, suum dum fleret
Adonin,

Fulmineis torvi perfoſsum dentibus apri,
Illo præcipuum solatam flore dolorem.

Nam postquam fuso, quod erat mortale, cruori
Eripuit, sacroque asperſit denique succo;
Haud mora, purpureo natus de sanguine flos est
Purpureus, Veneri ereptum qui penſet Adonin.

Ut flori non est unus decor, aut color unus,
Vidi gramineo qui plenum cespite diſcum,
Illius vario perfundant ſemine floris.

Mox ubi ſe primum profert, vis multa colorum
Illudit ſpectantium oculis, & amabilis error.
In Lucemburgis ſic Gaſto Aurelius Hortis,

Hujus floris amans, illum plantare solebat:
Florentemque, domus intra penetralia, discum
Mandabat coram afferri, mensamq; sub ipsam:
Seque, suamque aulam aspectu oblectabat
amœno.

Sic te, præ reliquis Anemonen floribus unam
Imprimis colere, hiberno sub Sole, monebo,
Omnibus egregios flores ut crebra profundat
Pulvillis, & parte Hortum plus occupet æqua,
Una suo cladem Hortorum, rurisque ruinam,
Atque hyemis vultum horrentem solabitur
ostro.

Arvaque dum foliis squallent inhonora caducis,
Et sterilem pluviis contristat Aquarius annum:
Squallentes crispo recreabit murice campos:
Illa tamen sese meliori proferet ortu,
Lenis ubi placidi spiraverit aura Favoni:
Namque & amat Zephyros Anemone, &
amatur ab illis.

Floribus at variis omnis dum pingitur annus,
Ne semper pictos Hortorum respice flores:
Respice ad authorem florum, calumque sa-
lutans,
Æthere cum lucet puro, de nocte serena,
Contemplare suos, ut habet quot sidera, flores

HORTORUM

LIBER SECUNDUS.

NEMUS.

ME nemora, atque omnis nemorum pulcherrimus ordo,
Et spatia, umbrandum late fundenda per Hortum

Invitant: Hortis nam si florentibus umbra
Abfuerit, reliquo sua deerit gratia ruri.

Vos grandes luci, & silvæ aspirate canenti:
Is mihi contingat, vestro de munere, ramus,
Velant unde facti quando sua tempora vates;
Ipse & amem meritam capiti imposuisse coronam.

Jam se cantanti, frondosa cacumina, quercus
Inclinant, plauduntque comis nemora alta coruscis.

Ipsa mihi lato fremitu, assensuque secundo,
E totis plausum responsat Gallia silvis.
Nec me deinde suo teneat clamore Cythæron,
Mænalaque Arcadiis toties lustrata deabus,
Non Dodonæi saltus, silvæque Molorchi,

Aut nigris late ilicibus perplexa Calydne,
Non vallis nemorosa cupressiferæ Cyllenes:
Una meos cantus tellus jam Franca moretur,
Quæ tot nobilibus passim lætissima silvis,
Conspicienda sui late miracula ruris
Ostendit, lucisque solum commendat amœnis.
Quisquis es, in patrio villam qui condere
fundo

Forte paras: hac parte tuas metaberis ædes,
Unde tibi liber pateat prospectus, in Hortum
Extantem, vitroque domus bipatente fenestræ
Ordinibus longis Eoi lumina solis
Accipiant. At qua veniunt de parte procellæ,
Horrifer unde Aquilo brumam molitur, & im-
bres,

Plantabis silvam. Ni contra providus obstes,
Omnia quippe ruat Boreæ intractabilis ira;
Ille etiam rupesque altas, montesque supremos
Silvisfragis agitatur flabris, & murmure rauco.
Æstuat; illis per colles robora ramis
Quassa gemunt, plangunt valles, & magnus
Olympus.

Tuque adeo silvam rapidis opponere ventis
Sis memor, ut frangant ventorum verbera rami.

Talis & ipsa, mari qua Neustria parte Bri-
tanno

Procurrit, silvis late defenditur altis
Oceani contra ventos, Boreæque furores:
Hic pagi ingentes, ingentia prædia magnis
Divisa arboribus, toto sub litore prostant.

Nunc age, quæ nemoris ratio, quæ forma
parandi

Expeditam, Quamvis ipsa de stirpe parentis
 Pullulet, & tenues tollat se Quercus in auras,
 Aut mutata solo, ramis exultet opacis:
 Forma tamen nemoris non sit mihi gratior ulla,
 Quam quod per campos, posito de semine,
 crevit.

Et quamquam sit agro prælongum tempus
 inerti

Durandum, ac tardæ surgant de semine Quer-
 cus,

His tamen, his longe veniunt felicius umbræ:
 Nam certum est de glande satas radicibus imis
 Altius in terram per se descendere plantas;
 Majoresque adeo in cælum profundero ramos.
 Seu quod dediscant mutatam semina matrem,
 Degeneremque ferant alieno ex ubere prolem:
 Sive quod ipsa sibi cognatæ inolescere terræ
 Glans primo melius paulatim assuevit ab ortu.

Proinde nemus sparsa cures de glande pa-
 randum:

Sed tamen ante tuo mandes quam semina
 campo;

Ipsè tibi duro robustus vomere fossor

Omne solum subigat late, explanetque sub-
 actum.

Cumque novus fisso primum de germine ra-
 mus

Findit humum, rursus ferro versanda bicorni
 Confita vere novo tellus, cultuque frequenti
 Exercenda, herbæ circum ne forte nocentes
 Proveniant, germenque ipsum radicibus urant,
 Nec cultu campū cunctantem urgere frequenti,

Et saturare fimo pudeat, si forte resistat
Culturæ: nam tristis humus superanda colen-
do est.

Ipsa tamen ratio nemoris non una ferendi:
Est qui per campos spargit sine lege, sine ullis
Ordinibus glandes: at digerit alter in æquum
Omnia quicuncem, certis dimensa figuris,
Ut latere ex omni, recto via limite quadret.
Ludicra uti fictis belli simulacra sub armis,
Buxea composuit legio, quem Schaccia ludum
Nympha Italis quondam primum monstravit
in oris.

Exhibet alternos tabula interpicta colores,
Atque omnis justo partitus limite campus
Æquali & spatio, & forma respondet ab omni.

Tuque adeo sectas seu matrum e corpore
plantas
Deponis sulcis, seu terræ semina mandas,
Indulge ordinibus, terram juvat ordo; quod
ipsis

Divisa arboribus, vires dabit omnibus æquas,
Et vacuo poterunt se rami extendere cælo.

At dum spem primis ostendit frondibus ar-
bos:

Tu procul hinc pecoris prohibe genus omne
petulci,

Urentesque malo nova germina dente capellas.
Acer equus colles hinnitu rumpat acuto,
Liberaque immensos errent armenta per agros,
Sed parcant nemori tenero, ramoque recenti.
Suntque adeo lento circum de vimine sepes
Texendæ, aut fossa rivus tellure per herbam

Ducendus, longeque greges post claustra tenendi.

Deinde ubi jam certos paulatim silva per annos Creverit, & terræ radicibus hæserit altis,

Omnis ramorum ferro tollenda recurvo

Luxuries: ne par nondum sub pondere truncus Deficiat, ramoque animos profundat inani.

Quas autem Quercus ima de stirpe recides, Has se efferre solo, & magis exultare videbis;

Ceu plus accipiant, ipsa de cade, vigoris:

Et quæ terra humili se tollere, tempore longo, Vix potuit, tenues demum manifesta sub auras

Affurget late ramis frondentibus arbos.

Cum vero validis radicibus ardua cælo

Exierit, poteritque Notos durare frementes:

Vestra sub enodi describere carmina trunco,

Discite pastores, & iniqui iurgia pagi.

Ne tamen aut ferro immiti, rigidave bipenni,

Ne lucos violate insignes grandibus umbris.

Illis numen inest: sunt qui videre fluentes,

Roboris incisi læso de cortice, guttas

Sanguinis, & trepido ramos horrore moveri,

Scilicet hæc quondam, priscos incessit agrestes

Relligio, crimen pavidi qui triste putabant,

Antiquas durâ quercus temerasse securi.

Crimine pro tali, sensit Dryopeius iras .

Cælestes, ferro Æmoniam cum tollere quercum

Ausus, & infesta Dryadem violare bipenni.

Nymphæ fida Ceres, pro tam furialibus ausis,

Sumpsit ab injusto meritas Eryfichthone pœ-

nas.

Grande nefas adeo est, sacros excindere lucos:
In quibus horrorem tenebrarum, altosque recessus,

Atque umbras, atque ipsa silentia vulgus adorat.

Nam sacer est lucis, vastisque recessibus horror.
Et mos priscus erat, quondam portare piandæ
Liba Pali; quando silvam vicinia ferro
Læserat, aut ramo lucum spoliarat opaco.

Ipsaque silva olim meruit Dodonis honores,
Tempore quo Quercus oracula sacra ferebant
Fatidicæ, vatesque ipsos ventura monebant.

Cumque feret truncos arbor procera valentes,
Et sua frondosæ diffundent brachia fagi,
Pastor sub ramis frigus captabit opacum,
Cum gregibus, calamoque suos cantabit amores.

Nil tamen incestum lucis agitate sub altis,
Pastores: sacro nemorum, sed parcite honori.
Vos folia, & rami, vos alta silentia testor,
Est Deus, est vestris Deus in penetralibus ultor,
Justa parum castis mittat qui fulmina lucis.

Sed dum per silvas pubes cantabit agrestis;
Turba aderit volucrum, festo quæ murmure
lucum

Personet, & vario permulceat aëra cantu.
Ipsa suæ Philomela olim plorata sorori,
Omnes implebit, Terei de crimine, ramos
Noctes atque dies, & conscia saxa movebit,
Et vestris discant volucres assuescere silvis;
Plurima per volucres cælum monet: improba
cornix

Sæpe cava e Quercu ventos prædixit, & imbres ;
 Unde suis rebus præfagia ducat arator , [ras.
 Auguriumque perat , cælumque exploret & au-
 At lucis diras volucres absterreat altis.

Et cum plantabis silvam , tibi plurima & ipsis
 Quercubus est inter fagus miscenda ; neque
 altas

De genere hoc , duro cum robore , rejice Cerros.
 Est quoque glandifera celebris de gente , supra
 omnes ,

Iliceis regnat longe quæ maxima silvis , [bram,
 Esculus : ingentem nam late amplectitur um-
 Ipsa ingens , ramoque nemus facit una comanti.
 Hanc neque profusi , ruptis de nubibus, imbres,
 Non venti , non duræ hyemes , tristesque pro-
 cellæ

Convellant ; altis adeo radicibus hæret.

His Quercus sociis est semper læta , suoque
 Jungi & amat generi , & cognatam agnoscere
 gentem.

Si quando armandæ naves , & bella paranda ,
 Det Quercus nautis tabulata , det arma furori
 Bellantum , det ligna foco , det aratra colono ,
 Aut aliis alios porro sumatur in usus.

Sacra meo Quercus nunquam violabere ferro.
 Decerpant de te ramos , sumantque coronas
 Victores bello egregii , quos Martia virtus
 Servato pro cive caput præcingere Quercu
 Admonuit ; meruit tantos hæc arbor honores.

At Quercus primos quæ patria viderit ortus,
 Mænalus , an Ladon ? an pinguis culta feracis
 Chaoniæ ? memorat rumor diversa vetustus ;

Terra doce verum rumore vetustior omni.

Jupiter, ut perhibent, vastum dum conde-
ret orbem,

Immanes terra nati de matre Gigantes,
Protinus ausuri cælum perrumpere, & alto
Bella movere Jovi: turbam domat ille rebellem
In conjuratos molitus fulmina fratres.

Natorum cædem Tellus miserata suorum,
Fervidum adhuc, ut erat Rhœci complexa
cruorem:

Dum fovet, ingenti de corpore tenditur ingens
Truncus, & edurum crescit de pectore robur:
Robur sunt humeri, fit robur & ardua cervix,
Et totidem tollit ramos, quot grandia nuper
Centimanus vacuo jactabat brachia cælo.

Truncum durus arat libro septemplete cortex,
Ingensque ingenti de corpore constitit arbor
Ipsi, quam læso pro numine, terra tonanti
Devovet: unde deo Quercus sacra, cujus opaca
Primi mortales glandem fregere sub umbra.

Quamquam sacra Jovi sit Quercus, & illius
umbrae

[auras

Constet honos, paveat tamen alto vertice in
Cum tollit se se. Nam sicubi forte rubenti
Tela manu quatit insultans, tonitruque corusco
Jupiter, illius frontem quatit igne superbam:
Dum parcit Myrto bonus, indulgetque Myricæ.

Nunc porro reliquas nemoris describere
partes

Persequar. Accedant Fagis, & Quercubus, Ulmi,
Et Tiliæ: nec erunt silvis frondentibus Alni
Indecores, & Acer ligno bicolore notatum,

Et quæ per montes ramis uberrima Pinus
 Frondosæ latum prætendit frontis honorem,
 Necnon & mixtæ Corylis fruticantibus Orni,
 Et Cornus teres arbor, & Oryciæ Terebinthi,
 Et Picæ, & Loti, & Salices, & idonea bello
 Fraxinus; at longe Betulas, Taxosque repelle.
 Supremos Pinus montes, Abiesque coronet;
 Per silvam inculti teneant media omnia Vepres,
 Et Dumi, tantum de spinis lædere nati.

Arva Nuces habeant late, camposque patentes,
 Et quæ frænando in cellis dant vincula Baccho
 Castanæ ingentes, & Juniperi hirsuta. [que
 Ne te autem lateat, quo sint discrimine quæ-
 Plantandæ hæ species, paucis, adverte, docebo.
 Ut viror est Ulmo lætus, ramique comantes,
 Arduus, alta petens, turpi nec cortice truncus,
 Ulmum adhibe ordinibus, quoties fundenda
 per Hortum,

Sunt serie spatia ingenti, tendendaque totis,
 Æstivos contra Soles, umbracula campis:
 Una alias inter texendis aptior Ulmus
 Marginibus spatiorum, exornandoque vireto.
 Seque adeo series, plano super æquore, tendat
 Ulmorum tractu longo; quantum ipsa tuentum
 Lumina, vel gressus valeant lustrare sequentum.
 Tales Bellaquei viridaria fontis & Hortos
 Exornant ducti, diverso limite, tractus
 Ulmorum immensi, prætentaque brachia cælo.
 Hic magnis nullus spatiiis modus, ipsaque late
 Et viret, & quadrat, versu non simplice, scena.

Corycius sic ille senex, qui rure paterno,
 Oebali coluit ripam, camposque Galefi;

Ponendas, in mille modis mille artibus, Ulmos,
Et longa campos illarum ambire corona,
Aut rectos seriem in versus differre docebat.
Arboris immensæ crescit numerosa propago,
Et docet in similes stirpem sobolescere ramos:
Verùm aliæ obturbant aliis, ni forte serendum
In partes justo dirimas discrimine campum.

Ipsaque, Threïcio vati quæ tenderet umbram
Ulmus digna fuit, cum valle rediret Averna,
Et sese ad superos rapta bis conjuge ferret.

Arduus ad gelidum mons est Rhodopeius He-
brum:

[mantes
Monte super, citharam simul impulit, umbra co-
densa simul ramos prætendit, & undique multa
Arbore componit subitum nemus: adfuit Ilex,
Et Platani, & Salices, & coniferæ Cyparissi.

Una tamen reliquas super ambitiosa sorores,
Ulmus tollebat sese, vitemque maritam

Vati ostendebat, qua non spernenda moneret
Connubia: at plantæ monitus neglexit amicæ.

Namque viro fatale fuit, socialis honorem
Vitavisse thori, atque omnes sprevisse maritas.

Nec Tiliam faciles quæ det spatiantibus um-
bras,

Et caput alta ferat, spernas plantare; sed inter
Plantandum, memori veniat sub mente Phi-
lemon,

Necnon Baucis anus, casti quos foedere lecti,
Et pietas & amor, tecto sub paupere, quondam

Junxerat: hospitio susceptus Jupiter ambos
Annorum jam mole graves, & inutilis ævi

Esse dedit virides Tilias: hinc sexus uterque

Servatus Tiliæ, quæ mas, & foemina nunc est.
Torno planta habilis, nemori nec tarda pa-
rando.

Ipsè etiam in silvis non aspernandus acernæ
Frondis honos, Tiliæ forma, foliique colore,
Non multum absimilis, rigidi sed corticis arbor,
Informem truncum crebris arat horrida rugis,

Quæ se autem late partes profundit in om-
nes,

Ipsa teres trunco, passisque amplissima ramis
Pinus, erit toti non ultima gloria luco,
Æternum quando divinæ frondis honorem
Servat, & ingenti nemora inter frondea trunco
Assurgens, late silvam dominatur in omnem:
Grata Deum matri; postquam Cybeleius Aty
Mortales vultus truncum duravit in illum
Hac olim, ut memorant vates, ex arbore victus
Marsya, per Phœbum nudatus pelle pependit.
Ille, terebrati per certa foramina buxi,
Cum digitis molles rudis alternantibus auras
Conciperet, lignum stulte miratus, & usum,
Pastoresque inter, buxo resonante, superbus,
Carminis authorem vocat in certamina Phœ-
bum,

Qui dignas vili pœnas ex hoste recepit.

Ut se præduri valido munimine septi

Pinea nux contra ventos defendit, & imbres,

Ipsa potest Pinus montes extare per altos

Impune, & rapidis sese committere ventis.

Nam ventos amat, & montes, & vallibus imis

Languet, ubi tenuem ramorum proferet um-
bram.

Nascuntur

Nascuntur passim Coryli; sed Cornus, & Orni
Per lapidosa situ loca, inaccessosque recessus,
Exultant, ventosque ultro patiuntur, & imbres.

Alni autem, & Salices rivos, & læta fluenta
Prætexunt: & prisca sibi si fabula constet,
Ambo olim focii unanimis, piscosa secundum
Flumina, linte cavo vitam, linoque trahebant.
Festa dies aderat, pagum solemnem in omnem
Sacra Pali, festæ lucis dum retia tendunt
Immemores, iram divæ sensere furentis.
Namque, ut erant, fluvio intentos, operique
vacantes,

Indignata Pales, æternum litore in ipso,
Figit, & ignava duratos mole coercet,
Ad terram, longæ patientur ut otia pœnæ.
Qui tamen humor aquæ præter labentis obibat,
Aërias utrumque dedit frondere per auras:
Sed frondes, ipso vel adhuc de crimine, pallent,
Longa quibus turpes dicunt convicia ranæ.

Tu declive solum, & supremos confere
montes

Abietibus, montes lætabitur inter apertos
Ardua per se arbor. E silva hastile recisum
Infodiatur humo: nec multum tempus, & illa
In cælum late ramis ingentibus ibit,
Neglectura Notum, cursusque ausura marinos.

Sed per planities camporum Fraxinus æquas,
Miti danda solo: non est ignobilis arbor,
Postquam Pelidæ dedit olim, Pelio ab alto,
Fatalem armipotens Hector qua concidit ha-
stam,

Ipsa quidem frangi patiens, sed nescia flecti.

At non Heliadum fortuna tacenda sororum,
 Grandibus in silvis, quæ dum fraterna dolerent
 Funera, populeæ fecerunt semina genti,
 Flavaque inærentum fletus in succina versi:
 Tam magno majus pretium fecere dolori.
 Tu sociam nemorum gentem hanc admitte
 tuorum:

Omnibus arva licet plus hæc amet Itala terris,
 Et patrem Eridanum, ramo exultante, coronet,
 His autem saltus cures implere profundos
 Arboribus: lætæ veniunt namque omnibus
 umbræ,

Omnes vim similem cognato e semine ducunt,
 Et quamvis ebena dices ferat India lucos,
 Pictus odorato sudantia balsama ligno
 Portet Arabs, ramis depectant vellera Seres,
 Thuraque de silvis veniant generosa Ciliffis
 Omnibus in templis, omnes adolenda per aras:
 Ipsa mihi, Francis quæ collibus edita surgunt,
 Plus placeant nemora, & felices frondibus um-
 bræ,

Digestique suo per campos ordine luci,
 Nec se vana mihi præclaræ filia silvæ,
 Et genus antiquum laudarit Pontica pinus,
 Nec jam quæsierim veteris pineta Lycei,
 Atque Cytoriaco natas de vertice buxos,
 Aut sacra late horrentes formidine lucos,
 Vallibus Idæis, atque Arcadio Erymantho:
 Quando nec similes, nec tam exultantibus
 umbris,

Tollebant cælo, quales nunc Gallia silvas.
 Sæpe tamen rupto pubent cum germine rami

Esculeæque virent per campos frondis honores,
Annus corruptis bacchatur pestifer auris;
Unde gravi ferus illuvie se bruchus in ipsas
Effundit frondes: it late exercitus ingens,
Ore vorax avido, & silvam depascitur omnem;
Nec non & glomerata modis animalia miris
Eruca, forma horribiles, & quæ mala tetro
Cantharis arboreos foetus incestat odore.
Illas, cultores, si vos quæ cura tenebit
Servandi nemoris, quam primum tollite pestes;
Udi ni primos Maii rumpantur ad imbres.

Nec nova defodere in terram virgulta, ne-
que altis

Cessandum veteres ferro decidere ramos
Arboribus, prolemque aliam supponere lapsis.
Ipsa proinde omnem per agrum tibi crebra ju-
ventus

Exultet, quæ sedi hæres succedat avitæ.
Et tibi sunt statuenda loco plantaria certo,
Unde genus silvam possis differre per omnem;
Atque novo populo gentem reparare caducam.

Dumque vacas nemori curando, umbræque
parandæ,

Plantandis te non postremam impendere curam
Edico arbustis, Horti decor unde petendus,
Phillyreæ, & Myrto, & Lauro, & Rhododaphnæ,
& Acantho, [sis.

Gelsiminoque, Citrisque, & tonsilibus Cyparis-
Planities, ipsi propior quæ præjacet Horto,
Carpinei nemoris partim exornanda virenti
Prætextu, tonsâ partim cingenda Cupresso.
In tractus longos facilis tibi Carpinus ibit,

Mille per errores, indeptensosque recessus,
 Et molles tendens, secto ceu pariete, ramos;
 Præbebit viridem diverso è margine scenam;
 Primus honos illi quondam, post additus or-
 do est,

Attonsaque comæ, & formis quæsitæ voluptas
 Innumeris, furtoque viæ, obliquoque recessu,
 In tractus acta est longos, & opaca vireta,
 Quin etiam egregiæ tendens umbracula frondis
 Temperat ardentem ramis frondentibus æstus,
 Quamquam autem raras bene digerat ordo

Cupressos

Perpetuam in seriem, melius descripta tenebunt
 Intervalla situ certo, certisque figuris:
 Namque ut tonderi docilis, fingique Cupressus,
 Et per se patiens in quaslibet ire figuras,
 Ipsa suo virides discriminat ordine campos.

Nec te pœniteat, Cææ pulcherrime gentis
 Infelix Cyparisse; graves quod senseris iras
 Silvani, qui te tanto donavit honore.

Cervus erat, quondam juveni dilectus, & ipsi
 Silvano, qui dum frigus captaret in herba,
 Hunc puer imprudens jaculo transfixit acuto;
 Utque suum agnovit, percussit pectora palmis
 Se miserum inclamans: non ipsum excusat
 amore

Errorem, factum verbis objurgat amaris
 Silvanus, durum increpitans, & crimen acer-
 bat,

Ille probro victus simul, oppressusque dolore,
 Pertæsusque sui, lacrymarum flumine largo
 Lavit humum; tellus isto tepefacta calore,

De puero tecum fecit, Silvane, Cupressum:
Olim monstrando per sese nata dolori
Arbor erat, sed nunc ornando commoda ruri,
Si præsertim humili se pumila vertice tollat,
Et versu oblongo pratorum extrema coronet,
Hortorumque aditus; aut sicubi detumet ag-
ger
Herbidus in terram, nutu clemente, jacentem;
Namque comæ æternum servans felicitis ho-
norem, [tem,
Tendit inæquales ramos, cristamque coman-
Et longum foliis viret immortalibus ævum:
Immites etiam fortis contemnere ventos:
Et plus laudis habet ventis agitata Cupressus;
Tum folio nitidam semper, semperque vi-
rentem,
Tortilibus ferri nodis, aut vimine lento,
Phillyream late Hortorum prætende sub ipsis
Parietibus, virides per se namque illa tapetas
Textu imitata suo, & magnarum aulæa do-
morum,
Prospectu late campum oblectabit amœno.
Et sic per muros errare licentius omnes
Phillyream patiare, suis quos texere ramis
Gaudeat, & viridem passim prætendere scenam.
Atque suo tenues non ille paraverit Horto
Delitias, mollis qui tendere norit odoros
Ad murum, plexis scite per mutua ramis,
Gelsimini textus, priscis apiaria seclis.
At nisi per cratem doceas hædere saliguam
Parietibus, per se trunco male fultus iniquo
Vix constare frutex poterit, qui more tenacis.

Lascivæque hederæ, multa ambitione, per
omnes

Intendit sese muros, & cratibus hæret,
Lento errore sequax, & ligno ductilis arbor.
Adde quod, & faciles, & centum nexibus aptos,
Et dociles fundi, longa propagine, ramos
Explicet, & ramis flores bene olentibus addat:
Unde velint sese molles ornare puellæ,
Atque ipsæ matres aras, ac templa coronent.

Ipsa peregrini tibi ne quoque copia desit
Gelsimini, seu quod per valles floret Iberas,
Seu Lusitani quod pallet fidere cæli, [dis,
Sive quod extremis per pontum affertur ab In-
Omnibus his species sua certa, sui que colores,
Sed non vos, quamquam Zephyris spirantibus
auræ,

Opratique sinant redeuntia tempora veris,
Mollis non ego, vos, Hortorum gloria, flores,
Gelsimini, properare velim: temeraria Bellis,
Quam mala lædit hyems, sat nunquam extrema
timentem

Frigora, testis erit quantum differre juvabit
Præfestinatis male floribus invidet ater
Sæpe Aquilo, profint alienæ exempla ruinæ.
Vos, invisa igitur ne frigoris aura relictæ,
Vestras perdat opes, justo servate calori.

Non tamen ulla magis fontes ornabit, &
Hortos

Arbor, Atlantæi quam quæ viret arbore mali:
Illi est æternus folii decor, inter opacum
Albescunt nitidi flores nemus, aurea ramis
Poma micant, fulyoque ardent radiata metallo.

Si nemus auricomum, silvæque arbusta virentis
Corbibus in quernis, felici induxeris Horto;
Semper flore novo, semper ditabere pomis.
Unde suum accedet decus Hortis, & sua ruri
Gratia. Nam pariter fructuque, & flore superba
Implebit teretes arbor spe divite ramos.
Ne vero, cum flos argento concolor albo
Auriferi nemoris ramis crebrescere cœpit,
Ne prohibe effusas carpendo à flore puellas;
Ad prædam conjux, omnisque domestica pubes
Accedant, & flore domus lætetur odoro.
Serta legant omnes, & inumbrent ora coronis.
Nam nocet ipsa sibi, viresque profundit inanis
Luxuries, cupidis. illam permittite puellis,
Scilicet hos pro se flores in ferta puellæ
Nectere amant, fructuque sinus implere recenti.
Illius infelix Atalanta cupidine pomi,
Jam vinci se posse suo monstravit amanti,
Quamvis ipsa viros currendo vicerat omnes.
At numquam vel odore novo, vel ditibus
umbris

Arboris auricomæ felix lætabitur Hortus: [mæ.
Quin procul avertas inimicæ incommoda bru-
Tuque adeo, rapidis violenti flatibus Euri
Ne noceant occurre prior, munimine firmo,
Prætentorum operum, ductive crepidine muri.
Illa proinde citro sedes, nemorique beato
Optanda imprimis, quæ nulli obnoxia vento.
Nam præter rapidi quam vastant omnia venti:
Ipsa etiam patriam Assyriam, Medosque calores
Solis amans nunquam obliviscitur aurea Malus,
Nec ratione alia, glaciale ad Strymonis undam

Is non unus honos Myrto ; sibi victor
ovantem

Illâ nectebat quondam de fronde coronam
Tudertus, victisque prior de more Sabinis,
Imposuit capiti Myrtum, inservitque trium-
phis.

Ipsa arbor trunco est humili, nec vertice celfo,
Mollibus & foliis, & ramo crebra comanti;
Illius & blando nymphæ tanguntur odore
Frondis, & eximiæ mirantur præmia formæ.
Si calor inclemens fuerit, vel frigus iniquum,
Utraque vis Myrto namque est metuenda,
calores

Tu nimios, nimiumque cave, pro tempore,
frigus.

Unde juvet plantam quadrato includere ligno,
Ut cum sævit hyems, illam sub tecta reponas.
Aut fundas gelidos fontes, dum perfurit æstus.
Et si qua est pietas, ab acutæ vulnere falcis,
Et pecoris morsu, ramos defende recentes.

Est quoque, qui nemori Citrio, Myrtoque
virenti,
Grandibus impositam Rhododaphnen mis-
sceat urnis.

Nam plantæ alterius niveo, alteriusque rubenti
Confusus de flore decor venit additus Hortis,

Vallibus irriguis, & fontes propter amœnos,
Floret odoratis Laurus pulcherrima baccis,
Nobilis æternæ cui gloria frondis obumbrat.
Nec quis, dotibus his, natam de stirpe pudenda
Esse putet: ripa e Peneide, maxima quondam
Orta fuit virgo, summi nurus esse tonantis

Quæ poterat , si forte Deo contenta marito ,
Audisset primos Phœbi victoris amores.

Ille humeros pharetra insignis , spolioque su-
perbus

Pythonis , meritoque suo , quærebat amari.

Felix virgo , dei thalamos si forte rogantis ,
Solis equis , cœloque omni dotanda , tulisset.

Quanquam cœlestis sprevit dum vota mariti ,
Grande tulit pretium , servatum nympha pu-
dorem , [res :

Et quos Laurus habet Phœbi de munere hono-

Quod templis toties, quod sit celebrata theatris.

Tarpeique Jovis postes figenda sub altos ,

Summa suis late Capitolia frondibus ornet ,

Tu sacros Phœbi tripodas , tu sidera sentis ,

Tu casus aperis rerum præfaga futuros.

Te juvat armorum strepitus , clangorque tu-
barum :

Perque acies medias , sævique pericula belli ,

Accendis bellantum animos , te Cynthius ipse ,

Te Musæ , vatesque sacri optavere coronam.

Est etiam arborea florens de gente Ligustrum

Persarum , volucres peregrino ex alite cristas ,

Cæruleo quod flore refert , ramoque comanti ,

Et floret , primi frondent cum tempora veris ,

Atque suo virides Hortos incendit odore.

Quid memorem , quanto se Punica Malus
honore

Efferat , ut virides ramis fruticantibus hortos

Ornet , & ardenti ramos convestiat ostro.

Nam neque se quisquam florum de gente ,

neque ipso

De genere arboreo, simili se jactet honore.
 Fronde super viridi multo flos aureus igne,
 Et formæ insignis, varioque volumine crispus
 Lucet, & egregio per agros splendore superbit.
 Postquam autem flori sua denique forma recessit,

Purpureo pro flore, suum se fructus in orbem
 Informat, tenditque novo super orbe coronam.
 Intus quæ Tyrio sunt perlita grana rubore,
 Mille latent, digesta suos, ex ordine certo,
 Per loculos; ceu cum moliri cerea regna
 Cœpit apis, mellique suas distendere sedes,
 Ordine multifido, & crates fundare favorum.
 Nam sua cuique acino cella est angusta,
 fausque

Ordo, quem tenui septo membrana coërceat
 Durior, & reliquæ ponit fundamina moli,
 Granaque sunt ori per sese dulcia tantum,
 Quantum acida, & mixtum referunt ab utroque
 saporem.

Unde corona autem, seu purpura mixta
 coronæ,

Venerit huic pomo, non est exponere longum.
 Maura fuit prisco Nomadum de sanguine virgo,
 Et quantum color ille tulit, formosa: sed isti
 Non par respondit fati indulgentia formæ.
 Nam patrios vates, atque ipsa oracula divûm,
 Dum se virgo super, nimis ambitiosâ rogaret,
 Responso vatum ambiguo sibi regna putabat
 Portendi, quando spondebant fata coronam.
 Demens, quæ vatum potuit, considere dictis:
 Namque triumphatis dum se referebat ab Indis,

Illam connubii specioso nomine cepit
Vitifator Bacchus : mulier frustrata , coronam
Erepti retulit pretium dotale pudoris :
Postquam facta virens , de corpore virginis ,
arbos ,

Formaque successit formæ diversa priori. [ille

Nec decus hortorum non juverit , horridus

Sit licet , & folio rigeat Paliurus acuto ,

Et Rhamnus , spinæ nomen cui contigit albæ ;

Frondiferumque Capri folium , & silvestris

Acanthus ,

Alceaque , Idæusque rubus , Ruscique , Ha-

limique ;

Et quas mille modis ad normam ponere norit

Villicus arboreo fruticosas de grege stirpes.

Nam neque multiplices dicendo exponere
formas

Est tempus , nec jam species fas ire per omnes.

Ipsa Horto egressis se silvis scena coruscis

Explicit , atque omnes divortia longa viarum

Differat in partes , & partibus omnibus idem

Angulus , & spatio respondeat unus ab omni.

Quamquam alias alii describunt sæpe figuras ,

Qui nemori obliquos tendunt involvere flexus ,

Ordine ab adverso : postquam via limite recto

In varios tractus se longe effusa terendit.

At tibi seu recto spatiorum linea versu ,

Seu forte obliquo se proferat , aureus ornet

Pulvis iter , vel gramen humum de cespite

pingat.

Si vobis Horti , nemora aut spatiosa terantur ;

Non desint , quæ vos portent carpenta , puellæ ,

Et matres , ne forte pedes via longa fatiget :
 Quamquam prævalidas labor is quoque forte
 juvabit.

At de Phillyrea tonsas seu ducere sepes
 Contingat , nemoris virides seu tendere textus
 Carpinei , lenti seu flexile vimen Acanthi ,
 In testudineum moliris flectere dorsum ,
 Forcipibus crebris ramos compesce fluentes.
 Nam nisi præfectis reprimas hastilia virgis ,
 Jam sua tonsilibus tolletur gratia textis :
 Si quid septem ultra versu turgebit iniquo.
 Et quoniam semper spatiis injussa virebunt
 Gramina , semper erit tellus purganda , ne-
 que ullis

Sordibus , aut ullis tractus glaber horreat
 herbis.

Hunc autem imprimis , hunc villicus ipse la-
 borem

Experiat , eas partes agat , ipse feraces
 Figat humo plantas , & campum floribus ornet.
 Vosque ô solerti , famulantum turba magistro
 Ferte simul vestramque operam , vestrosque
 labores

Ferte alacres , istique manus impendite curæ.
 Pars habiles terras , spatia ad fundanda , cylindro
 Prosubigat , glebasque soli perseindat inertes :
 Pars Horto inducat fontes , rivoque sequenti
 Et foveat plantas , & temperet arva fluentis :
 Tonsilibus pars lenta paret retinacula textis :
 Pars nemus omne levet foliis , & ruris opaci
 Luxuriam tollat nimiam : pars rasile buxum
 Tondeat : hic ferro solers rimetur acuto ,

Quæ cæci fodiunt sinuosa cubilia talpæ,
Sub terram, reparetque solum; ferat ille se-
rendos

Areolis flores: opere omnis ferveat Hortus.
Præsertim villæ, certis si forte diebus,
Expectetur herus, rauca qui fessus ab urbe,
Dulcia secreti quærat solatia ruris.

Felix ille, gravi rerum quem pondere pressum,
Semotum longe à strepitu, & popularibus
undis

Interdum molli patrium rus accipit umbra:
Liber ubi penitus curarum, animique solutus
Tantisper respiret, & aspera diluat urbis
Tædia, civiles permutans rure tumultus,
Nam medio seu forte calor decedere soli
Admoneat, cælo invitet seu vesper aperto
Latari, summosque super se tollere montes,
Ut se prospectu camporum oblectet amœno:
Blanda fatigatam mulcebunt gaudia mentem.
Ipse autem lucum seu fors errare per altum,
Cum matutinæ rumpunt nemus omne volu-
cres,

Mugitusque boum de valle audire reducta,
Cum pastæ sese referunt ad tecta juvencæ;
Seu flores lustrare, suos seu visere fontes,
Seu villam curas malit differre per omnem:
Nescio qua lætam captus dulcedine mentem,
Infanos jam non aulæ, non urbis honores
Respiciet. Nam plus silvæ, rivique placebunt
Et quæ pura venit, puro de rure, voluptas,
Gramineusque torus, vel simplice somnus in
herba,

Quam foribus domus alta, pavimentoque superba

Porticus, aut variis pictum laqueare figuris,
 Aut exquisitæ per tecta opulenta columnæ,
 Rupibus excisæ Mauris, Indove elephanto
 Atque illusæ auro, Belgisque tapetibus ædes.
 Hunc ego, Saturno quondam regnante, putarim

Mortales primos vivendi habuisse tenorem:
 Cum primæ quercus oracula prima ferebant.
 Omne ævum in pratis, molli sub graminis herba,

Ducebant, montesque suos, sua flumina norant,
 Nondum Romanis rupes Tarpeia triumphis
 Dives erat: raræ, septem sub montibus, ibant
 Ad pastum pecudes, & vallis Aricia viles

Vix bene pascebat, pratis Laurentibus, agnos.
 Multa alia ipse etiam possem præcepta referre,
 Quæ ruri passim ornando, nemorique valerent,
 Ni pars restaret cœpti properanda laboris,
 Aspiceretque ratis portus jam fessa propinquos.

HORTORUM

LIBER TERTIUS.

AQUÆ.

Vos liquidi fontes, & stagna sonantia
rivi,

Speluncæ, vitreique lacus, & amœna fluenta,
Deliciæ hortorum, atque umbrosi gratia ruris,
Numinibus vestris, vestro succurrite vati,
Si sensum fontes, si flumina numen habetis.

Fas mihi terrarum cæcos penetrare recessus,
Et qua perpetui manent ab origine rivi,
Dicere, & vnde suos habeant vaga flumina
cursus:

Quis tam dives aquæ thesaurus: quoque pe-
rennes

Tam jugi porro replent se fonte lacunæ.

Ipse mihi egregiam ducendis fontibus artem
Monstranti, dandumq; Hortis hac parte decorẽ,
Villicus accedat, tota cum gente, docendus:
Ornando nihil ut desit, quod serviat Horto.
Tuque ô curandæ partes qui sumere villæ

Instituis , fundoque suum moliris honorem :
 Vosque omnes cultum Hortorum, formamque
 professi ,

Floribus , & silvis latices inducite crebros :
 Namque animi silvis, & floribus inde petendi.
 Quærat aquæ fontes , & terræ concava tentet ,
 Et vocet in rivos collectam vallibus undam ,
 Qui mea formandus venit ad præcepta colonus :
 Ne deserta siti, jejuno in tramite, tellus
 Langueat , atque solum morientibus æstuet her-
 bis.

Non erit ille labor durus tibi ; sicubi rupes
 In cælum attollat sese, de colle propinquo :
 Namque supercilio vicini collis ab ipso ,
 Semper erit largæ vis plurima, quam tuus undæ
 Exprimat , & campū fossor deducat in omnem.

Nonne vides rapidum Ligerim , ingentem-
 que Garumnam ,
 Quique Parisiacos fœcundat Sequana campos,
 Et Rhenum , & Scaldim , & Rhodanum , ma-
 gnumque fluentem [amnes,
 Danubium , atque alios descendere montibus
 Sive cavis subter spatium sit inane cavernis ,
 Hospitium undarum , seu quod spirabilis aër,
 Inclusum frigus rupis cum sensit opacæ ,
 Paulatim in tenues longo fluit agmine rivos ;
 Unde ipso tepidæ sudant humore cavernæ ,
 Quales marmoreis guttas stillare columnis
 Humentis cælo , & bruma nigrante , videmus.
 Rupibus idcirco ex altis permanat aquarum
 Roscidus humor, & uberibus flent omnia guttis.
 Seu quod per montes altos , tellure sub ipsa ,

Imbribus e cælo ruptis, nivibusque solutis,
Multarum sese vis plurima cogit aquarum
Ima petens, donec jam copia, viribus auctis;
Tum demum erumpat, campoque insultet
aperto.

Nec defunt, quorum melior sententia menti,
Qui perhibent fontes genus altum accersere
ab ipso

Oceano: nam rotum orbem circumfluit ingens
Oceanus, magnæ subter spiracula terræ

Qui subit; in tenues fusus ceu corpore venas
It languis, totique facit commercia moli.

Quo fit uti numquam crescat, ripisq; redundet
Pontus, ubi vasti de partibus omnibus orbis

Undique tot tantis concurrunt fluctibus amnes.
Interior nam cum raro sit corpore tellus,

Inque specus altos, imperfossosque meatus
Interdum descendat, & in loca concava fidat,

Unda maris, raræ per curva foramina terræ,
Perque sinus ipsos, furtivo lubrica lapsu

Paulatim insinuat sese, cæcumque per imos
Aut quærit calles iter, aut molitur eundo.

Atque ubicumque magis ruptæ se viscera terræ
Diducunt, crebroque patent ad aperta meatu:

Tum largus magis, atque magis se fundit aquæ
fons.

Idcirco latices manant, ex æquore falso,
Non falsi: nam cum multum, tellure sub ima,

Multiplies se per salebras, & acerba locorum,
Perque cavos flexus, & inæquales per arenas,

Torsit agens maris unda, salis quæ crassa marinæ
Materies hærebat aquæ, purgatur; & omne

Ceu per cola means , vitium detergitur undæ.

Nec per se hæret aquis ullus sapor , aut color ullus ,

Quos terra de matre petunt : hinc sæpe nocentes ,

Sæpe salutiferas , vario discrimine , vires

Pro varia tellure , videbis ducere lymphas .

Tales Borbonios , tales fas credere fontes

Pugiacos , succo affecit quos terra salubri ,

Per quam subiapsi medicatum hausere liquorem :

Unde omnes per se valeant avertere morbos :

Nec vim tantam alibi poteris sentire medentû ,

Nec tam præsentem divûm cognoscere curam .

Ergo tibi labor is primûm impendendus ,
ut horto

Inducas fontem vicino e colle petitum ;

Nam vicinus aquam collis dabit : undiq ; terram

Late ipsum circa montem , & declivia montis ,

Affiduis fodere , & ferro explorare memento .

Si natura soli fontes sperare vetarit :

Qualis gleba gravis vulgo perhibetur arenæ ,

Quæsitos voto rivos optabis inani .

Vidi ego , qui fontes Horto dum forte rigando

Quæreret , & fossio nullos reperiret in agro ,

Creber aquam , votis nil proficientibus , omnes

Orabat superos , nec aquam per vota ferebat .

Et quæ Medonici se se subducere colles

Incipiunt , vir nuper erat ditissimus unus ,

Qui fuit in Francis : nam fundi largus opimi ,

Ingentes campos centum vertebat aratris :

Huicque suas & opes , atque auri magna talenta

Rex servanda dabat , regni pro rebus agendis .

Ille domum, jam tum supremo in mōte, pararat
Magnificam, limenq; domus prætenta sub ipsū,
Planities, late campum assurgebat in omnem;
Arduum opus, totique agro spectabile, & urbi,
Nec fundo deerant Horti, silvæque virentes,
Non campos late pulcher prospectus in omnes;
Sed fontes deerant, & aquæ, nullique per herbam
Errabant rauco ludentes murmure rivi.

Ergo cavæ ferro penetrantur viscera terræ,
Atque omnes pariterq; operas, artisq; magistros
Convocat ipse loci dominus, nec sumptibus ullis
Parcit aquæ cupidus: major quoque fontis ha-
bendi

Per non tentatas crescit fiducia terras.

Quin etiam fontes, ipsa de nocte, repertos
Somniat, & voto vigilans se pascit inani.

Namque omnem late, loca per declivia, campum
Rimanti, totoque solum sub monte moventi,
Nullarum prorsus se spes monstrabat aquarum.
Difficiles adeò, pro conditione locorum,
Interdum terræ fonti inveniuntur habendo.

Ipsè ergo grates, invento fonte, colonus
Persolvat superis, & numen ruris adoret;
Hoc ego pro vobis, vos hoc præstare coloni.

Quamquam sæpè cavis, tereti siphone, colonus
Ducit aquas puteis, & quos natura recusat,
Arte facit fontes. It machina pensilis alto
E tubulo, lymphas motu siphonis anhelò
Quæ sursum attollat, moles licet ipsa repugnet.
Qualis aquas, sub ponte novo, Samaritis ab imò
Excelsa educit fluvio, eductasque refundit.
Si quem forte suo non antlia juverit usu,

Illius oret opem, sola qui voce liquentes,
Percussa de rupe, potest deducere rivos.

Ne tamen artis opem conatu quærat inani
Explorator aquæ: nam multos terra fefellit:
Arcani fontis dentur quæ signa, monebo.

Si pendens tumulis, & collibus edita crebris,
Vel juncis fruticosa, vel othlibus algida tellus,
Aut si mollis erit limosa uligine campus;

Quique frequens herbis, & caricis uber acuta,
Hic dabit indicium laticis manifestus, & ipsa,
Intus aquæ carecta dabunt tibi signa latentis,
Quique soli fundo crescit condensus aquosi
Muscus, & humentem latata conyza per algam,
Batrachiumque, Siumque, & arumdiferæ Cala-
minthæ.

Cum diverso igitur de colle, coegeris undam
Errantem, subjectum illam curabis in Hortum
Deduci: ducendi autem non unica fontis
Est ratio: sunt qui plumbo, testave receptos,
Vallem in subjectam, soleant traducere fontes,
Si via præsertim fuerit non longa, latexque
Colle in pendenti, vena uberiore, repertus.
Nam si cogendis & adhuc, de valle propinqua,
Multiplicandus aquis, venæ non uberis ibit,
Ille cavi angusto, sub terram, pariete faxi,
Includendus erit, quo defluus imbribus humor,
Vicinoque latex circum de rure coactus,
Insinuans sese, muri per septa meando,
Agglomeret, cursusque patens se laxet eunti,
Ne tamen unda fluat per iter salebrosa malignū,
Perque sinus cæcos, aut sordes ducat ab ipsa
Terrarum eluvie, spatia inter certa locorum,

Rivi cursum omnem putealibus intode fossis.
Nam planum per iter, raperet quem cursus
aquarum,

Limus iners fundo puteorum hærebit in imo :
Nec poterunt raptæ fossam transcurrere sordes,
Cursu interceptæ medio, immersæque lacunis.
Et quamvis cavæ tractus penetrabitur altam
Omnis subter humum : puteis tamen omnibus
extent

Sublimes speculæ, per quas vel turbida cœno
Unda repurgetur, vel fundo prorsus ab ipso,
Quæ sordes se forte cavo infudere patenti,
Mittantur, labesque omnis tollatur aquarum.

Nec mihi, nec quisquam sumptus persuadeat
istos,

Rure in privato, ducendo impendere fonti,
Quos quondam Arcolio fecit Medicæa sub alto,
Lutetiam ad magnam : quando deduxit in urbē
Pontibus impositos, tanto molimine, fontes.
Admirandi operis moles præcelsa, superbos,
Pariete perpetuo, sublime assurgit in arcus,
Suspensique fluunt, grandi sub fornice, fluctus,
Qui cursu late excisos labuntur eodem

Per montes, ac per substructas aggere valles.
Nam paries quadro jungit divortia saxo :

Per quem, magnarum cursum frænavit aquarū
Regina, & totam fontes divisit in urbem :

Hos autem quamvis admittat publica sumptus
Pro populo fortuna, tamen privata recuset.

Vosque mihi hic estis, quibus est res ampla,
monendi,

Ne fors ducendo census pro fonte paternos

Contingat vobis expendere: vidimus istis
Sumptibus everſasque domos, abſumptaque
nuper

Prædia magna, modum diſcant ſervare modeſti,
Nec per compoſitos, teſta ex arente, canales
Ducere aquam pudeat, proclinaſque per alnos.
Namq; alnos perhibent ducendis fontibus aptas.

Fortunatus at ille, ſuos qui præter euntem
Jugis poſſit aquæ rivum traducere in Hortos,
Abſque alni, aut teſtæ, plumbive canalibus ullis,
Quale Pariſiaco lymphis pernobile in agro
Berniacum, largos uber cui Bivara fluctus
Transfundit, curſuq; locum circumdat amœno.
Tale Liancurtum, tales in ſinibus Horti,
Burgolii Andinis, rapido qua flumine pulcher
It per agros Ligeris, lateque effuſus apertas
Salmurii in valles, curſu reſonante ſuperbit.
Talis & ipſa etiam (ſineres, natura) fuiſſet,
Quæ vates Muſasque ſuo jam provocat omnes
Murmure, multarum Polycrene dives aquarum.
At non te pigeat, fons ô pulcherrime, vilis
Si thalamus valli errantem confundat iniquæ,
Nec curſum ſatis æqua tibi det terra decentem,
Per Sancaronios ſaltus, callesque malignos;
Vel ſic Lamonidæ placuiſti. Si tamen, ô ſi,
Uber ut es rigui laticis, lymphæque perennis,
Rure Bavillæo flueres, Hortosque rigares
Lamonios, tibi læta foret fortuna; neque eſſes
De Themidi fidis, credo, poſtrema deabus.

Jugis enim quæ lymphæ fluit, de divite vena
Prætereuntis aquæ, neque longos paſſa canales,
Plus juvat, & fragili non eſt obnoxia plumbo.

Nam

Nam plumbum interdum rimas agit; ipsaque
rimis.

Effluit, & per agros misere deperditur unda:
Et fit semper aquæ captivæ injuria, quando
Ingenio per agros vult liberiore vagari.

Quòd si non rivi jugis tibi lympha propinqui
Contigerit: non longè Horto cava perfode vasti
Stagna lacus sub humum, quo se mox omne re-
cepter.

[rum:
Collectarum altis de montibus agmen aqua-
Et cretosa imo sternatur glarea fundo:

Labentem, per se, nam glarea distinet undam.

Qua vero fontes omnem ratione per Hortum,
Quove modo rivos, quâ digerat arte colonus,
Quos quibus omnis aquæ motus moderetur ha-
benis,

Expeditam: te nil horum nescire juvabit.

Mille modis dociles rivos; & mille figuris,
Dispensare potes: me discere cuncta magistro
Sustineant, veniunt porro quicumque docendi.

Ut quæsitaram tibi gratia prosit aquarum,
Sunt ad vicinas valles, Hortumque sub ipsum,
Arte includendi latices, plumbóque premendi.
Nam nisi pressa diu, & presso glomerata canali,
Non alte erumpit venis bullantibus unda.

Multi sæpè etiam tubulis utuntur ahenis,
Impetus, ut rigido veniat magis acer ab arte,
Compresséque tubis, assurgant altiùs undæ.

Ne tamen aut plumbi ductu, aut frænantis aheni,
Inclusi cæco luctentur turbine venti,
Irrumpantque tubos, & inania claustra perer-

rent;

Unde gravi ipsa etiam cum véto exæstuet unda,
 Percindatque sinus omnes, & vincula rumpat;
 Spiramenta tuos inter miscenda canales,
 Ut tenues laxet liber se ventus in auras.
 Haud aliter quam cum cellis nova vina Falernis,
 Spumantique cado infundit, frænisque coëctet
 Vinitor: ilignis aperit spiracula costis.
 Ni faciat, costas violento protinus æstu
 Quippe omnes rumpat vinum, solvatque
 catenas.

Ergo cum latices Hortorum in limine primo,
 Collectamque jugis partiri cœperis, undam:
 Imprimis medio fons constituendus in Horto,
 Per se uber, tubulo qui sursum erumpat ab arcto,
 Quasque accepit aquas, cælo, ventisque re-
 mittat.

Fontem ipsium amplexus fundo, labroque capaci
 Circumeat tumido seu graminis aggere muscus,
 Sive laborato de marmore conditus orbis.
 Proque tubo interdum variis simulacra figuris
 Imponunt, Phocas alii, Scyllasque bifformes,
 Infusos alii rigido Tritonas ahenos.
 Ut Lucemburgo qui semifer extat in Horto,
 Jactum fundit aquæ Triton delphine superbus:
 Marmoreoque labri quamvis circumdatus orbe
 Nobilis Arcolica fons Lucemburgius unda,
 Sanctiovio cedat fonti, quo lata Philippi
 Tantum Aureliadæ jactat se villa, suosque
 Undarum egregio lucos commendat honore,
 Et pagum, domino se principe jactat in
 omnem,
 Qui meruit primos populique, & Regis amores.

Hinc & aquæ jactus vobis exempla petenda,
Conciliare decus vestro qui quæritis Horto.
Ille alios unus longe supereminet omnes:
Cui non Francigenis certet de fontibus ullus,
Aut tantum fluere, aut se sic efferre sub auras.
Quadri namque lacus medio de gurgite,
plumbum

Os aperit tumidum lymphis, stridentibus unda
Erumpit scatebris, & iter rimata solutum,
Turbinis in morem, rapido perit æthera jactu,
Ceu rotet undantem, liquidum per inane,
sagittam:

Exultant alti latices, lapsuque sonanti
Unda superfusam plaudendo verberat undam,
Dum cadit, & labrum roranti perpluit imbre.

At qui primus aquis fuerit salientibus ortus
Exponam: dubio ni sit pro teste vetustas.

Phasidis ad ripam, lecto cum robore pubis
Argolicæ, quondam Graia rate claviger ibat
Alcides, & parvus Hylas comes ibat eunti.
Altus erat fagus, terra in Bithynide, lucus,
Ascanium ad fontem, quem præter Theffala
pinus,

Dum vehitur, placida Minyæ potiuntur arena;
Equore defessos artus in litore ponunt:

ipse autem longe socios præit impiger omnes,
Alcidæ dilectus Hylas, fontesque requirit.

Ut ventum ad ripam, quam de cervice gerebat,
Gramineis urnam ingentem deponit in herbis
Lassus, & extremæ sedit sub margine ripæ.

Tum pater Ascanius, thalamo sub fluminis imo,
Inachiam pariter matrem, pariterque sorores,

Uinque , atque Ephyram , atque Lycaonidem
Melaninam ,

Et quæcumque lacus , vicinaque rura colebant ,
Indigetes nymphas mensis acceperat altis.

Et vidit prior Isis Hylam , obstupuitque vi-
dendo ,

Miratur pueri vultus , oculosque nitentes ,
Jamque fatigato , herbaque in viridante sedenti
Et parat insidias , & spe præsumit amantem.

Ipsæ autem , dulces ripa dum tollit ab alta
Pronus aquas , lapsus seu forte fefellerit udo
Margine pes , pondus sive illum oppresserit
urnæ ,

Labitur : Isis adest labenti prompta : sed ille
Instantis nymphæ auxilium , fluctusque refusos
Dimovet , & nisu per aquas luctatur inani :
Adsunt & nymphæ comites , puerumque mo-
rantem ,

Patris ad Ascantii pendentia pumice tecta ,
Invitant , harum sit ut is quoque numen
aquarum. [gorem,

Dum refugit , nec habent jam brachia lassa vi-
Fons sit aquæ , fontisque Deus , cui nymphæ
repulsa

Vindictæ indulgens , & jam crudelis amando ,
Addidit excelsum ingenium , moresque super-
bos ,

Communem contra qui sese tollat aquarum
Naturam , nisuque altum irrequietus anhelò
Nequicquam affectet : sequitur nam jugis eun-
tem

Lapsus , & ex ipsa trahit ambitione ruïnã.

At puer interea, toto sub litore, frustra
Alcidæ quæsitus, eo clamante sonabant
Ascanides passim ripæ, collesque propinquæ:
Omnis Hylam rupes, & Hylam nemus omne
vocabat,

Mutatusque locum primus salientibus undis
Fecit Hylas, nymphæ durus dum spernit amores
Isidis, & fontes ipsos fugisse laborat. [tos,

Hinc salientis aquæ celebres quæsitæ per Hor-
Et virides lucos, una non arte, voluptas,
Nam varios pariterque modos, pariterque
figuras

Addidit artis opus varium erumpentibus undis:
Cuncta Ruellæo poteris quæ visere ruri:
Insignes tot ubi, tam magnis sumptibus, undas
Extudit egregii monumentum illustre laboris
Richelius, magnis ferret dum pondera rerum
Consiliis, regnique vices pro rege teneret.
Hic & digestos, vario discrimine, fontes
Aspicias duci in præceps, sursumque reduci;
Inque omnes motus, & in omnes ire figuras,
Hic & aquæ jactum patulo vomit ore Chimæra,
Horrendum stridens: vasto nam fusus ab ore
It torrens, spumantque rotati guttore fluctus,
Et dum se partes motus draco versat in omnes,
Terret circumstans violenta aspergine vulgus.
Inde tubi molem incurvi venator ahenus
Tendit in excubiis positus, mortemque mi-
natur.

Verum fatifera plumbi pro glande, repentes
Ejaculatur aquas, & torto flumine sævit.
Frustrati risus vulgi, plaususque sequuntur.

Sed quid speluncis memorem quam multa
sub altis

Ars ludit per aquam, cum desuper intus ab
imbre [omnis

Artifici, scatebrisque frequens stridentibus

Perpluitur locus, & latices rumpuntur aquarum,

Insultantque solo: salientes undique rivi

Grandibus humectant guttis pendentia saxa.

Sed quos non lusus, antri fontisque magister,

Quæ non per dociles molitus ludicra lymphas:

Quamvis ista velint aliis præstare jocosa

Naiades, antra levi si quando scrupæa tophe

Moliri, liquidosque parent inducere fontes

Antris, & lapides ipso ex Oriente petitos,

Atque Erythræa suæ conchylia nectere rupi,

Ædificent alii manantia fontibus antra,

Pumice multicavo, vel conchis summa lacu-
nent,

Quæ per diversas concinnent rite figuras;

Cuncta olim melius proavis incognita nostris.

Hæc inhians oculis quærat spectacula vulgus,

Quæ populo exhibeat, per tempora certa ma-
gister.

Tu grandes prudens & aquas, & seria rerum

Semper ama: lapsus quo sit librandus aquarum

Disce modo; labris ut magna capacibus alveis

Impleat unda lacus, fluvios imitata fluentis,

Stagnave tranquillæ referens spatiòsa paludis.

Ipse tuus si forte tubus satis oris habebit,

Accipiat fontem largum, longeque remittat.

Nam placet ubertas in fontibus, ipsaque semper

Copia, quæsi pars est & magna decoris.

Nec simili libranda modo, similique figura
Est aqua per jactus, in aquis si ludicra quaras.
Effingunt alii ruptos e fontibus imbres
Multifidis, alii radios, & lumina Solis,
Emissas alii cornu e stridente sagittas:
Verum alii rapida fluctus vertigine raptos
In præceps, Siculæ ceu parva exempla Cha-
rybdis
Orbis in angusti labro describere tentant.
Unda agitata salit: ceu cum crepitantibus ar-
dens
Æstuat in flammis liquor exultantis aheni.
At de præcipuo larices errare jubebis
Fonte redundatos, crebrisque excurrere rivis,
Per campum; ipsi etiam stagnum accipiantur
in amplum
Currentes rivi, ne quid perdatum aquarum.
Nunc quibus errantem frænis ars temperet
undam,
Dispenserque omnes, sua per divortia, rivos,
Describam. Licet indociles aqua libera per se
Ite vias semper velit, obsequiumque recuset:
Tu tamen ipse potes rivis imponere morem,
Et certos illis per humum describere cursus,
Erroresque viæ ambiguos, flexusque locorum:
Quos unda interdum cursu fraudata tenebit
Legitimo. Rivi crebris nam sæpe morandi
Flexibus, & jussa per campum ambage tenendi.
Talis Amymone per agros errasse putatur,
Neptuni postquam injustos audivit amores.
Nam virgo infelix violatæ plurima famæ
Præmetuens, sese cursu vitabat eodem,

Atque sequebatur: nondum se forsan amantis,
 Senserat illa Dei factam, de numine, rivum
 Qui pariter fugiens sese, pariterque secutus,
 Circuitusque trahens, sua per vestigia, longos,
 Implevit variis Diræum erroribus agrum.

Fusi igitur per mille vias fugientibus undis,
 Undique præcipitent, secto sub gramine, rivis:
 Pars rapidis passim, loca per prærupta, fluentis
 Excurrat; qualis multo tumefactus ab imbre
 Dat sonitum saxi, glomerato vertice, torrens:
 Pars timido cursu per humum trepidare laboret
 Obliquam, quæsitus obex cunctetur euntem:
 Perstrepat ille cavas, arguto murmure valles;
 Insultansque solo tenues assurgere in iras
 Discat, & imbelli jam saxa laceffere pulsu;
 Jam ripæ intentare minas, & litora circum
 Nequicquam obstrepere, & spumis aspergere
 truncos. [herbam

Quique fluit jam parcus aquæ, raucoque per
 It itreptu, tenuis sine re, sine nomine rivus,
 Si quando rivos, vicina e valle, minores
 Accipiat, quondam in magnum se tollere flu-
 men

Audebit, pontesque pati, grandesque phaselos:
 Persultet mollem lætissimus iste per herbam,
 Aut musco in viridi: dum silvis ille sub altis,
 Rauca gemit, callesque minis objurgat iniquos.
 Si quis erit, varios poterit qui tendere cursus.
 Aut tua prata riget lymphis, aut sternat opimo
 Rura luto, camposque ferax oblimet inertes
 Si tamen altus eat, multa est tibi mole docendus
 Hære in ripis, & molli parcere prato.

Cum vero rivi rumpuntur fontibus, & cum
Vere natant udo valles, atque imbribus atris,
Prata, nemusque solo contra defende regesto:
Ne campum labes ultro se fundat in omnem.

Utque omnes rivos eadem non forma de-
cebit:

Sic & diversas rivis intendere ripas,
Riparumque toros vario discrimine disce,
Floribus hos, illos herbis, & gramine puro,
Atque laborati prætende crepidine saxi.
Obscenas ripis velet sua canna paludes,
Aut celebres fulicis, ranisque loquacibus algæ.
Nulla tuos ornet, puro nisi gramine, rivos
Herba, fluat nitidis ubi fons argenteus undis,
Aut æquale solum fulva sternatur arena,
Quod virides ulmi prætextu frondis opacent.
Nam rivi ornandi ripis, cultuque juvandi,
Dumque ibunt jusso, loca per declivia, cursu,
Vallibus este viæ faciles; nullique morentur,
Si properent, lapsi ripa e pendente lapilli.

Fontibus ipsa autem, rivisque frequentibus,
omnis

Silva sonet: nemorum turbate silentia, fontes,
Murmure non uno, turbate silentia rivi:
Perque omnes luci flexus, aditusque viarum,
Undique sint latices, animos qui stirpibus
addant. [nebunt

Dumque suis oculosque tuos animumque te-
Deliciis rivi, permulcebuntque morantem,
Fors erit, ut vitæ subeat mortalis imago,
Quæ fluit instar aquæ, rapidoque obnoxia fato
It præceps; nec fas longam sperare colendo.

Et vitæ incertos quando meditabere casus:
 Fors erit, ut tecum reputes, quo turbine rerum,
 Qui, quam difficiles agitent mortalia fluctus.
 Forte etiam dices, quando te rivus habebit:
 Sic ibat Simois, sic tu, Peneæ, fluebas,
 Sic Hypanis, sic Volscus aquas Amasenus
 agebat, [thus,
 Partheniusque rapax, & currens lene Melan-
 Atque Borysthenio tumefactus ab amne Dy-
 raspes,

Et pater Inachus, cum Naupacteo Acheloo.
 Ars etiam, reliquis cum fontibus, addere
 & Horto

Magnarum certos lapsus monstravit aquarum:
 Quales abrupti per summa cacumina Juræ,
 Perque Alpes ipsas, de rupibus ire videmus,
 Et sola terrarum per præcipitata refundi.

Et perhibent, qua parte gravem devertit
 ad Arcton

Americæ, duroque rigens pertunditur Euro,
 Trans magnum Oceanum, ripæ Canadensis
 ad oram,

Inter perpetua nigrantes abiete lucos,
 Præcipientes altis labi de montibus amnes,
 Cum sonitu horrendo, tanto perculsa tumultu
 Ripa omnis gemit, & valles, silvæque pro-
 fundæ.

Hosque Ruellæis imitatae Naiades Hortis.
 Undarum casus, alta de rupe, ruentum,
 Artis opus summæ, virides fecere per Hortos.
 Ardua stat cælo rupes, & rupe sub alta,
 Ingens multarum se copia rumpit aquarum;

In præceps, crebra spumant aspergine fluctus,
Perque gradus fracti certos, & iniqua locorum:
Fit sonitus: ceu cum torrens infrænis ab alto
Monte ruit; terra ingenti gemit icta fragore,
Substrati filices, rorataque saxa fluentis
Planguntur fluctu, toto sonat avia luco
Horrendum tellus, longe omnis silva resultat.

Si tibi forte jacens æquali contigit Hortus
Terrarum tractu, dorso cui nullus iniquo
Immineat collis, præruptave vertice rupes,
Unde caducarum lapsus modereris aquarum:
Ipse reclinato clementis ab aggere clivi
Ordinibus longis lapsuros digere fontes.
Undarum lapsus sic est metata suarum
Nympha Liancurti; namque Horti margine
in ipso,

Rivorum longos, herbofo ex aggere, lapsus
Disposuit, sed non alta de rupe, cadentum.

Par ratio hujus aquæ, thalamo qua: fusa sub
æquo,

It lævi de rupe fluens, interque fluendum,
Tenditur, attonsis ceu cum mantilia villis,
Carbaseive sinus cælo panduntur inani:
Sic gracili labens se textilis unda fluento
Explicat, & lato exundans se margine tendit.

Non tamen hos lapsus, non hæc ludicra re-
quiras,

Si latis tibi stagna patent ingentia ripis,
Atque effusa labris, thalamisque capacibus unda
Ducenda in rivos, & agrum fundenda per omnẽ.
Pro qua te terræ ingentes aperire lacunas,
Extra alios fontes, & in inferioribus Hortis,

Præcipio : quo se errantes demittere rivi
 Affuescant, fontesque omni de parte redundant.
 Nam neq; tam graciles rivi, fontesq; placebunt,
 Quam magni tractus undarum, atque æquora
 lata.

Proinde cavos seu forte lacus, quadrataq; circum
 Stagna pares, late grandi effodiendus hiatu
 Alveus, abscissa circum tellure, patenti
 Æquandus thalamo fluviorum, altæve paludi.
 Ipsum autem vallum, circa supraque, quod
 omnem

Continet amplexu ripam : ne forte sub undis
 Perfidat, quadri fundandum pariete saxi,
 Cæmentique solum multa compage tenendum.
 Namque ipsi & lapides, ipsa & cæmenta, fluenti
 Subsedere & aquæ interdum, & fecere ruinam.
 Ergo ne dubita firmas opponere moles
 Aggeribus murorum, & aquas sua ripa refrænet.

Implebuntq; lacus vacuos, de partibus Horti
 Diversis, jussi per campum accedere fontes,
 Et centum rivi, centum de fontibus, urnas
 Replendo nunquam cessent invergere stagno,
 Ipse suos vidi, qui de torrentibus altis
 Implevere lacus : & quas ex imbre coacto
 Per campos passim, vallis collegerat undas,
 Ornavere labro ingenti, ripisque receptas.

Tale Bavillæo stagnum memorabile ruri,
 Nympha loci, domino legum jam præside
 major,

Fortunaque domus dives meliore paravit.
 Nam per semirutas prius ibat languida moles
 Unda, nisi hiberno forsân gravis imbre tumeret;

Scabraque destructæ manans per rudera villæ,
Per se fontis inops, & pulverulenta fluebat;
Hancque Bavillæ, Sancaronesque juvencæ,
Post pastum, cursu in medio, potare solebant:
Quam poteram pedes ipse levi transmittere
faltu.

At domino cum venit honos, accessit & ipsi
Deinde loco. Nam quæ junco male tecta palustri
Ibat parva quidem, magnis sed debita fatis,
Grandi accepta lacu, jam piscibus unda natatur
Dives aquæ, plenoque tumet spectabilis alveo:
Et videt interdum magni capita alta Senatus,
Civiles dominos rerum, legumque magistras,
Fessos urbe, suis per gramen ludere ripis.
Jactus aquæ, stagno in medio, stridentibus undis
Erumpit, totum lapsu qui personat Hortum.

Nec te magnarum minus oblectabit aquarum
Ambitus, excisum glebâ ducendus in orbem,
Forma decens Hortos: scenis si silva coruscis,
Vernantes ripas, ramo pendente, coronet,
Gramineique tori, purove sedilia saxo.

Et seu constet iners, riguus seu profluat humor;
Silva coronet aquam, prætexens frondibus altis
Omne latus, totiq; loco det frigus, & umbram.
Sunt dulces & aquis, & amicæ fontibus umbræ;
At non hic querulæ, confuso murmure, ranæ
Antiquas lites, & jurgia longa recantent:
Hinc abige indignas: imo nam gurgite limum
Turba maligna movens, permiscet cuncta
rumultu;

Sed puras late per aquas & flumina, multus
Ludat olor, pictiq; volent per flumina lintres:

Et non una tuos perstringat palmula fluctus.
 Ne tamen ah! nimium ripis ne credite ma-
 tres :

Perfida vestrarum forsan nescitis aquarum
 Arbitria. Alcyone miseri post fata mariti
 Crimen fecit aquis, fecit crudelis Elisæ
 Anna soror, fecere viri, fecere puellæ,
 Qui merfi toties altis periere sub undis.
 Numen adorandum undarum, ne talia vestros,
 Cultores florum patiantur fata, per Hortos :
 Hostibus hæc potius contingant funera nostris.

At ne discedam longe, aut jam exorsa re-
 linquam,

Ut tibi & ipsa etiam longis spatiosa fluentis
 Arva natent, variis diversi e partibus Horti
 Unda omnis collecta, ingentes stringere ripas
 Gaudeat ipsa ingens, & recto æquabilis alveo ;
 Nam non ulla magis riguis aqua fontibus Hor-
 tos

[amplo
 Commendat, thalamo quam cum prætenditur
 Uber aquæ rivus, villa spectandus ab omni,
 Latifluoq; sonans per agros se gurgite pandit,
 Tanquam legitimum ripis, ac nobile flumen.

Nec præcepta juvat præceptis addere longis,
 Ut si quæ fuerint istam monstranda per artem,
 Præterea longo durus tibi carmine texam.

Vos alii, si quæ super his discenda requirant,
 Vos adeant, domino nuper florente, beatæ

O Valles, videant digestos ordine fontes :

Quot constricta solo subter, plumboque fluentia;
 Quique, quot in formas fontanam ivere per
 : artem.

Multifidi fontes, ornataque fontibus antra,
Vos adeant, riguis dudum celeberrima lymphis
Rura Liancurti, prætentaque gramina visant,
Et quam mille modis Scombergia duxerit
 undam,

Nympha loci custos, ruri præfecta marito;
Teque adeo imprimis, quæ principe nobilis
 unda,

Bellaquei Naias longe ô pulcherrima fontis;
Franciadûm regina tenes moderamen aqua-
 rum.

Nec sese ulla tibi, patriis quæ regnet in oris,
Nympharum anteferat, nec tantum affectet
 honorem.

Te fontes, patriique lacus, te Gallica semper
Flumina, te latis gaudet qui Sequana ripis,
Atque Parisiacæ jactantior influit urbi,

Te rapidus Ligeris, Ligerique infusus Elaver,
Externique colant fluvii; Mavortia Tybrim
Roma, suosque tibi submittat Græcia fluctus.

Nam tu dives aquæ, & lymphis opulenta beatis,
Una super reliquas tantum memorabere lym-
 phas,

Quantum alias inter celebratur Gallia gentes.

Illam & perfunctus bellis, & pace potitus,
Et toties victor Lodoïcus grandibus auxit
Nuper aquis, scopuloque novos molitus ab alto
Undarum lapsus, magnum decus addidit Hortis.

Sed quid ego immensos latices, fontesque
 superbos

Commemorem: quanto se porrigat unda ca-
 nali

Unda ingens immensa, gravi quæ fluminis
 instar,
 Majestate fluens, ite ripis lata profundis.
 Illa suo toties decerni litore vidit
 Fortunas populorum, & missos undiq; ab orbe
 Regum oratores vario, qui supplice cultu,
 Arbitriumque suum peterent, pacemque ro-
 garent.

At non divitias fontis vacat ire per omnes
 Bellaquei, nec quos Hortis Lodoicus honores
 Addere molitur: nec vos regalia testæ,
 Tot Regum fundata opibus, luxuque beato
 Florentes Hortos jam fas memorare canendo.
 Nec, si fas esset, me dicere cuncta parantem
 Jam sinat audiri, quæ regia limina circum,
 Omnis fama tubis sonat omnibus. Aspice quali
 Lætitiæ, plausuque domus jam ferveat omnis:
 Ex quo aulam partu implevit Lucina verendo,
 Delphinique sacris totus natalibus orbis
 Applaudit, certæ portat qui grandia pacis
 Nascendo auguria, & denunciât otia terris.

Dum sua Nympha domus celebrat jam
 gaudia; dumque
 Magnanimum ingeminat Lodoicum, pace sub
 alta

Regnantem, populis & dantem jura quietis;
 Ruris opes reliquas, sperandaque dona colono
 Persequar, atque suis donandos fructibus Hor-
 tos.

HORTORUM

LIBER QUARTUS.

POMARIUM.

NEc te adeo, æstivum flores quæ læta per
annum,
Non dicam, Pomona: tuis hic omnia quando
Muneribus sunt plena, tuoque assurgit honori
Autumnus, viridi præcinctus tempora ramo.
Quæ tibi pars etiam nostri spectanda laboris,
L A M O N I D E; atque sui dum per te denique
venti.

Aspirant, & te porro ratis auspice cœptum
Tendat iter, pelagoque volans det vela patienti.
Et quamquam vultu leges Astræa severo
Imponat per te populis, luxumque refrænet:
Te tamen & ruris dantem præcepta colendi
Vidimus, & morem arboribus, legesque
ferentem. [fœtus

Namque omnes cultus species, genera omnia
Arborei prostant per te descripta colonis.

Munere pro tali, sic te tellure benigna
Deinde tuus fortunet ager, sic divite fundo

Luxuriosa tui curvent pomaria fructus,
 Læta Bavillæi rumpantur ut horrea ruris,
 Atque tuæ numquam desit sua gratia villæ.

Quamvis non omnis tellus sit idonea plantis
 Omnibus, & certas leges, ac foedera certis
 Præscribat natura locis, præscriptaque servet;
 Illis Franca tamen non est obnoxia tellus
 Legibus eximæ quæ fertilis ubere glebæ,
 Nil fructus non læta ferat, nil culta recuset.
 Et quamquam multo generosos palmite colles
 Imprimis longo tollat Burgundis tractu,
 Quamquam pomiferis læteret Neustria campis,
 Belsia frumentis sit opima, Bigerra metallis,
 Benharnus nemorosa, racemiferique Tricasses,
 Nutritor pecorum Biturix, Arvernus equorum:
 Est tamen omne solum Francæ telluris, alendis
 Hortorum arboribus, ruriq; insigne colendo.
 Præsertim riguæ tellus vicina Turoni,
 Ver ubi perpetuum, semperque nitentia prata,
 Et quos lentus Arar, præceptisque Druentia
 campos

Perluit, & pingui vallis torata Garunnæ,
 Vosque Parisiaci ditissima prædia ruris.

Si tamen ipsa tuo tellus optanda patebit
 Arbitrio, glebæ fundus quærendus opimæ.
 Nam tellus vitanda, gravi quæ languet arena
 Necnon quæ pressos interjacet infima colles
 Convallis, cui lenta palus exhalet inertis
 De fundo tetram crassa cum nube Mephitis,
 Unde gravem referat etiam sua Poma saporem:
 Et fuge perpetuis campum qui flatur ab Au-
 stris.

Optimus ille locus vobis , hæc optima sedes ,
Arborei fœtus , ubi cæli mitibus auris ,
Declives campi , terra pendente , patebunt.

Et licet apricum ad solem , ventosque repentes
Vergat ager : non ille tamen removendus ab
Horto

Florifero ; spatia sua sint divortia justo
Floribus , & Pomis : sed ferri ingentia claustra
Clathrorum ordinibus dirimât pomaria longis ,
Defendantque aditus , populo pecorique ca-
vendos.

Non jam , telluri qui sit delectus habendæ ,
Hic reperam , moresque ipsos , habitusque lo-
corum ,
Plantandique modos , & tempora certa serendi :
Omnia jam vulgata. Quis ilicet hæctenus om-
nem

Monstratum agricolis culturæ nesciat usum ?

Si verò arboribus per se satis æquus alendis
Non sit ager : fossa terram proscinde patenti ,
Et sterilem late non impiger effode campum ;
Proque solo exhausto meliorem suffice terram.
Hæc melior , graciles quæ fundo imitatur are-
nas ,

Si tamen illius color est bonus , & bonus humor :
Campus alit nimias , si sit nimis humidus , hei-
bas.

Et ne planta solo forsan male discrepet ipsi ,
Quære prius terram fructus qui quamque de-
cebunt :

Vitibus an sit ager magis ingeniosus habendis ,
An magis arboribus : nam per vim nulla coacti

Gratia ruti erit: ne ruri proinde colonus
 Naturæ contra morem, ingeniumque coacto
 Imperet, invitæ fit enim violentia terræ.

Cum fuerit jam stratus ager, tellusque parata:
 Imprimis ipsum, certo discrimine, campum,
 Partiri, plantisque ratas describere sedes
 Mandabo: & postquam lecta de gente Cydonin
 Optaris, decerpe manu, vel tolle securi
 Silvestrem ramum, terræque immitte tepenti:
 Nec pigeat scrobibusque manus adhibere ca-
 vandis,

Sternendoque solo. Te talem impendere curam,
 Arboribusque tuis primos imponere mores
 Proderit, & sectos, ipso de corpore matrum,
 Arboreos fosso ramos deponere campo.

Nec fuit indignum quondam, dum prima
 vigeret

Perfarum fortuna, alto de sanguine magni
 Astyagis Regem campos coluisse superbum.
 Sæpe illum patrios, flores & poma, per Hortos
 Plantantem, manibusque suis plantata rigantem
 Attonitus vidit mons vertice Tmolus ab alto,
 Et Regem agricolam longe miratus Orontes.
 Ipsaque per valles quondam videre Sabinas,
 Deposito fastu trabeatos rura Quirites,
 Et tractare manu rastrum, atque incumbere
 aratro.

[ad artem,

Hanc etiam, ut perhibent, sese formabat
 Cum domito Fabius Dictator ab hoste redibat,
 Non veritus, medio dederat qui jura Senatu,
 Ferre idem arboribusque suis, terræque colendæ,
 Victricesque manus ruri præstare serendo.

Ipsa triumphales tellus experta colonos,
Atque ducum manibus quondam versata suo-
rum,

Majores fructus, majora arbuta ferebat.

Talis scædifragum postquam Masinissa Sy-
phacem

Et Numidam infidum Pœnis fregisset in arvis,

Imperiis terram ipse suis parere docebat,

Atque suo cultu Maurum mansuescere cælum.

Tu quoque regnando curas dum dividis orbi,
Nonnunquam solio, ut perhibent, descendis
ab alto,

Et quas imperii, quas rerum tendis habenas,

Rure tuo, magne interdum LODOICE remittis,

Nam Sangermani seu te accepere recessus,

Seu juga Versalii, sive alta palatia fontis

Bellaquei: per te curando incumbere fundo

Non dubitas: circum famuli stant ordine longo,

Centum qui Pomis, centum qui floribus Hortos

Conferere ingentes, & aquas deducere certent:

Artificumque vices varias, operumque laborem

Per medios instans operi partiris; ut agrum

Omnia sint, paribus numeris, dimensa per
omnem.

Interea tellus placidi te ruris amantem

Gratatur, tantoque solum cultore superbum

Plus viget, atque suo se lætum indulget amanti.

Sed quid ego hæc autem? Non hortatori-
bus istis [tum,

Tempus eget, quando laus est nunc ista poten-

Hortorum arboribus se se oblectare colendis.

Nec talem fas est te denique spernere curam,

Si te ruris amor, sperandaque gaudia villæ,
 Atque fruenda suo te partu Poma tenebunt,
 Omnem autem impendas operam, nullumque
 laborem

Arboribus, nullos cultus præstare recuses.
 Nam neque te tantum tellus, nec sidera tantum
 Telluri per se conspiratura juvabunt:

Quantum ipse assiduus cultus, præstandaque
 jugis

Cultura arboribus. Cultu mollite frequenti
 Tellurem agricolæ, tellus mansuëscit arando.
 Si quid peccabunt soles, calique maligni
 Cruda intemperies, si venti imbresque nocē-
 bunt:

Has cultura vices supplebit, & ipsa coloni
 Sedulitas. Testis Marsorum e gente verusta
 Rusticus: is tenuem coleret dum sedulus Hor-
 tum

Vicinos inter, cum cætera rura vacarent,
 Unus abundabat pomis, unius in Horto
 Rumpabant ramos fructus, segetesque nitebant:
 Hæc digna invidiæ visa est fortuna ferendæ.
 Thessalicas Hortum cultor curare per artes,
 Et per quæsitæ, Marsis in montibus, herbas
 Dicitur, ac magicis segetes urgere venenis.
 Res delata foro, causam sub iudice dicit
 Rusticus, ostendit nitidos cum falce ligones,
 Et solitos usu e longo splendescere rastros.
 Ecce meum crimen, dixit, mea noxa, Quirites,
 Splendida de cultu, jugique labore supellex,
 Hi magici cantus. Simul hæc, simul horrida
 tendens

Brachia, monstrabat natam, cum matre Sabella,
Durataeque operi, longoque à Sole rubentes,
Et causam obtinuit laudata Quiritibus ipsis
Sedulitas. Adeo jugis labor utilis arvis.

Hinc fruges veniunt nitidae, ramique comantes
Arboribus: gaudent ipsae, foetuque beato
Luxuriant, splendentque sui per poma colores.
Rastri ergo, durusque bidens, forfexque bi-
cornis

Et carri, & marrae, & vectes, teretesque cylindri
Instrumenta Horti niteant: situs arma tubasque
Inquinet, & galeae campis volvantur inanes;
Candida pax agros porro fortunet, & urbes.
Sit tamen Hortus opem, cultum si terra recuset,
Mitte recusantem, perdat ne vota colonus,
Nec culturam aliis pigeat traducere campis.

: Nunc vero, arboribus potior quae forma
ferendis,

Dicendum, cœpti pars non postrema laboris.

Sit locus imprimis omni secretus ab Horto
Spes ubi se generis late numerosa propaget:
Et seges arboribus per campum prima paretur,
Exultetque solo passim confusa juvenus:
Qua poteris lapsae gentis sarcire ruinas
Ex acinis autem, nucleisque frequentibus,
omnis

Educenda tui soboles pulcherrima ruris.

Hinc indiscretam nullo discrimine prolem,
Horti per muros omnes, per & ipsa vireta,
Suffice. Nam melior, quae primo assuevit ab ortu
Terrae ipsi, seu terra suis credatur alumnis
Æquior, unde ipsi cognata alimenta capebant,

Seu quod opem promptam facilis viciniâ
præstet,

Sedibus & proles melius succedat avitis.

Sed nati imprimis generosa e stirpe petendi,
Qui patrios referant animos, primumque vi-
gorem.

Hæc melior tibi planta, frequens cui nodus:
at illam

Rejice, quæ raras, ipso pro cortice, differt
Per ramos, & longa per internodia, gemmas.

Interea populo sedes statuenda futuro
Ad solem. Sine sole tuis non poma venirent
Arboribus, glebaque solum langueret inertii.
Ille & ventorum tempestatumque supremus
Arbiter ingentem lustrat dum lumine mun-
dum,

Cuncta fovet, succisque herbas vitalibus implet:
Et duodena suum dum temperat astra per or-
bem,

Terrarum, cælique vices moderatur, & anni.
Multum adeo rutili fervet qui lumina Solis,
Seu quo extrema cadens variaverit ora colore,
Sive quibus primos maculis infecerit ortus:
Et cælum rite observet, juvat arva: neque illum
Nequidquam cælo aspiciet Sol magnus ab alto.
Magnum ergo imprimis Solem, Solisque so-
rorem,

Cum qua supremi regnum partitur Olympi,
Rite omnis tecum pubes respectet agrestis.
Ambo boni arboribus, de cælo sidus utrumque
Servandum agricolis: signa indubitata sequun-

tur.

Et

Et Solem, & Lunam. Tu nunquam autoribus
istis,

Discernas si rite suos in utroque colores,
Diversi incerto cæli terrebere vultu.

Non tamen immodici Soles, de vere, vovendi,
Ne quod restabit frigus, tua vota refutet;
Et Solem, arboribus qui fors male faverit ipsis,
Accuses, si Poma suum properata venirent
Ante diem: flos ipse licet tibi germine læto
Promittat fructus, flori ne fide caduco;
Donec Poma coquat maturis solibus æstas.
Sæpe sibi mendax sperato pignore Pomus
Defuit, & vano decipit florē colonum.

Interdum extremi sub finem veris ubi annus
Intepuit, florentque omnes jam læta per Hortos
Poma, improvisis arborum deprensa procellis
Una nocte omnem longi spem perdidit anni;
Immitesque magis regnant hoc tempore venti,
Et turba Boreas immansuetissimus omni,
Magnam Hortis stragem dedit, arboribusque
ruinam.

Idcirco primi dum florent munere veris,
Arborum foetus; vobis, ô rustica pubes!
Ipsæ auræ, & venti, tempestatque cavendæ,
Per fastos, precibus præsertim avertite crebris,
Noctibus æstivis, tristes a frigore Lunas,
Nubigenasque Notos, & Sithonios Aquilones.

Sæpe nocent etiam nunquam imprudenti-
bus imbres

Provisi fatis agricolis: si nubila cælo
Pendebunt, memor anteveni, & præfagia cæli
Observa assiduus, signataque tempora fastis.

At cum certa suis diversi mensibus anni
 Venerit insitio, & ramos includere truncis
 Tempus erit, sectoque oculos imponere libro:
 Si fuerint, ut erunt, tibi tardi Poma saporis,
 Tolle illaudatos fructus, atque elige mites.
 Vos hinc præcipuam cultores quarite laudem
 Hortorum, vestris hunc addite rebus honorem:
 Externasque Pyros, peregrinaque Poma per
 Hortum

Accipiant patrii, fisso sub cortice, trunci.
 Hinc melior soboles, & justi copia foetus.

Ipsa, quibus careas, præstet vicinia fructus,
 Et quibus ipsa etiam vicinia forte carebit,
 Quære vel extremo studiosus ab orbe petendos.
 Prima olim terris eduxit Achaïa plantas
 Barbaricis, victrixque suos traduxit in Hortos,
 Quos etiam toties mutatis fructibus auxit,
 Quando prisca suas implebat fabula partes.
 Hinc Moro nova fata, novos fecere colores
 Pyramus, & Thisbe, magnam Babylonis ad
 urbem:

Quos impermissi deluserat error amoris,
 Et deserta suo Rhodopeia Phyllis amanti,
 Littore sub solo, fecit de funere plantam
 Infelix, patrio cum crevit Amygdalus Horto.
 Et vites Baccho primum, ficusque reperta,
 Et Cereri inventæ fruges, & oliva Minervæ,
 Quid memorem, ut Tyberim victor Ro-
 manus ad altum

Sæpe triumphatos, peregrino e littore, fructus
 Attrulerit: Cerasos ipsa ut Cerasunte petitas
 Lucullus patriis primus plantarit in Hortis;

Ut sua mala turbi Medus, sua pruna Damascus,
Lydiaque, atque omni cum gente Ægyptus,
& Indi,

Et Persæ, Careæque, securiferique Geloni,
Ac domitæ longo portarint agmine gentes.

Tum Janonicolæ primum sua rura Phalisci
Grandibus implerunt, uno non ordine, Pomis:
Crustumiasque Pyros, Amiterna valle Sabini
Plantarunt, magnumque olea vestire Tabur-
num

Cœpere Aurunci agricolæ, Bacchoque fre-
quenti:

Miratusque novas Anio per litora plantas:
Atque suos omnis tum demum Oenotria tellus
Undique fructiferas stirpes induxit in Hortos,
Pingui læta solo, cæloque beata salubri.

Cum vero stirpes optaverit insitor omni
E gente egregias, emendatique saporis,
Et vegetæ pubis jam robora lecta pararit,
Discat adoptivos truncis imponere ramos.
Nec modus est simplex, nec res operosa colono,
Ligno infelici felicem includere ramum.
Namque alii truncos per se capita alta ferentes
Exscindunt, ferroque cavant; ceu robora
quando

Quadrifidasque sudes findit lignator, & alte
Fit truncum in teretem cuneo via: deinde ca-
cumen

Felicis rami robur descendit in imum.

Ipso alii geminas inter pro cortice gemmas,
Incidunt oculos circum, germenque receptum
Udo deinde, docent paulatim inolescere libro.

Verum aliis fissus, tenuis ceu fistula, cortex,
 Aut arbos scuti in morem diffissa rotundi,
 Aut solidus ferro truncus terebratus acuto,
 Accipit immixtas, solido sub stipite, plantas.
 Sedulus interea conjuncta stirpe putator
 Obligat incisum sparto septemplice ramum,
 Aut pice perfundit truncum, cerave liquenti:
 Ne pateant rimæ cæli non mitibus auris,
 Atque intercluso via dividat aëre succum;
 Et sua deinde neget jam plantæ alimenta
 receptæ.

Tum si rite omnis res cesserit, ipsaque constet
 Per sese insitio, si ramum ramus adoptet:
 Connubio e tali, fuerat quæ moribus arbos
 Ante feris, silvestrem animum deponet, &
 ipsam

Dediscet matrem, succos oblita priores.

Duraque tum Cornus, flavensque Cydonia
 Pomis

Curvabit ramos bicoloribus, & bona tristes
 Pruna ferent Spini, Pyrus emendata nitebit,
 Inque alio Cerasus florebit adultera trunco,
 Interdumque arbos ramis diversa, sub uno
 Stipite Poma feret partu spectanda biformi.

Nunc quibus expediat varios confundere
 fructus

Fœderibus, quales ramis conjungere ramos,
 Quæ quibus hospitium præstent virgulta,
 monebo,

Ipsa Pyri solido genus omne Cydonia trunco
 Suscipit, atque suo pingit suscepta colore:
 Nec refugit proprium Pomo miscere saporem

Cana Pyrus , fruticique genus præstare Sa-
ligno.

Mutua quin etiam cum Moro fœdera Ficus
Servabit , tetrum si temperet illa colorem.
Lauro etiam inferitur Cerasus , partuque coacto
Fundit adoptivum per virginis ora ruborem.
Ipsaque confusos cum Pomis Poma saporos
Miscébunt, Prunusque Pyrum gestabit agrestis,
Palladii si dicta fidem meruere magistri.

Omnia quæ patrios , per longa exempla co-
lonos

Dedocet ars , ætas quondam quæ prisca tenebat.

Inferit in salices Pomos Arvernus : at illæ ,
Quamquam Poma bonum ostendunt speciosa
colorem ,

Degenerant , tristemque ferunt , de fœdere tali
Blanda per eximiae pellis mendacia , gustum.

Nunc variis quæ plus cæli natura , solive ,
Conveniat per se plantis , noceatve cavendum,
Humentis campo Pomus , cæloque tepenti
Gaudet : eam si per colles & saxa reponas ,
Vix poterit fructus vitium excusare caduci ,
Ipsa genus terræ crudum durare valebit

Ficus , Hyperboreo si terga obverterit axi :
Persicam arena juvat , si perluat humor arenam.

Plantaræ si forte Pyro non largior aura
Defuerit , cæloque tepor contingat aperto ,
Humentique solo tantisper planta juvetur ,
Flores implebunt ramos , fructusque tumbent.

Cunctatrix autem siccam super omnia terram
Morus amat , Moro jugis nocet humor &
ipsum

Corrumpit Pomi tellus nimis uda saporem.

Sed passim Cerasus lætam e radicibus imis
 Pullulat in prolem, ceu quando Oenotria tellus
 Crescentem ostendit sobolem fruticantis Olivæ,
 Terram optat mitem Citrus, flavensque Cy-
 donis

Austeram: tellus urens non æqua ferendæ est
 Armeniæ; est Cerasis tophus, Fragisque sinister:
 Sed si telluri mandentur fraga subactæ,
 Et sulco ex humili, foli exponantur aprico,
 Implebunt teretes, succo magis ubere, baccas.
 Quique favent Baccho colles, sunt sæpe ma-
 ligni

Et Peponi, & Citro, quæ gaudent mitibus auris,
 Quando prunus erit fundum sortita tepentem:
 Ipsa sui pomis replebit vota coloni.

Si qua tuis autem Pomus videatur in Hortis
 Languida: per cultus est præmedicanda re-
 ceptos, [omnem,

Ante gravis truncum morbus quam ceperit
 Sæpe mali arboribus, cultu telluris iniquæ,
 Intereunt per agros lentes, herbæque mali-
 gnæ:

Unde nocens ramos languor veniebat in omnes:
 Cultus & in plantis fructus emendat acerbos,
 Ergo, proscisso qui sæpius æquore campum
 Iplis subjectum arboribus, circumque jacen-
 tem

Suscitet, & rastro vertat, ferroque bidenti,
 Majores ramis animos, & fructibus addat.
 Salsus ager plantis, & qui perhibetur amarus,
 Omnibus infelix: non illum cultus avari

Agricolæ , non longæ hyemes , gelidæque
pruinæ ,

Non auræ curant ventis , pluvixque frequentes,
Nec genus ille suum Pomis, nec servat ho-
norem,

Omnia degenerant naturam oblita priorem.

Verum ubi fructiferis sedem delegeris æquam
Arboribus , varias plantandi discere formas
Incipe : nam varia pro conditione locorum
Sunt variæ species. Alios , quibus arva pate-
bunt

Apricum ad Solem , mitis sub sidere cæli ,
Proceris campum arboribus plantare jubebo ;
Pumila per dumos aliis arbuta placebunt ,
Trunco humili , ramoque brevi , cinctuque ro-
tundo ,

Dum muros alii late digesta per omnes
Componunt virgulta , suis retinenda catenis :
Quæ ceu per tonsas alii , longo ordine , sepes ,
Consertis in se ramis , distendere norunt.

Omnibus his decor est ruri quærendus , &
Horto

Conciliandus honos , quem tot diversa dece-
bunt.

Ante tamen , quæ per patrios sunt scripta co-
lonos

His super , observes. Mori nam multa vetusto ,
Artibus ut pollens istis , hæc addidit ætas ,
Culturæ formam longe superavit avitæ.

Tu campo tenetos fructus ne crede patenti ,
Quales sunt ipsæ ficus , a sole coquendæ
Æstivo : cælo sed liberiore fruantur

Grandia Poma, Nuces, Pruni, Ceraſique, Py-
rique.

Quæque omnes fragilis tolerabit Amygdalus
auras.

Fructibus & juſtum ſi conciliare ſaporem,
Atque boni ingenium ſucci, moreſque beni-
gnos

Forte velis, illos cælo propone patenti.

Namque tibi fructus meliores proferet arbos,

Quæ plenum ad Solem luci ſe pandit apricæ.

Seu quod, qui fructus cælo naſcuntur aperto,

Plus opis accipiant pleni de lumine Solis:

Sive quod ingenti trunco procerior arbos

Longe plus ipſa petit a tellure vigoris,

Et proli interdum plus ſucci ducat alendæ:

Seu quod, de media cæli regione ſereni,

Purior arboribus ſummis afflabitur aër.

Ergo rite omnes primum ſunt Poma per
Hortos

Solibus exponenda, quibus percocta ſaporem
Accipiant, atque æſtati duranda ferendæ.

Ut vero prolem teneram tueare benignis

Indulgens ſtudiis, majoraque corpora formes,

Stringe manu frondes, & acuto decute ferro

Luxuriam nimiam: nec matrem ramus opacet

Ipſe ſuam, nec onus ramo, quod ferre recuſet,

Imponas. Fœtus præſertim tolle caducos,

Donec prolem aliam, propria jam mole va-
lentem

Videris, atque ſuo meditantem vivere ſucco.

Sic poteris magnos Pomorum educere fœtus.

Sed matri blandire, bona quam prolis ademptæ

Frustratam de parte, tuo solabere cultu.

Nec tu cultori, quæ forte placebis avaro,
Ne numerum jactes arborum foecunda nocentem,
Ipse nocet numerus: sed ferro cultor adunco:
Ut sit honos matri, foetum rescindat inanem,
Quin & nulla diu multos impune per annos
Fertilis arbor erit: non est durabilis ulla
Fertilitas, foetu nimio læsura parentem.
Et nisi cessando requies alterna levarit,
Foecundas, non illæ ævum durare valebunt.
Prudens cultor eris: si quando hortabere Po-
mos,

Interdum ut cessent: nec si cessare volentes
Urgebis cultu: laudemque merebere magnam.
Ipse suburbanos memini vidisse per Hortos,
Cultores multos, qui festinata frequenti
Poma fimo virgerent properato crescere partu:
Monstrarentque novos, alieno tempore, fru-
ctus.

Ne pueri, ne talem Hortis inducite morem,
Hi fructus perimunt plantas, uruntque ferentes.
Ipsa importuno virgulta peresa veterno,
Ante diem tristis senserunt damna senectæ,
Sed finite, ut justo veniant in tempore fructus.
Ne vero immiti, pendent dum Poma, colonus
Vellat acerba manu: duro ne lædat abortu
Matrem ipsam, stomachumque gravet, ni-
mitia carpat.

At si magna sui teneat te cura coloris
Fructibus addendi, muro prætende propinquo
Pomiferam longo ramorum ex ordine gen-
tem:

Cui, medium rapidus cum Sol transcendere
rit axem,

Immineat: primumque reflexo ardore calorem
Augeat, & iusti pingant tua Poma colores:
Si murum fuerint pulchre digesta per omnem,
Quo nunc deinde modo Solis captanda re-
flexi

Gratia, fructus uti sit pictior, inde monen-
dum,

Atque ars augendi ad murum monstranda ca-
loris.

Principio paries ducendus tramite longo,
Obversus Solem ad medium: nam Sole pe-
tenda est

A medio, iusti potius mensura caloris,
Murum ipsum vivæ prætextu perline calcis:
Calx omni solem melius de parte reflectit
Lævis, & ingenitos exurit torrida vermes,
Stragem olim arboribus magnam exitiumque
daturus.

Tum ferri ad murum series præfigitur unci
Cui contos late intendunt, cratesve salignas,
Virgeus unde omnis ramorum pendeat ordo.
Vimineis autem ramos devinciat hamis
Villicus, & murum componat rite per omnem.
Ast illos alii melius per tortile ferrum
Parietibus tendunt longis, nodoque coërcent.
Ipsam ultro rigidis lenti per tempus habenis
Parcunt rami: primis si forte sub annis
Ite doces sub vincla, suas ut discere partes
A teneris sensim incipiant, longoque subacti
Obsequio, toti assuescant insistere muro.

Nam quæ obduruerint longos virgulta per
annos,

Tendere parietibus studio tentabis inani.

Ut partes igitur ramus se liber in omnes
Flectat, & imperium facilis promptusque se-
quatur:

Assuescat sensim obsequio, dum mollior ætas

Id finit, & dociles veniunt ad vincula virgæ.

Omnem ergo generis murum plantare sub
ipsum

Arborei sobolem primis hortabor ab annis;

Paulatim per se vinclis parere docendam.

Ipsa etiam ramos non dedecere fluentes
Vincula, si murum justus quadret ordo per
omnem.

Fœmina vittatos ceu cum sub vincla capillos

Ite jubet, crinemque rata sub lege reponit:

Dum parat ire foras, & se præbere videndam,

Crinem vincla decent, pars est bona laudis
in illis.

Sic bene digestis, ipso pro pariete, ramis,

Quantumvis arbor fuerit captiva, decebit.

Si nihil emineant rasis hastilia virgis,

Et murum viridis prætexus vestiat omnem.

Illam decens series pictos imitata tapetas,

Murum omnem, campumque suo commen-
dat honore:

Præsertim certos quando variare colores

Incepere, suo varii pro tempore, fructus.

Tum vero vigili quæ non speranda colono

Gaudia, pomiferi cum per divortia muri

Livebunt Ficus, & Persica mala rubebunt,

Curvabuntque graves late Pomaria ramos?
 Nam quando æstivus Pomis bicoloribus an-
 nus

Pingitur, omnis opes per sese opulenta beatas
 Ad murum lætis sub frondibus explicat arbos,
 Tum juvat & fructus, & munera divitis Horti,
 Et villam lustrare omnem, juvat arva videre
 Mirarique suos, per ramea texta, colores,
 Et tempestivos ipsis decerpere fructus

Arboribus, plenisque domum portare canistris,
 Sive autem explores, tua dum pomaria lustras,
 Quæ sint Poma bonæ stirpis profitenda,
 quod ipsis

Ingenium arboribus, plantæ qui cultus alenda,
 Quando exultantis reprimenda licentia rami,
 Quæ sit adoptandis plus commoda fructibus
 arbos,

Quatenus incisæ servant sua nomina Pomi,
 Rure tuo superabis opes, fastusque potentum,
 Nec jam te foeda ambitio, urbanique tumultus,
 Non favor instabilis vulgi, non gratia regum,
 Non spes vanæ animi, nec inania vota mo-
 vebunt.

O fortunati quos afficit illa voluptas!

Nam seu crescentes spectent ex ordine plantas,
 Sive laborantes Pomorum pondere ramos
 Sustineant, contoque levant virgulta bifurco,
 Sive peregrinis ponant nova nomina Pomis,
 Seu gustu exquirant, cujus sint quæque saporis
 Pruna, vel exportent mensis epulanda secundis:
 Quæ non, quam læta formabunt gaudia
 mente!

Tuque adeo , pulchri ducit quem gratia fructus ,
Arboribus dispone suas , pro pariete , sedes :
Diversaque memor quamque in statione re-
pone :
Cum Cerasis Cerasos , cum Ficibus infere
Ficus ,
Crustumiam , Syriamque Pyrum conjunge
Britannæ :
Nec viridi Pomo , Prunum confunde ru-
bentem .

Gens omnis cognata solo jungatur eodem .
Omnes par cultus , par & fortuna manebit :
Omnibus & sedes amplas curabis alumnis ,
Ad mutum ; strictis si non urgebere rebus ,
Ne si forte locus non sit satis omnibus æquus ,
Pabula deficient , & succum terra recuset .

Sed non fructiferis quantum natura , genus-
que
Sit varium arboribus , facies quam multa ,
quibusve
Cultorum patrios ars fructibus auxerit Hortos ,
Dicere me , speciesque omnes evolvere fando
Attinet , aut longo properantem errore teneri .
Nam quid ego ipsa olim missas à Perside
Pomos ,
Quive sapor fructus , quæ purpura mixta colori ,
Commemorem ? cujus pars ipsis ossibus hæret ,
Carne magis spissa , pars rarior ossibus ultro
Exiit , rigoque tumet bene torida succo :
Una super fructus longe laudatior omnes .
Pars carne exili , faciemque simillima Pruno ,

Distendit nulla sparsam lanugine pellem,
Nec species, formasque omnes, aut nomina
dicam

Pomorum: seu quæ de montibus Armenus olim
Attulit ipse suis, nativo picta rubore:
Seu quæ de grandi ligno plantabat in Hortis
Alcinous: dulci seu quæ Tiburtia succo
Cedunt Picenis. Quid mala Cydonia jactem,
Et quæ de nullo plus commendantur odore?
Nec bene vos primis Cerasa acceptissima mensis
Nec vos divino spumantes nectare Ficus
Transferim, quibus eximii pro munere gustus,
Major venit honos, quam vobis mitia Poma.

Sed nunquam plus ipsa sibi natura, suoque
Indulsiit genio, quam cum tot deinde figuras
Impressit brevibusque Pyris, gravibusque Vo-
lemis,

Et tam diversi fecit discrimina succi.
Pars vino propior, rores generosa Falernos
Exprimit ad gustum, pars altera mitior oriet,
Rore suo musti vires imitata benigni:
Pars collo stolide obliquo, absurdeque tumentis,
Crescit in oblongum, non uno tabere, ventrem.
Ipse etiam Prunis suus est honor, & suus Uvis,
Præsertim adverso jungit quas pertica muro:
Et quæ purpureæ vites, Apianaque vina
Rite suas obtinent, ipso pro pariete, partes.
Forte etiam Peponis blandum fragrantis odo-
rem,

Et quas prædulci succo natura rubentes
Implevit costas, & humi repentina fraga,
Ni nimis urgeret res jam properanda, referrem.

Muro intendendæ cum dant præcepta coloni
Arboris, aut palmæ mandant, fundatur aperta
In morem, passis uno non stipite ramis,
Aut spinæ in speciem ductæ de tergore piscis,
Cui spissi trunco rami fruticentur ab uno
Mos ut uterque bonis jam magnum autori-
bus usum

Obtinuit, te neutrum Hortis adhibere verabo.
Esse autem arboribus momentum grande
putandis,

Et moneo, & creber repetens, reperensque
monebo.

Namque suum ramis cædendo imponere mo-
rem

[caris,
Ipse potes, quos tu porro in quacumque vo-
Per ferrum, faciles ibunt, docilesque figuram.
Arboreum cultro genus omne colonus adunco
Informet ramum attondens, fingatque pu-
tando,

Cum sua jam ramis accessit fortibus ætas.
At cum cæsa suo de vulnere pullulet arbos,
Spemque novæ faciat virgæ percepta cicatrix:
Ne dubita ferro durum exercere frequenti
Imperium, arboribus facies formanda, pu-
tando est.

Omnis & ut primis ætas est sæpe sub annis,
Fœtibus imprudens, atque inconsulta ferendo:
Has teneræ partes per se juvet ipse putator
Arboris, & ferro ramos compescat inanes.
Ipsaque sub vestras veniat lascivia leges,
O famuli, prima luxum emendate juvenia,
Et ramos tondete, nocet clementia ramis.

Sed quo quique modo , qua sint de parte
putandi ,

Tu per sollertes prudens exquire magistros.
Parcendum semper primoribus, unde futuri [go.
Spes foetus tibi certa , atque expectanda propa-
Inde autem aspicias pomosos crescere foetus
Per murum , & pulchro dives latere fructu,
Nam neque plus molis , neque plus habitura
coloris

Poma putes , quam quæ soli percœcta reflexo,
Ostendunt longo digestos ordine textus.
Et cultu e tali , poterit qui plurimus esse
Fructus, erit. Tu morem alium ne quære doceri
Et licet hanc artem per sese deinde repertam
Ætas nostra ferat, fructusque calore coquendos :
Monstrarit per vim solis vi parietis auctam
Hanc tamen antiquis obscurus rumor ab annis
Deducit , magnoque valens pro teste verustas.

Et si vera fides , longo quæ venit ab ævo ,
Alcinous Rex idem hominum, cultorque peritus
Hortorum , talem primus Phæacibus agris
Dicitur arboreos foetus coluisse per artem.
Regia more suo rumpebant horrea fructus
Immensi , viridis se spes ubi prodidit anni ,
Contigit , ut foedam spirans de turbine brumam
Per noctem , Boreas omnem populaverit
Hortum.

Si qua autem tanta forsan de clade superstes
Arbor erat , læta per agros quæ fronde vireret :
Foetu immaturo partus edebat acerbos
Ante diem , cæli vitio , Solisque maligni ;
Quin etiam , cælo illustri , de nube serena ,

Non semel auditi, sudum per inane, fragores:
Sed tamen istius pars maxima cladis ad Hortos
Pertinuit: sævis pomaria perdita ventis.

Rex autem attonitus monstris, vocat undique
vates:

Quid portenta velint, rogat, & consulta requirit,
Clade super tanta. Memorat pars multa repul-
sum

Zethen, & Calaim, qui sese Aquilone creatos
Jactabant, dum regales peterent hymenæos.

Spem dabat ambobus mater, non ipsa negabat
Filia, sed neuter Regi, populoque placebat.

Quod Boreas animo forte indignatus iniquo
Per conjuratos molitus talia fratres: [iram.

Dum vindicta omnem tum demum expleverit
Pars Circei causatur, Atlantiademque Ca-

lypsum,

Uttramque infestam regi. Nam prima Calypso,
Se memorans indigne habitam Phæacibus ipsis,

Pro Laertiade accepto, quem Nympha ferebat
Esse suum, sese passuram impune negabat.

Verum aliis suspectum odium, & vicinia Circes,
Quæ poterat Lunæ ipsius confundere vultum

Carminibus, purique auras corrumpere cæli.

At bonus Eurymedon, vates Phœbique sa-
cerdos,

Externas, inquit, cladis ne quærite causas:
Nos ipsi fontes sumus: & simul alta repressit

Ora filens, moestusque: jubet rex ipse silentem
Effari, quid deinde velit, quæ crimina pandat.

Ille autem: non verba sibi jam multa requirit
Ipsa rei gravitas, quando pejora timentur,

Et locus est votis, crimen per vota piandum
est.

Namque graves magni exercent nos numinis
iræ.

Regia quod multi replerent horrea fructus,
Ipse sive Alcinous curæ tribuebat, & arti,
Demens! qui divos non respiciebat agrestes:
Nec Solem aurarum, tempestatumque po-
tentem,

Nec ventos, ipsumque Jovem placare solebat,
Tum sese Alcinous cœpit sentire nocentem,
Incusans durumque animum, fastusque super-
bos.

Itur ad Hesperidem, silva in Phæacide,
nympham,

Quæ responsa Deum luco reddebat ab alto,
Et vox per lucum non longe audita silentem.
Ite, Jovi magno bis sex mactate juvencos,
Et totidem Soli, numen violastis utrumque:
Proveniunt omnes utriusque a numine fructus.
Ibant, & Soli tauros, magnoque tonanti
Mactabant: quæ sacra pater facienda quotannis
Imperat Eurymedon, servanda nepotibus ipsis.

Interea murum Pomaria plantat ad altum
Alcinous, contra Boream, ventosque nocen-
tes,

De nymphæ ipsius monitu, capratque reflexi
Vim Solis, si non æquos daret ille calores.
Hinc mos plantandi natus, pro pariete, rami,
Quem licet Hesperiiis ætas aboleverit oris,
Illum Neustriacus, sero post tempore, pastor
Restituit, docuitque suos, quod Neustria iusti

Solis egens, per se non fructibus apta coquendis
Esse queat, ni Solis opem petat ipsa reflexi.
Inde Parisiacum mos is deductus in agrum,
Per totum cœpit late increbrescere regnum,
Atque omnes demum se commendare per
Hortos.

Quique meos audis monitus, hac parte
decorem

Ruri quære tuo: nec te protendere murum
Pœniteat, viridis quem vestiat ordine longo
Textus, & assiduo insistens ne parce labori:
Et dum fructiferam lustras per singula pubem,
Pomososque satus, & frondea texta pererras:
Si quis luxus erit, si quæ petulantia ramis,
Falce seca, lignique animos compesce protervi.
Utilis est Horto domini manus, utilis ipsis
Arboribus: qui, si muro non hæreat arbos,
Aut resoluta suo laxet se pergula versu,
Ipse recomponit ramos, & vincla renodat:
Comptus ut egregio se proferat ordine textus.
Frondebis ipse etiam erucas, bruchosque vo-
races

Decutit: & mensis quos destinet ipse secundis
Prægustat fructus, carpendaque tempore certo
Poma notat, laudatque suo dotata colore:
Et male formosi culpat mendacia fructus.

Si sit cultus ager, quid culto accedere possit;
Quæ quibus est meritis arbos spectata, pa-
rentem

Quæ faciat melior soboles, quæ cuique saporis
Gratia sit, turbæ, primus designat agresti;
Pomiferas studiosus opes dum crebra revisit.

Atque suam partes curam fert acer in omnes:
 Nec requies, quin aut multo se germine ramus
 Induat, aut fructu felix exuberet annus.

At procul hinc absint lenti, mollesque ministri:
 Quisquis adest operi, plusquam pro parte la-
 boret.

Nam plantis suus est labor impendendus, &
 acri

Urgenda est studio tellus, cultuque domanda,
 Nec te putri etiam cunctantem incendere ter-
 ram

Sæpe fimo pudeat: putri nam fota tepore
 Terra parit lato plures ex ubere foetus:
 Nec gravibus pigeat glebas invertere rastris,
 Atque novo versas interdum ostendere soli.

His autem studiis si non respondeat annus,
 Vestrum crimen erit, venti! namque omnibus
 omnis

Est semper per se tellus obnoxia ventis,
 Et cælo patet, cæli ceu forte supremi
 Audiat imperium. Vos proinde ignoscite venti
 Arboribus, veniet tali pro munere merces;
 De pomis vestro par evitata furori,
 Solemni ritu sacras pendebit ad aras.

Mille autem plantis sunt morbi, incommo-
 da mille,

Mille hostes, tantis prudens defende periculis
 Immeritas: cæli vitio venit atra maligni
 Sæpe lues, primi quæ spes interficit anni.
 Is porro arboribus cælo si morbus iniquo
 Ingruerit, gentemque lues pervaserit ægram:
 Implorent precibus superos, votisque coloni.

Contra pestem illam, nil præter vota, relictum
est.

Si morbo gravis arbor erit, vel segnior an-
nis,

Illam tolle loco: facilis jactura vetustæ

Arboris: audaci pollens nitidusque juvena;

Uberiore tibi fœtu lætabitur heres:

Et vacuo longe melior dominabitur arvo.

Tuque graves annos plantarum, animosque
notabis

Aspectu ex ipso, si cortice ligna patebunt

Hiscenti, si per ramos languentibus arbor

Pallebit foliis, dum cætera turba virebit,

Pallenti nimiam falx sedula deputet umbram.

Sæpe etiam informis scabro sub cortice can-
cer,

Aut urens muscus concrevit, & horrida late

Ceu scabies truncum crudeli tabe peredit.

Strenuus hanc ferro labem compesce, prius-
quam

Ad vivum perfidat, & arboris intima carpat;

Ac totam macie gentem deformet iniqua.

Quod si languebunt exhaustæ ad munia vires;

Absumptusque vigor, sterilem circumfode
campum,

Et terram suis immundæ, raucæve palumbis

Sparge fimo, terræque fimum confunde re-
gestæ.

Nam sicci saturanda fimo jejunia ruris.

Nec mihi displiceat, scrobibus qui sicca sub
altis

Aut folia, aut lentam filicem, siliquasque fabales;

Injiciat, mixtasve fimo, limoque myricas,
Aut cinerem immundum, late agrum effun-
dat in omnem.

Omnibus his non ille parum rus segne juvabit.
Ne tamen ipsa tibi plus vberere fertilis æquo,
Ne sit humus: nam justa aliis ut pabula de-
sunt

Arboribus, campo e sterili: sic sæpe nocebit
Plantis pingue solum: nimii quod copia succi
Obruat injusta molles uligine plantas.

Quam vero sit pinguis humus moderanda per
artem,

Quo cultu sterilis, quo sollicitanda labore,
Si nescis, morem tu percontare receptum.

At super effusos ruptis de nubibus imbres,
Nec quæ impune suas partes agit horrida
grando,

Mille etiam teneris illudunt undique pestes
Arboribus, culices, bruchi, fucique sonantes,
Quæque solent plexis ramos involvere telis,
Eruca, & tortæ spiris, testaque volutæ
Reptantes cochleæ, meropesque, aliæque vo-
lucres:

Quarum sunt quædam, plusquam per rostra
timendæ

Arboribus, tigres ideo de nomine dictæ,
Quod contagè mala silvam gens inficit om-
nem:

Unde lues oritur nulli patiendæ colono.
Dede neci pestem infestam, fumoque volan-
ti,

Fronibus & ramis diros interfice vermes.

Quid memorem muscas , quid pictos terga
lacertos ,

Et quæ lucifugi fodere cubilia talpæ ,

Quique cavis mures veniunt ad furta latebris ?

Vos istas variis , vos demum avertite pestes

Insidiis , hanc ipse viam sibi suggeret usus.

Nam me præceptis jam parcere pluribus
æquum est :

Nec mihi cum rudibus res est peragenda co-
lonis ,

Nec doceo priscos campi Laurentis agrestes.

Utque omnes passim pollent hac arte coloni ,

Vix habet egregios ætas jam nostra , quod
addat

Hortorum ad cultus . Sed non describere villas

Insignes , celebresque Hortos memorare ca-
nendo

Jam vacuum est , patrii nec dicere ruris ho-
nores :

Quod loca & ipsa mihi ignoscent , dominique
locorum .

Posthac fors & erit , si Franco opulentia ruri

Contingat , nostrisque accedat copia rebus ,

Ut blandæ demum summo de munere pacis ,

Telluri melior veniat fortuna colendæ .

Nam totum nuper crudelia bella per orbem

Vidimus , & torvo Europam sub Marte fre-
mentem .

Morbosque horribilemque famem , febresque
malignas ,

Atque cruentatos civili sanguine campos ,

Aversosque omnes superos . Quis crimina fando

Explicit, everſamque fidem, temerataque jura,
 Et populos Regum reſperſos cæde ſuorum?
 Damnaque nos iſtis etiam graviora manerent,
 Ni de ſupremo conſeſſus munere divûm
 Ferret opem, fortiſque animo L O D O Ï C U S,
 & armis,

Instaret lapſis porro ſuccurrere rebus.

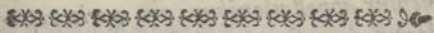
Qui poſtquam domitas utroque ab litore gentes
 Addidit imperio, & Francam rem finibus auxit:
 Ut mores pariterque bonos repararet, & artes,
 Seclaque perverſo jam redderet aurea mundo,
 Legum omnes tibi, L A M O N I D E, conſeſ-
 ſit habenas,

Teque ſoro rebus, pro ſe, præfecit agendis.
 Quo duce cum noſtros Aſtræa reviſerit agros,
 Ut fas eſt ſperare tuis de moribus, utque
 Oſtendunt legum præclara exorſa tuarum:
 Flørebit terræ jam gloria prima colendæ,
 Monſtratæque novis per te cultoribus artes,
 In genus arboreum, per patria rura vigebunt.

Hæc magni inſiſtens veſtigia ſacra Maronis
 Re ſuper Hortenſi, Claſo de Monte canebam
 Lutetia in magna: quo tempore Francica rellus
 Rege beata ſuo, rebusque ſuperba ſecundis,
 Et ſua per populos late dare jura volentes
 Cœperat, & toti jam morem imponere mundo.

FINIS.

ADMONITIO

ADMONITIO

AD LECTOREM

DE VARIA

FLORUM PLANTARUMQUE

CÆTERARUM APPELLATIONE.

DE *Florum, Fruticum, Plantarum-
que cæterarum, quæ continentur
hoc carmine, juxta legitimaque nomen-
clatione, vel patrio sermone, vel Lati-
no non id mihi assumo in presentia, ut
rem decernam: cum nihil sit in tota
disciplinarum amplitudine, regnoque
literarum universo, de quo minus con-
sensionis, & plus controversiæ sit inter
scriptores. Id enim vel arroganter præ-
judicare, vel revocare ad arbitrium
meum si velim, parum prudens sim:
cum plurimæ plantæ sint, de quarum
certa appellatione non conveniat, etiam
inter authores præcipuos. Eo accedit,
quod ipsi flores, & poma, diversis do-*

A D M O N I T I O.

*nentur appellationibus, pro vario popu-
 lorum diversorum vel sermone, vel in-
 genio. Unde existit illa nominum con-
 fusio, quam videmus in ea parte. Quod,
 opinor, locum dedit Democrito in Geo-
 ponicis, cur negaret fructus usitatis in-
 ter populares nominibus recte appellari
 posse per eos, qui scribunt de Georgicis.
 Τα καρπικὰ γὰρ λατρεῖς, οὐ γὰρ εἰς ἀποδοχὰς ἡμῶν
 δεσπονητικὰς ἐνομαζομένους τῶν καρπῶν. Cum
 enim plerique fructus donati sint appel-
 lationibus peregrinis, quæ Latine reddi
 commode non possunt: non existimo la-
 borandum de singulis eorum speciebus
 nominatim, vel patrio, vel Latino ser-
 mone recensendis. Quod fieri minime
 potest sine audacia bene magna, quæ
 parum felix est interdum, et ut pluri-
 mum, per translaticias voces, obscuri-
 tati valde obnoxia. Quapropter secutus
 sum, in illa florum plantarumque in-
 terpretatione, consuetudinem magis usi-
 tatam: ne quid novi molirer in ea ma-
 teria, quæ nulla re plus commendatur,
 quam vetustate.*

INDEX

FLORUM

QUI CONTINENTUR

LIBRO PRIMO.

A BROTONUM <i>mas.</i> Autone.	fol. 31
<i>Abrotonum fœmina, sive Santolina.</i> idem	
ibid.	
<i>Acanthus.</i> Branche vrsine.	16
<i>Achilaa.</i> Millefeüille.	24
<i>Acinus.</i> espece de Basilic.	17
<i>Aconitum vernum.</i> Aconit de printemps.	17
<i>Aconitum brumale.</i> Aconit d'hyver.	35
<i>Adiantum.</i> Capillus Veneris.	27
<i>Adonis.</i> Fleur d'Adonis.	15
<i>Æthiopsis.</i> l'Ethiopienne, espece de <i>verbascum.</i>	20
<i>Amaracus</i> Marjolaine.	24
<i>Amaranthus.</i> Passevelours, Amarante.	31
<i>Amellus.</i> Estuille, ou Espargoutte.	31
<i>Anemona.</i> Anémone.	35
<i>Angelica.</i> Angelique.	31
<i>Anthemis.</i> Camomille.	20
<i>Anthora.</i> espece d'Aconit.	20
<i>Anjirrhinum, Psyllium apud Plinium, alii Sicc-</i>	

I N D E X.

<i>lion.</i> Meufle de lyon, ou mouron bastard,	16
<i>Apium.</i> efpece d'Hache.	31
<i>Apium Iftmiacum.</i> Perfil de Grece.	16
<i>Aquilegia, vel Aquilina.</i> Ancolie.	19
<i>Armeria.</i> Armoire.	31
<i>Asphodelus.</i> Asphodele, Afrodile, Hache royale.	19
<i>Aster Atticus.</i> efpece de Lyfimachie.	31
<i>Bellis.</i> Pasquerette, ou Marguerite.	14
<i>Berberis, frutex.</i> Espine vinette.	31
<i>Blattaria.</i> Herbe aux mités.	17
<i>Buphtalmus.</i> Oeil de bœuf.	31
<i>Calamintha, menta species.</i> Calament	04
Pouliot sauvage.	20
<i>Calendula.</i> Calendule, efpece de Tournesol.	31
<i>Caltha.</i> Soulcý.	17
<i>Caltha palustris.</i> Soulcý des marefts.	31
<i>Cariophyllus.</i> Oeillet.	27
<i>Centaureum, πικάνδα Græcis, fal terra Ita- lis.</i>	31
<i>Cerinte.</i> Pasquette.	20
<i>Chamadrys.</i> Chefnette, ou Germendrée à fleur blanche & rouge.	21
<i>Chelidonium.</i> Esclaire.	31
<i>Chrysanthes, sive Chrysanthemum.</i> grande Pas- querette, ou efpece de Camomille.	24
<i>Cicer.</i> Pois en fleur.	28
<i>Cistus Lusitanus.</i> Rose de Portugal.	31
<i>Clematis.</i> Pervanche, ou Chevrefeüil à feuille blanches.	31

INDEX.

<i>Clytie</i> . Tournesol, ou Heliotrope.	29
<i>Colchicum vernum</i> . Bulbe sauvage, tuë chien.	
II	
<i>Colocassum</i> . Fève d'Egypte.	16
<i>Conyza major</i> .	}
<i>Conyza Pannonica</i> .	
<i>Conyza Alpina</i> .	
<i>Nicandro λεπτόθριον, Latinis Cuvilago: sive, ut placitum nonnullis, Tymbra, & Satureia. Sariette.</i>	
<i>Consolida regalis</i> , sive <i>flos regius</i> αἴθος δελφιν- ραδές. Espece de Pied d'Aloüette.	20
<i>Convolvulus</i> . Lyset.	17
<i>Coriandrum</i> . Coriandre.	31
<i>Crocus aestivus</i> . Saffran.	29
<i>Crocus brumalis</i> . Crocus d'hiver.	35
<i>Cyanus</i> . Bluet, Aubifoin.	II. & 19
<i>Cyanus Byzantinus</i> , seu	}
<i>Cyanus major</i> .	
Herbe au Grand Seigne- neur. ibid.	
<i>Cyclaminus</i> . Cyclamen, Pain de porceau.	8
<i>Cyclaminus vernus</i> . Cyclamen printannier.	8
<i>Cyclaminus brumalis</i> . Cyclamen d'hiver.	35
<i>Cymbalum</i> . Martagon.	24
<i>Cytisus frutex</i> . Cytisus d'Egypte & de Grece.	19
<i>Delphinium</i> . Pied d'Aloüette simple. II. &	17
<i>Digitalis</i> . Digitale, ou Gans de Nostre-Dame.	
20	
<i>Digitalis Germana</i> . Digitale d'Allemagne. <i>ibid.</i>	
<i>Echium</i> . Buglose sauvage.	27
<i>Eryngus sive Eryngium</i> . Panicault.	30
<i>Flos Iovis</i> .	}
<i>Flos Trinitatis</i> .	
Pensées. 15	

INDEX.

<i>Fœniculum.</i> Fœnoüil.	17	
<i>Fumaria bulbosa.</i> Fumeterre. <i>Altera dicitur,</i> <i>radix cava.</i>	9	
<i>Genista.</i> Geneft en fleur.	16	
<i>Granadilla.</i> la fleur de la Passion.	27	
<i>Hedysarum.</i> Latinis <i>Securidaca major.</i> Gra- ve: Fève de loup.	31	
<i>Helenium</i> , <i>flos Helena.</i> Enule, Aulnée, fleur d'Helene.	20	
<i>Helleborum.</i> Hellebore, ou Veratre.	35	
<i>Hemoracallis,</i> <i>sive</i>	}	Hemerocalle: fleur d'un jour, Lys sauvage.
<i>Hemerocalles,</i>		
<i>Hesperis.</i> Fritilliaire, ou espece de Giroflée.	27	
<i>Horminum.</i> Orvale, ou Toute bonne.	31	
<i>Hyacinthus,</i> <i>idem quod</i> <i>Ἰακίθος</i> <i>Theophrasti.</i>	31	
<i>Hyacinthus vernus.</i> Hyacinthe du printemps.		
II		
<i>Hyacinthus brumalis.</i> Hyacinthe d'hiver.	35	
<i>Hyacinthus à tubere,</i> <i>sive</i> <i>Tuber.</i> La Tube- reuse.	23	
<i>Hyosciamus.</i> Endormie, Jusquiame.	31	
<i>Iovis flos.</i> Pensée.	15	
<i>Iridis varia species.</i>		
<i>Iris verna.</i> Iris du printemps.	9	
<i>Iris aestiva.</i> Iris d'esté, ou glayeux.	24	
<i>Iris Lusitana.</i> Iris de Portugal à fleur jaune.		
I4		
<i>Iris Hetrusca.</i> Iris de Florence.	14	
<i>Ifatis.</i> Pastel. <i>Glaſtum antiquis Gallis; ex</i> <i>Commentariis Caſaris.</i>	31	

INDEX.

<i>Isopyrum</i> , aliqui Phasolion vocant.	16
<i>Laureola</i> , Græcis σαφροδές. Laureole.	39
<i>Lentiscus</i> , frutex : prius antiquis.	20
<i>Leucium</i> . Giroflée.	15
<i>Lilium</i> , le Lys.	29
<i>Linaria</i> sive <i>Osyris</i> . Belveder, ou Lin sauvage, à fleur jaune & bleuë.	19
<i>Linum</i> . Lin en fleur.	24
<i>Lytrum</i> , sive <i>Lysimachia</i> . Lysimachie.	20
<i>Lupus</i> , vel <i>lupulus</i> . Houblon à fleur blanche.	17
<i>Lychnis</i> . Oeillet sauvage.	II. & 19
<i>Lychnis Byzantina</i> , Hyacinthe des Poëtes.	19
<i>Malva</i> . Mauve.	II. & 24
<i>Malva crispa</i> . Mauve panachée.	ibid.
<i>Matricaria</i> . Matricaire, ou Marone.	28
<i>Meleagris</i> , espece de Satyrion, ou Fritillaire.	27
<i>Melilotum</i> . Melilot.	II. & 24
<i>Melissa</i> . Melisse.	31
<i>Mentha</i> . Baume des jardins.	31
<i>Merascum</i> , flore purpureo & candido. Bois gentil.	35
<i>Moly</i> . Ruë sauvage.	17
<i>Myrica</i> . Bruyères.	16
<i>Myrrhis</i> . espece de Persil, ou l'herbe Myrrhis.	31
<i>Narcissus</i> : ejus novem species recenset Matthiolum.	
<i>Narcissus vernus</i> . Narcisse du printemps.	9
<i>Narcissus brumalis</i> . Narcisse d'hiver.	35

INDEX.

<i>Narcissus Imperialis.</i> la Couronne Imperiale.	
<i>Dicitur & lilium Persicum, sive Tusa.</i>	11
<i>Narcissus Iuncifolius, sive Iberus.</i> Jonquille d'Espagne.	14
<i>Narcissus Japonicus.</i> Narcisse du Japon.	31
<i>Nardus agrestis.</i> Valerienne.	16
<i>Nasturcium.</i> Cresson d'Inde, ou Capucines jaunes.	19
<i>Nigella.</i> Nielle. <i>Gracis μελαΐδιον.</i>	31
<i>Ocellus.</i> Oeillet.	27
<i>Ononis, vulgo aratri remora.</i> Arreste-bœuf.	24
<i>Orobanche.</i> Angine, ou l'herbe au Taureau.	28
<i>Orchides.</i>	
<i>Orchis cynosorchis.</i> } les Satyrions.	28
<i>Orchis Serapias.</i> }	
<i>Paonis sive Paonia.</i> Peone.	17
<i>Paonia πολυακής.</i> flore pleno majore.	ibid.
<i>Papaver crispum</i> flore roseo pleno.	ibid.
<i>Parthenium.</i> espece d'Espargoute, ou Matricaire.	16
<i>Phalangium.</i> Lys de Saint Bruno.	16
<i>Phalangium Allobrogum.</i> le Phalangium.	ibid.
<i>Primula veris.</i> Primevere.	8
<i>Ranunculus.</i> Ranuncule simple, ou Bassinet.	14
<i>Flos primum ex Africa allatus.</i>	
<i>Ranunculus bulbosus.</i>	11
<i>Ranunculus Hortensis.</i> Ranuncule panachée.	
<i>Ranunculus crispus & multiplex.</i>	ibid.
<i>Rhamnus frutex.</i> le Groiffelier.	16
<i>Rosa.</i>	20

INDEX.

<i>Rosa mille foliorum.</i> Rose à mille feuilles.	22
<i>Rosa centum foliorum.</i> Rose à cent feuilles.	22
<i>Rosa Damascena.</i> Rose de Damas.	22
<i>Rosa Africana.</i> Rose d'Afrique.	ibid.
<i>Rosa Ierichuntina.</i> Rose de Jerico.	ibid.
<i>Ros marinus.</i> Romarin.	16
<i>Rumex.</i> La Patience.	27
<i>Rutz.</i> Ruë des Jardins.	16
<i>Saliunca.</i> Lavande, Nard Celtique.	23
<i>Salvia.</i> Sauge d'Espagne, & de Candie.	16
<i>Sambuchus Geldria.</i> Rose de Gueldre.	16
<i>Securidaca minor.</i> espece de Grave à fleurs jaunes.	
<i>Scilla καλκπαάνov Dioscoridis, frutex.</i> Squille.	
20	
<i>Sedum. Gracis αείζωον, sempervivum: Latinis illecebra.</i> Espece de Joubarbe, qui fleurit.	
16	
<i>Sium.</i> Berle.	31
<i>Smilax.</i> Liseron.	29
<i>Sonchus.</i> Laiteron, ou palais de lièvre.	35
<i>Stæchas ab insulis in mari mediterraneo e regione Massilia ejus nomine dicta Gallis & Italis,</i> Stecade.	31
<i>Sisymbrium.</i> Cresson, ou Mente sauvage.	14
<i>Thaliëtrum.</i> Argentine, ou Ruë des prez.	16
<i>Tanacetum.</i> Tanaisie, Fleur d'Afrique, Ocillet d'Inde.	34
<i>Thlaspi.</i> Thlaspi, ou Senevé sauvage.	31
<i>Thlaspi umbellatum Creticum.</i>	ibid.
<i>Thymus.</i> Thyn en fleur.	16

INDEX.

<p><i>Thryalis</i>. Gracis φλόμος & φλομὶς ex Diosc. dicitur a Plinio <i>Lychnitis</i>. Espece de <i>Ver-</i> <i>bascum</i>.</p> <p><i>Triorchis</i>. Saryrion, ou l'Orchis Serapias.</p> <p><i>Tulipa e Dalmatia primum profecta</i> : varia sunt <i>Tuliparum</i> species.</p> <p><i>Viola communis</i>. Violette.</p> <p><i>Viola matronalis</i>. Giroflée musquée, Giroflée des Dames.</p>	<p>20</p> <p>16</p> <p>12</p> <p>9</p> <p>16</p>
--	--

INDEX

FRUTICUM

ET

ARBORUM SILVESTRIUM,

quæ continentur

LIBRO SECUNDO.

A BIES. Sapin,	fol. 46. & 49
<i>Acer</i> . Erable.	45
<i>Acanthus sylvestris</i> . Branche urfine.	51. & 61
<i>Alcea frutex</i> . Espece de Mauve sauvage.	61
<i>Alnus</i> . Aulne.	43. & 46
<i>Betula</i> . Bouleau.	43
<i>Caprifolium frutex</i> , Græcis. <i>ωεικλύρορον</i> .	
Chevrefeuil.	61
<i>Carpinus</i> . Charme.	51
<i>Castanea</i> . Chastagnier.	46
<i>Cerrus</i> . Espece de Chesne.	44
<i>Citrus</i> . Citronnier.	51
<i>Corylus</i> . Coudrier.	46. & 49
<i>Cornus</i> . Cornouillier.	49
<i>Cyparissus</i> . Cyprés.	51. & 52
<i>Cyparissus pumila</i> . Cyprés nain.	52
<i>Dumi</i> . Les Buiffons.	60

INDEX.

<i>Esculus.</i> Hestre.	44	
<i>Fagus.</i> Fouteau.	44	
<i>Fraxinus.</i> Fresne.	46. & 49	
<i>Gelsimum, frutex.</i> Jasmin.	51. & 54	
<i>Gelsimum Iberum.</i> Jasmin d'Espagne.	54	
<i>Gelsimum Lusitanum.</i> Jasmin de Portugal.	54	
<i>Gelsimum Indicum.</i> Jasmin de Virginie. <i>ibid.</i>	54	
<i>Halimus.</i> Halime.	61	
<i>Idæus rubus.</i> Framboisier.	61	
<i>Ilex.</i> Chesne vert.	44. & 47	
<i>Laurus.</i> Laurier.	58	
<i>Ligustrum Persarum.</i> Lilac.	59	
<i>Lotus.</i> Alisier.	46	
<i>Malus aurea.</i>	} Oranger.	
<i>Malus Atlantæa.</i>		54. & 55
<i>Malus Aurantia.</i>		
<i>Malus limonia, Hetrusca.</i> Limon.	56	
<i>Malus Punica.</i> Grenadier.	59	
<i>Myrtus.</i> Myrte.	57	
<i>Ornus.</i> Espece de Fresne.	49	
<i>Paliurus.</i> Le Houx.	61	
<i>Phillyrea.</i> Phillarias.	55	
<i>Picea.</i> Espece de Pin.	46	
<i>Pinus.</i> Le Pin.	48	
<i>Populus.</i> Le Peuplier.	50	
<i>Quercus, & ejus species præcipua.</i>	44	
<i>Cerrus.</i>		
<i>Esculus.</i>		
<i>Fagus.</i>		
<i>Ilex.</i>		
<i>Robur.</i>		
<i>Rhamnus.</i> Groisselier.	61	

INDEX.

Rhododaphne. Laurier-rose.	51.	6	58
Robur. Espece de Chefne.			44
Ruscus. Myrte sauvage.			16
Salix. Saule.	46.	6	49
Taxus. L'If.			46
Terebinthus. Terebinthe.			46
Tilia mas.	}	Tilleux.	47
Tilia foemina.			47
Ulmus. Orme.			46

A

de la Pompe.

Canal de terre creuse.

Caves. Puits.

Fosse potable. Les Puits des Puits.

Spence. Les Roys.

Aqueductus Arcus. Aqueductus d'Arcueil.

Aqueductus receptaculum. Les Roys.

Habans Aqueductus. Les Roys.

Spintacuta conchium. Les Souffleurs des

Tubus, ou Tubulus. Le Tuyau.

Labyrin. Le Bessin.

Aqua salientia. Les Fontaines.

Spintacuta. Les Crotes.

Ruis. Les Ruisseaux.

Aqueductus lapsus. Les Cascades.

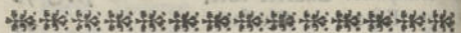
Aqua textilis. Nappe d'eau.

Fons. Lacs. Grottes. Les Grottes.

Fons. Les Fontaines.

Fons. Les Fontaines.

I N D E X.

E X P L I C A T I O V O C U M

D I F F I C I L I O R U M

quæ pertinent ad Aquas.

E X L I B R O T E R T I O.

A NTLIA. <i>Antlia usus.</i> Pompe. Usage de la Pompe.	69
<i>Testa.</i> Canal de terre cuite.	71
<i>Cavea.</i> Pierrée.	70
<i>Fossa puteales.</i> Les Puits des Pierrées.	71
<i>Specula.</i> Les Regars.	71
<i>Aqueductus Arcolii.</i> Aqueducs d'Arcueil.	71
<i>Aquarum receptaculum.</i> Le Reservoir. 73. & 74	73. & 74
<i>Habena Aquarum.</i> Les Robinets.	79
<i>Spiramenta canalium.</i> Les Soupiaux des ca- naux.	74
<i>Tubus, vel Tubulus.</i> Le Tuyau.	73
<i>Labrum.</i> Le Bassin.	74
<i>Aqua salientes.</i> Les Jets d'eau. 74. 75. & 76. <i>sequentibus.</i>	76.
<i>Spelunca.</i> Les Grottes.	78
<i>Rivi.</i> Les Ruisseaux.	79
<i>Aquarum lapsus.</i> Les Cascades.	82
<i>Aqua textiles.</i> Nappes d'eau.	83
<i>Stagna, Lacus, Grandes aqua.</i> Les grandes pièces d'eau.	83. & 84
<i>Aquarum ambitus.</i> Ronds d'eau.	85

INDEX.

INDEX
FRUCTUUM,

ET

VOCUM DIFFICILIORUM,

quæ continentur

LIBRO QUARTO.

B ELSIA. La Beauffe.	90
Bigerra. Bigorre, partie de la Gascogne.	
<i>ibid.</i>	
Benharnus, vel Beneharnus. Bearn.	<i>ibid.</i>
Tricasses. Troye en Champagne.	<i>ibid.</i>
Arar. La Saone.	<i>ibid.</i>
Druentia. La Durance.	<i>ibid.</i>
Tmolus. Montagne de Lydie.	92
Plantarium. La Pepinière.	95
Inſita. Les Entes.	97. 98. 99. 100. 101
Inſitio. L'art d'enter.	<i>ibid.</i>
Morus. Meurier.	98. & 104
Amygdalus. Amandier.	98. & 107
Ceraſus. Cerifier.	98
Crustumia pyrus. Poirier de bon Chrestien.	99
Diverſa ſpecies inſitionis.	100

INDEX.

<i>Ενεσθαλισμός.</i>	Ente en œil dormant.	<i>ibid.</i>
<i>Cornus.</i>	Cornoillier.	
<i>Cydonia.</i>	} Un Coigner ou Coigna-	
<i>Cydonis.</i>		cier. 101. 104. & 112
<i>Spinus.</i>	Prunier sauvage, ou Prunelier.	103
<i>Pyrus.</i>	Poirier.	103
<i>Salignum genus, Salix.</i>	Le Saule.	107
<i>Ficus.</i>	Figuier.	110
<i>Pomus.</i>	Pommier.	101
<i>Citrus.</i>	Citronnier.	<i>ibid.</i>
<i>Persica.</i>	Peschier.	<i>ibid.</i>
<i>Persicum malum.</i>	Pesche.	109
<i>Armenia.</i>	Abricottier.	101
<i>Armeniacum pomum.</i>	Abricot.	110
<i>Pepon.</i>	Melon.	101
<i>Fragum.</i>	La Fraise.	<i>ibid.</i>
<i>Rhamnus.</i>	Groisselier.	<i>ibid.</i>
<i>Prunus.</i>	Prunier.	<i>ibid.</i>
<i>Quatuor forma Pomiferarum arborum.</i>		101
<i>Applicata muro, sive Palata.</i>	Espalliers.	
<i>Conserta ramis.</i>	Contr' espalliers.	
<i>Procera arbores.</i>	Arbres en plein air.	
<i>Pumila.</i>	Arbres nains.	
<i>Pracoces fructus.</i>	Fruits précoces.	101
<i>Britanna Pyrus.</i>	Poirier d'Angleterre.	104
<i>Ossa, quod vulgus nucleos vocat.</i>	Les Noyaux.	
<i>ibid.</i>		
<i>Volera.</i>	Grosses Poires.	110
<i>Apiana vina.</i>	Muscats.	<i>ibid.</i>

F I N I S.

NICOLAO

LAMONIO

BAVILLÆO

ILLUSTRISSIMI

SENATUS PRINCIPIS

FILIO,

RENATUS

RAPINUS

SOC. JESU.

NON fuit sine causa, ERV-
DITE LAMONI, cur de te
cogitarem: cum exiguum hunc dis-
sipatorum, ut tulere tempora quibus

E P I S T O L A.

scripta sunt, carminum numerum colligere in animo habebam. Occurrebant illa, quæ sub tuum ex Italia reditum, mihi memorabas de Pindaro, quem cum Homero feceras itineris tui comitem. Persuasit mihi gustus is tuus tantæ maturitatis, tamque supra ætatem, quàm tibi conveniret hoc munus, qui Lyrici carminis ingenium recognoveras in ipsi fontibus. Sed quia tuum erga Horatium amorem, mihi ostendebas identidem, promiseramque tibi meum de utroque judicium: ut satisfacerem expectationi tuæ, destinata collectio hæc attulit occasionem.

Nihil habet aliud sibi propositum carmen Lyricum, quam ut per laudationem celebrationemque rerum præclare gestarum, virtutis studium acuat & excitet. Idcirco Plato, qui tolli volebat Poëticam omnem à republica, quam agitabat animo, hanc unam retinebat. Habet autem car-

EPISTOLA.

men istud eam excelsitatem mentis, quam ipse per te scis, qui sic es versatus in cognitione Poëtarum Grecorum; per quam, ad rectam sapientiam animus potissimum informari solet. Illa sunt, LAMONI, que alunt ingenium, mentemque suscitant. His excitatus ipse Pindarus noster, duxerat è jugi lectione Homeri spiritus hos, quos miraris in Castoris, Pollucis, & Herculis celebratione, locisque, quos mihi laudabas, cæteris. Inde Sophocles, Euripides, & alij qui laudem meruere apud posteros, haurire cœperunt primum succum & sanguinem generosæ orationis. Grandes sunt verbis, sententiis crebri, rerum explicatione admirabiles, qui Homero assueverant.

Præter hanc nobilitatem mentis & spiritus elationem, quam de Lyrici carminis indole Pindarus hauserat, habet imagines rerum magnarum perpetuas, in describendis re-

E P I S T O L A.

gum virorumque illustrium victoriis: prorsus ut nihil vulgare verset animo. Tum per epithetorum congeriem plenam splendoris & magnificentia, res per se magnas, facit etiam multo illustriores magisque conspicuas. Deinde in universa dictione, quae sublimis est, non colorem modo ac sanguinem, sed nervos etiam habet ac lacertos, quibus nihil fortius esse potest ad expressionem rerum. Ut tamen Canaci nobilissimi quondam artificis signa perhibebantur rigidiora interdum, expressioraque, quam ut imitarentur veritatem: sic ut plurimum sunt imagines Pindari. Nam sive nympham Cyrenen solam & inermem cum horribili leone pugnantem describat; sive labores Herculis, sive divinam & insuperabilem Euphanis eloquentiam persequatur: sic indulget genio, ut verisimile negligat.

Postremo partim per calorem inci-

E P I S T O L A.

tata mentis, partim per argumentorum, quæ tractat, magnitudinem, partim per majestatem sermonis, profundique oris immensitatem sic exurgit: ut Poëtarum unus imprimis eam animorum generositatem mihi videatur exprimere, quæ per ambages, deorumque ministeria, & fabulosum sententiarum tormentum, liberi spiritus impetum præcipitet.

Inde illa nimirum Poëta tam excellentis admiratio apud Horatium, quem, sine suspitione temeritatis, proponi posse negabat ad imitationem. Hinc os illud μεγαλοφρονία, quod Athenæus: hinc ea sublimitas orationis, quam Plinius; & ea denique spiritus magnificentia beatissimæque ubertas rerum, quam Fabius tribuebat Pindaro: quibus comprehensionem explicationemque rerum habebat incomparabilem. Is erat Pindari character: iste vero Horatij.

E P I S T O L A.

Fuit is facilis admodum ingenij,
 iudiciiꝫue peracris & exquisiti; qui
 ut etatis delicatissima, qualis erat
 sua, fastidium sustineret, sermonis
 munditiem, elegantiam, suavitatem,
 gratias persecutus est omnes, & con-
 secutus eo perfectionis gradu, quem
 postea nullus posterorum assequi po-
 tuit. Nam excelsitati orationis faci-
 litatem, argumentorum gravitati
 jucunditatem junxerat eam, quam
 nulla vox comprehendat melius quam
 Petroniana, quæ tribuebat Hora-
 tio curiosam felicitatem, hoc est,
 artis & nature consummatam vim.
 Quamvis autem præcipuus fuerit ad
 notandos hominum mores Horatius,
 ut observatum à Fabio, temperat ta-
 men acerbiter satiræ ea amœnitate
 orationis, quæ sic insinuat se in ani-
 mos, ut blandiri & ludere videatur:
 quod tam præclare dictum à Persio:
 Et admissus circum præcordia
 ludit.

E P I S T O L A.

Nam non modo salem habet sine felle, contumeliâque verborum, quæ ledat humanitatem: sed suavis est & amœnus etiam tum, cum tollit supercilium, ut censuram exerceat. Quid autem magis difficile, quam exprimere eam hilaritatem? Quotus enim quisque est, qui decenter ridere norit? Ludit, & sine stomacho ridet vnus Horatius: quod licet ad rem nihil pertineat in præsentî negotio; non erat tamen, in describendo Horatij ingenio, id prætermittendum.

Sed in similitudine Carminis Lyrici, quod secuti sunt Pindarus & Horatius, has habent ambo dissimilitudines. Vnus & idem tenor est orationis in Pindaro, vnus carminis numerus, vnum genus scribendi, eadem propemodum ars tractatióque argumentorum: quod vniuersum varium est & multiplex in Horatio; in quo reperit viam, qua occurre-

EPISTOLA.

ret satietati. Regum principumque virorum laudator est ambitiosus Pindarus; credo, quod esset obnoxius dominationi: à qua, spirante etiamnum sub Augusto aliqua reipublica forma, magis erat liber Horatius. Multa sunt in utroque litera, multaque cognitio antiquitatis. Sed in argumentorum tractatione, res ex alto repetit, per longas ambages exordiorum Pindarus, qui de industria gaudet aberrare à proposito, per fabularum quesitos contextus, affectatasque digressiones, quas fere nunquam revocat ad institutum: in quibus omnibus ut castigatior multo, sic commendatior est Horatius; qui, si paucissimas Odas exceperis, se continet intra fines argumentorum, à quibus non digreditur: quamquam Carminis istius ea sit indoles, quæ per abrupta precipitet, nec legis aut regule satis patiens sit. Fusus & abundans est Pindarus sine redundantia;

E P I S T O L A.

pressus concisusque Horatius sine inopia & jejunitate : ille plus habet roboris & animorum ; plus hic gratia & ingenue venustatis. Major est in Græco licentia numerorum , versusque dissolutior , quorum quaedam religio apparet in Romano. Sunt in illo nebula quaedam caliginisque sermonis , qui obscurus est ut plurimum : in hoc nitior est perpetuus , & quasi quaedam lux orationis. Pictus tersusque semper est is ; ille negligens interdum. Rapit animos hujus magniloquentia , quos mulcet ac perfundit suavitas alterius. Crebros habet affectus hujus oratio , que frigeret in Pindaro , nisi sustineretur argumentorum gravitate.

Sed ut in utroque elatio spiritus , morum expressio , & splendorum rerum fabulosorumque eventuum imagines sunt valde magnæ : exsurgit in utroque illa sermonis dignitas , pulcritudoque naturalis , que tam merito

E P I S T O L A.

totius antiquitatis occupavit admirationem.

Ut tamen liberè tibi dicam ad extremum, quod sentio, licet audaciam acceperit Horatius à Pindaro, ad cuius imitationem erexerat spiritum: nihilominus & iudicij maturitate, & salubritate sermonis, & sententiarum teneritate, & ipsa amœnitate scribendi, vicit eum quem sibi proposuerat imitandum. Quod, opinor, LAMONI, ipse senties, si te consulas: qui partim privato labore, partim domestica disciplina, sub patre literatissimo, sic es institutus ad bonam mentem: ut cœperis hac ætate sapere, quæ cæteris insaniendi facit aliquam potestatem. Sed si benè æstimetur, qui sis hoc ingenio: difficile non erit conijcere qui aliquando futurus sis. Nam cui fortunæ par non es, cujus virtus jam superavit ætatem? Cæterum quod Lyricæ huius artis mentionem

EPISTOLA.

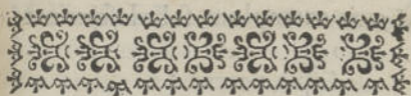
hic aliquam faciam, petitam ab erudita vetustate; rem, opinor, facio LAMONIIS non ingrati, quorum domus non modo civitatis oraculum est, sed quedam quasi officina literarum. Nam per hanc Odarum editionem, in inculto & quasi derelicto à Gallicis scriptoribus solo, operam ponere non dubito. Pridem enim est, ex quo conticuerunt apud nos Muse Lyricæ: sive lingua nostræ verecundia non ferat amplius eam audaciam animorum: sive quod ipsi per nimiam munditiæ in scribendo curam, facti simus tenues ac pusilli. Quidquid sit de patrio sermone, Poëtisque nostratibus: ipse, sat scio, equi bonique consules hanc Latino-rum carminum collectionem, si consuetam humanitatem comitatémque tuam audias. Vale. Lutetiæ Parisiorum. Calend. Junij an. 1670.

SUMMA PRIVILEGII.

CAUTUM est auctoritate Regis, Cne quis in Regno ipsius aliisve locis ejus ditioni subjectis intra decem annos proximos *vlla R. P. Renati Rapini è Societate JESU Poëmata, aut disjuncta, aut in unum corpus collecta,* imprimat aut divendat, præter eum, quem idem R. P. Rapinus Typographum elegerit. Qui secus fecerit, multâ indictâ, prout amplius in Diplomate regio continetur, coërcebitur. Datum Sangermano, die 7. Decembris 1669. Sic signatum, De mandato Regis, D'ALENCE'.

*FACULTAS R. P.
Provincialis Societatis Jesu.*

EGO Stephanus Dechamps, Provincialis Societ. Jesu in Provincia Franciæ, Facultatem concedo, ut P. Renati Rapini, Societatis nostræ Sacerdotis, *Odorum Liber* typis excudatur. Parisiis 20. Januarij an. 1670.

ODARUM LIBER.

JESUS IN AGRO
LUDENS CUM MATRE.

O D E I.

In qua describitur amoenitas ruris.

AT quis hic autem puer, in-
nocentes

Qui parat lusus, vbi prata mollis
Collium flexus, tenuisque rivi

Vnda coronat?

Túne stellarum decor, eruditæ

Prima naturæ facies, supremæ

A

Mentis exemplum, sobolésque ma-
gno

Æqua parenti?

Clara, tu quondam pede qui to-
nanti,

Astra calcabas, volucrésque stellas;
Jam super molles violas, & inter
Lilia ludis.

Virgo, non natum decet iste ludus:
Solis ardentem melius quadrigas
Frænet, & curru superos volanti
Virgeat ignes.

Antequam cæli spatiosus orbis
Tenderet vastam per inane molem,
Ille jam nubes super, atque ventos
Arduus ibat.

Si per herbosos tamen est recessus
Cura ludentem recreasse natum,
Rure cum læto procul aura vernis
Floribus halat:

Hic ager vicinus amœnitatem
Dulce respirat; sine nube puri
Hic fluunt soles, zephyrique blando
Murmure ludunt.

Mollis hîc tellus viret, & tepente
Sternitur musco via, ne rigenti
Vel pedes lædat teneros arena

Callis iniquus.

Sive lectorum studiosa florum,
Quæris aptandam puero coronam,
Aut amas molli digito comantem

Carpere myrtum.

Late odoratas tibi promit vber
Hic opes campus; rosa purpuratos
Hîc sinus, fuscas violæ, nitentes

Lilia pandunt.

Arbor æstivo bene multa soli
Divite exponit sua poma ramo:
Frugibus felix beat arva largo

Copia cornu.

Terra quæ dorso tumet eminenti,
Sponte se Baccho dedit: at patentem
Fusa per campos Cereri laborat,

Vbere gleba.

Sive te fontes, & amœna lymphis
Prata delectent, vbi blandienti
Garriat lætam querulus per herbã

Murmure rivus:

Non procul leni fluit vnda cursu,
 Nulla quam turbat ratis, inquieto
 Remigum pulsu, vacat otiosis
 Ripa phaselis.

Vna per campos aqua delicatum
 Vitreo labens ciet ore murmur :
 Blanda labenti, simul & strepenti
 Obstrepit aura.

Humidum litus tepet, & palustri
 Textitur junco : per aprica rivum
 Arva ludentem tegit explicatis
 Frondibus arbos.

Quid voluptates memorare pergam
 Cæteras ruris tibi præparati?
 Ipsa ridentis plaga ridet omnis
 Ore puelli.

Pastor erranti grege feriatuſ
 Inflat arguta calamos sub vlmo :
 Colle respódet vagus in propinquo
 Carmina pagus.

Interim plaudunt hilarata cantu
 Rura, perfultat pede pulsa tellus,
 Mugiant valles, ovibúſque paſtis
 Flumina balant.

Liber.

5

Personat festo nemus omne plausu,
Ales exultans ovat, & sonoris
Cantibus mutas animasse rupes
Gaudet acanthis.

Garrulus furdas zephyrus volatu
Provocat frondes, vbi purus undæ
Humor obliquo per agros laborat
Serpere cursu.

Illa naturæ fuit innocentis
Forma, cum prisca niveique mores,
Cumq; sub primi bona mæs vigebat
Tempora mundi.

Si quid æstivi per agros calor
Forte vitalem tepefecit auram,
Obviam ramo nemus imminente
Porrigit umbram.

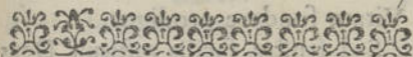
Prona se nato simul, & parenti
Quercus affundit super, & reclini
Incubans natum pariterq; matrem
Fronde coronat.

Perge felices agitare ludos,
Virgo: ludentem mea te sonabit
Musa, te semper, puerumque jugi
Carminè dicam.

A iij

Sic ames autem recreasse natum,
 Ut tuo vati, miseróque pacem,
 Ore quo ridet bonus, & quietem
 Annuat orbi.

AD ILLUSTRISS. VIRUM

GUILLELMUM

LAMONIUM

SENATUS PRINCIPEM.

O D E I I.

*Pro recepta valetudine in posterum
diligentius tuenda.*

DUM vis improba feruida
Febris te rapidis vreret æsti-
bus :

Tecum me quoque, LAMONI,
Perfixum tenuit corde sub in-
timo

Morbi pars violentior.

At quas non precibus, cum fu-
reret dolor,

Fatis opposui moras?

Pro te, res sineret, fataque
poscerent,

A iiiij

Vitam fundere prodigus.

Sed frustra facilis restituit Deus
Votis incolumem meis :

Si curis etiam pro popularibus,
Somnos rumpere destinas :

Nec fessum strepitu pectus, inu-
tili

Rerum pondere libereres.

Frustra sollicitis fletibus obvios
Fati fregimus impetus :

Si tam crebra suis ambitionibus
Fidi turba gregis, tibi

Seris invideat noctibus otium ;
Postquam non modicam tuo

Partem sustinuit demere de die.
Longè, qui tibi, publicæ

Dum momenta rei grandia sus-
tines,

Rebus frivola de suis,

Duri sæpe tuis auribus, ob-
strepunt.

Longè turba clientium :

Cum te sepositum dulcis ama-
biles

Ruris delitiæ tenent.
Hic mens iam gravibus fessa
negotiis,
Se, secreta per otia,
Musarum teneris lusibus explicet:
Et frons lætior aspici,
Curarum rigidis libera nubibus,
Risu seria temperet.
Aut dilecta tuas filia dulcibus
Curas deleat osculis,
Quæ figat facili plurima dextera,
Nolenti rapere obstinet.
Hic auris & ames liberioribus,
Molli sub zephyro, frui:
Jam fractis, humili sole, caloribus,
Latifundia cum tui,
Acri vectus equo, ruris obambulas;
Venatúque premis nemus.
Nec jam te phaleris Gloria cum
suis,

TO *Odarum*

Dotalique superbia,

Nec quæ Fama tuas excubat ad
fores,

Magni nominis artifex,

Vrat sollicitum. Te nihil attinet,
Vulgares animos supra

Tam longè positum, quærere
turbida

Famam sollicitudine.

Princeps purpureo iam datus
Ordini,

Tantum viue: breui tuam

Sese laudis iter ferre per ar-
duum

Emirabere gloriam:

Quo fortuna vocat te tua, pu-
blicis

Regni pro rationibus.

Nec lucem hanc animus temne-
re nobilis

Cælo affectet iter prius,

Quàm toto penitus tollere per-
fidas

Artes cœperis è foro,

Et luxus populorum intolerabilem

Emendare licentiam.

Atque implenda tuæ denique
gloriæ

Postquam fata repleveris,

Hos vitæ strepitus, & miserabiles

Curas deserere occupa,

Pacis perpetuæ conditionibus.

AD CICADAM.

ODE III.

O QUÆ virenti graminis in
 toro,
 Cicada, blande sidis, & herbidos
 Saltus oberras, otiosos
 Ingeniosa ciere cantus.
 Seu forte adultis floribus incubas,
 Cæli caducis ebria fletibus;
 Gaudésve persultare campi
 Graminei virides per vndas:
 Seu voce concors accinis æmula,
 Pagi eruditas inter arundines;
 Aut provocatos cantilenis
 Agricolas animosa vincis:
 Seu per loquaces garrula rivulos
 Stridore rauco ludis agrestibus
 Lassis, fatigatísque bobus,
 In medio modulamen æstu:

Exaggerati seu tibi nectaris
Rorem ministris perpluit imbribus
Cælum, coronatósque gemmis
Roriferis thalamos adornet:
Ades canenti; dum tibi marmore
Vates perenni, carminibus bonus
Molitur immortale templum,
Vnde per ora virûm volabis.

AD REGEM
CHRISTIANISSIMUM
LUDOVICUM XIV.

O D E IV.

Ostendit gravitatem periculi, quod imminebat Regno, per ejus morbum; eúmque orat, ut in posterum à negotiorum multitudine sibi temperet, & pace quam fecit, frui malit.

NAM quod nostra ætas potuit committere tantum Scelus, Deúmque provocare vindicem?

Omnes Fatorum postquam jam sensimus iras,

Vt ipsa Regis appetatur &
salus.

Nam te rure tuo nuper, L O-
D O I C E, premebat

Minace morbus horrifera pe-
riculo;

Et sacra inclemens vrebatur viscera
febris.

Nec Hercules inarsit æstuo-
sius.

Ipsa sui passim monstravit signa
doloris,

Eo metu præoccupata Civi-
tas.

Quam neque civiles potuerunt
perdere motus;

Nec arma Franco abominata
militi;

Non ferus Arctoo veniens à Sole
Polonus,

Gravique Marte Belga cog-
nissimus;

Non conjuratam quatiens Discor-
dia tædam,

Trucem tot implicata viperis
comam;

Non impacato Germanus junctus
Ibero;

Nec inquieta temporum im-
potentia:

Vna dies illam morbo propè per-
didit vno,

Suòque pænè dissipavit im-
petu.

Hæc potius Scythico contingant
Æfata tyranno,

Pio suprema qui minatur A-
driæ.

Illâ quàm melius Thrax miles fe-
bre periret,

Per omne litus execratus Ita-
lum.

Hostibus has, superi, vestris im-
mittite pœnas,

Propontidique, finibúsqve
Thraciis.

Perdite sacrilegos, sed Regi par-
cite: vestris,

Eo dolente, conueniret hostibus.

Ille emendando natus succurrere mundo,

Nefarioque temperare luxui.

Ah! longos illum, superi, seruate per annos,

Suis ut ornet ipse vos honoribus:

Et Matrem seruate; satis jam vidimus omnem

Coinquinasse regiam febres domum.

Hoc mecum, laeti Regis de munere vates,

Chori è sacro scientioris agmine;

Hoc omnis Musarum orct turba inclyta, doni

Benignitate provocata Regij.

Nam Musas nuper Regis se fudit in omnes

Satis superque larga liberalitas.

Carminibus, vates, vos illam di-

cite vestris:

Caputque Regis implicate
floribus.

Ipsæ fidem superis pro te, L-
DOICE, vovendam,

Meumque primus obligabo
dis caput.

Perque aras effundam omnes non
parcus, acerris

Sabæa tura de capacioribus.

Orabo Divos, per te, non vlti-
me Divum,

Tuis vt vsque temperent la-
boribus.

Ne jam nostra tuæ perturbent
gaudia febres,

Sacroque pacis obstrepant si-
lentio.

Nam sat divinum fregere negotia
pectus:

Ames & ipse pace jam frui tuâ:
Quodque tuis armis regno, mun-
doque dedisti,

Tibi deinde ne negaris otium.

IN TUMULUM
DOCTISSIMI VIRI
JOANNIS VERJUSII.

ODE V.

*Ejus mortem, quòd uteretur valetu-
dine nimio Litterarum studio pri-
dem affecta, non dolendam.*

ET lauro juvat, & rosis,
Et mille hunc tumulum spar-
gere floribus,

Festo non sine carmine.

Affer tura, puer, nec timidâ ma-
nu

Omnem cum tumulo locum
De puris Arabum incende vapo-
ribus.

Nam quorsum tua, Verjusi,

Flerem cum reliquis funera vati-
bus,

Atque injusta dolens, meis
Turbarem cineres de lacrymis
tuos?

Postquam te mala februm,
Languorúmque cohors, non ha-
bilis tuæ

Menti carcere corporis
Exsolvit miserum, tótque dolori-
bus

Perfunctum, atque alacrem
mori.

Nam ceu prætumido flumine, li-
teris

Mens vndata capacibus,
Formatique bonis artibus ingení,
Et lucis memor insitæ,
Quærens hospitio non bene mu-
tui

Solvi denique corporis,
Ex longo ad superas ambitiosior,
Affectabat iter domos:
Lætus ducis vbi, grandibus otium

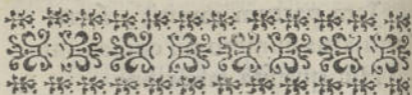
Jam partum meritis , sacro
Permixtus numero nil cupientium.

Hic quæsitâ laboribus
Tantis , nuda suis se tibi Veritas
Demum è nubibus explicat ;
Et de fonte suo clarior aspici ,
Cælestis Sapientiæ ,
Quam sic doctus eras , jam tibi
lux patet.

Hic dum pars melior tui
Regnat deposito libera pondere ,
Ridere immiserabilem
Vitæ stultitiam fortis , acerbâque
Nostrorum penitus pati
Mœrorum indocilis : cur ego te
gravi

Deplorem querimoniâ ,
Humanâsque vices ? Ah ! potiùs
paris

Vitæ conditionibus ,
Tecum & vivere amem , & susti-
neam mori.

A D

CLEMENTEM IX.
PONT. MAX.

O D E V I.

*Nuncium de ejus Pontificatu com-
muni totius orbis terrarum letitiâ
celebratum.*

NOSTRA successus habuere
lætos
Vota: Romano datus est ovili
Optimus demum vigilare, caro
Pro grege, Pastor.
Hujus indignam miseratus æther
Sæculi sortem, & prece suscitatus
Publica, mundo dedit hoc labanti
Denique munus.

Muneris tanta super impetrati
Gratia, terris procul è remotis
Ultimus monti bene Vaticano
Annuit orbis.

Nec Palatini tacuere colles,
Grande CLEMENTIS decus elevati,
Fauftitas per quem sua restituitis
Addita rebus.

Ipsa, cum longo grege Gratiarum,
Et Fides, & Pax, & aperta largo,
O Pater, Romam duce te revisit
Copia cornu.

Læta riferunt, grege feriato,
Ad tui plausus hilarata regni
Prata: celarunt sua nec Sabinæ
Gaudia valles.

Pristinæ quando grave servitutis
Pondus annonæ bonus eximebas:
Frugæ vectigal populo in paranda,
Quippe remissum.

Munus hoc sensit locupletiori
Gestiens culmo seges, & tumentæ
Messum fluctu, superans avari
Vota coloni.

Sensit & flavus Tiberis , profundo
 Efferens alveo caput , & beatam
 Rite gratatus populo Quiriti,
 Te patre , Romam.

Vrbs tuum late dedit inde nomen
 Per repercussas resonare valles
 Collium septem , sua dum renarrat
 Gaudia mundo.

Audit longe Tagus , & sonantes
 Trans Atlantei pelagi recessus ,
 Ferre CLEMENTEM merita supremã
 Fronte tiaram

Fama vulgavit populis : tubæque
 Nunciæ plausu procul audiendo,
 Orbi adorandum didicit superbus
 Nomen Orontes.

Sensit, Arctoïis etiam sub oris ,
 Nuncium , toto glacialis Hebrus
 Litore exultans , hilarique ramo
 Fronduit Hæmus.

Te pharetrati didicere Persæ ,
 Supplices arcus tibi mitigati
 Sarmatæ inclinant, positisque Maurus
 Te colit armis.

Et sonat quando tuba, te tuámque
Arbitram pacis, Pater alme, dex-
tram

Fluctibus belli male verberatus

Respicit Orbis.

At suas de te quoque spes, suúm-
que

Gaudium, gentes super vniversas,
Omnibus late celebravit ingens

Sequana ripis.

Hæresis torvo tamen vna vultu

Ad tuum fertur trepidasse nomen:

Ipsè Cocytus stupefactus imò

Palluit amne;

Fronte dejecta, malesuadus Error

Pressit os mutum: simul in supre-
mum

Atque te Petri solium extulerunt

Publica vota.

Oderint illi tamen, ire contra

Qui tuos nutus misere obstina-
rent,

Debiles parere tibi, sibique

Fidere fortes.

Sed tuus te grex amet vt paren-
tem:

Judicem dum te timeant rebelles,
Quando Tarpeio metuendus igne,
Fulmina torques.

AD EUMDEM
PONTIFICEM MAX.

O D E VII.

*Quod à Rege Christianissimo, sum-
mus Pacis arbiter, pro rebus in-
ter reges componendis, proposi-
tus sit.*

ROMAM venimus nos etiam
exteri

Testes earum, publica vox, su per
CLEMENTE, quas cœpit per
vrbes

Fama Italas memorare, rerum.
Famæque dictis omnibus, & fide
Majora longe vidimus, & novum
Regnare Pastorem faventis

Pro populi procerumque voto.

Et te, potentum maxime, vidimus
 Alto supremi pondere consilii,
 Vix sacro adoratum Senatu,
 Attonitæ dare jura Romæ.
 Noménq; lætam vidimus ad tuum
 Gestire plebem, cum volitantium
 • Inter quadrigarum catervas,
 Per mediam rapereris urbem.
 Tibique plausus à populo datos,
 Stupente visus de thalamo Tiberis
 Audisse, nec circumsonanti
 Lætitiâ tenuisse ripa.
 At, quam benigno sidere, te pa-
 trem
 Mundus recepit, tristia detonent
 Dum bella, pacandus, tuisque
 Relligio reparanda curis.
 Deliberanda pace super, venis
 Fatalis Orbi debitus arbiter,
 Per regna, quem pro tempe-
 randis
 Das medium, *LODOICE*,
 rebus.
 Fayete gentes, mutua quas furor

Armavit in tot funera, & vlti-
mam

Fumantis Europæ ruinam

Vnanimi prohibete nutu.

Audimur! En jam de manibus feri

Labuntur enses: lætæque desuper

Serena portendunt quietem.

Paciferæ veneranda dextræ

Se pronus Orbis curvet ad oscula.

Præite reges, pectus inutili

Nudate jam ferro, & virenti

Pontificem redimite oliva.

Longi tubarum pulsa fragoribus

Redibit alto lætior è polo

Astræa terris, & beatas

Rura dabunt inarata messes.

Superba Lunæ cornua sentiet

Pallere toto Bosphorus æquore; &

Thraces triumphati pavebunt

Vim dominæ geniúmque Romæ.

Ipsa & tuorum pondere fulminum

Afferta mundo, & pulcrior aspici

Palam revelabit verendos

Relligio, intrepidósque vultus.

Tum te videri denique splendidum
 Leves per auras Gloria fervido
 Monstrabit è curru, labantis
 Præsidium, columénq; mundi.
 Et Fama scuto scribes in aureo
 Illustre sciri nomen, & omnia
 Per regna, CLEMENTEM,
 per omnes
 Pacificum celebrabit oras.

AD CLARISS. VIRUM
 FLAVIUM
 MONTANERIUM

AMICUM SUUM.

ODE VIII.

*Vt Romanam fidem, quam profite-
 bantur ejus majores, amplecti
 velit.*

TU me, carmine percitam
 Quamvis mentem agitet non
 humilis furor
 Franci dicere militis
 Lauros terribilem quas legit ad
 Lisam,
 Tu me sollicitum tenes,
 Montaneri: animo curaque tu meo
 Ex longo acrior insides,

B iiij

Audax quod fragili per mare nau-
fragum

Jamdudum rate naviges :

Nec sat forte tuæ remigium rati ,

Nec sint vela fatis bona ,

Vt portum incolumis difficilem oc-
cupes ;

Vestrarum neque partium

Evites scopulos naufragiis graves.

Non sic , tempore pristino

Montaneria gens , nobile sanguinis

Quondam principium tui ,

Non sic vestra domus , Romula
quam ratis

Vexit per mare , non patres

Sic vixere tui. Quare age , devios

Calles , castráque patribus

Detestata bonus desere : non tuæ

Error convenit indoli.

Te ne ah ! moribus his , hoc animo ,
hac fide ,

Caris tam bene cognita ,

Te ne his & meritis , hac sapientiæ

Et tot dotum opulentiæ ,

Hesterni species frivola dogma-
tis

Nostro separet à grege,
Majorum immemorem scilicet, &
tuæ

Nutrici male credulum?

Ah! ne perfida pax te miserabili
Tutum fingat inertia.

Sed per lenta tui seria consili,
Alto mentis in otio,

Contemplare, quibus refluere im-
potens

Ætas præcipitet rotis:

Et quas pollicitus spes tibi, quas
suis

Olim non violabile

Per numen, moriens asseruit
Deus,

Tecum denique respice.

Et ne, restat adhuc dum breve
temporis

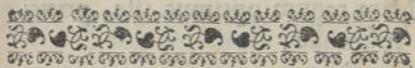
Momentum, male fortibus

Ne jam consiliis aut rationibus,
Votis pone moram meis:

Votis omnibus hoc & lacrymis
emam:

Pro quo, si pietas velit,
Et poscas, etiam sit pretium mori.

I N

CLEMENTEM IX.

PONTIFICEM MAXIMUM.

O D E I X.

*Quod sidus olorum dictus sit, quan-
do creatus summus Pontifex.*

ECquod conspicuum novúm-
que sidus,
Cælo fundere cœpit è sereno
Luminis radios benignioris,
Atque omnem exhilarare luce
mundum !

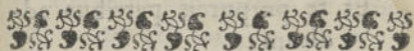
Toto denique quotquot estis orbe,
Vos ô plaudite, nobiles poëtæ
Omnes, omnibus atque cum poë-
tis

Musæ plaudite : vestra res paratur.

B vj

Nam regum optimus ille, princi-
 pumque,
 Cunctarum pater ille gratiarum,
 E cujus animo redundat omnis
 Fons & copia liberalitatis,
 Totus pectore, totus ore candens,
 Blandi, blandus vti solent olores,
 Et dum prima animos sinebat
 ætas,
 Qui canebat, vti canunt olores.
 Pastor ille benignus, ille Clemens
 Vatum fidus & est, vt est olorum.

SERENISSIMO PRINCIPI
EMMANUELI THEODOSIO
A TURRE ARVERNÆ
BULLONIO

S. R. E.

EMINENTISS. CARDINALI

O D E X.

*Quod acceptam nuper à Summo
Pontifice Purpuram, sibi meri-
tisque suis unice debeat.*

Sic est: non ego, BULLONI,
Augur vanus eram, debita
cum tibi

Sacræ munera purpuræ
Iamdudum canerem: nec sua
defuit

Vati, quam meruit, fides.

Et te purpureis patribus ad-
 ditum,
 Exultantibus è jugis,
 Vulgavit populis Roma : tibi
 prius
 Quod spes publica voverat.
 Quæ non lætitiæ signa dedit
 pater
 Tybris, lene frementibus
 E ripis ? Thalamo nec male
 reddidit
 Plausum Sequana de suo.
 At non te meriti muricis ad
 decus
 Promovit temerariæ
 Fortunæ levitas, non popula-
 ribus
 Auris gratia Principis
 Parta, aut sollicitis ambitio-
 nibus :
 Non te fata domestica ;
 Non discrimina per mille Tu-
 rennius,
 Laudem quærere nobilis,

Quando pro patria, & Prin-
cipe pro suo,
Devotus toties mori,
Objectasque acies rumpere
fervidus
Altum fulminat ad Sabim;
Non te illustre genus; non
avus, aut pater,
Bellis egregij licet
Ambo, consiliis præcipuus tamen,
Et pollens pater arduæ
Mentis; non atavi denique
Cæsares,
Qui per Nassaviam domum
Accessere tuæ; non reliquas
supra
Laudatissima fœminas,
Te mater Latio murice vestiit:
Non clarissima turribus
Stirps Arverna suis; non tibi
contulit
Fratrum turba faventium,
Romanæ pretium nobile pur-
puræ.

Hanc isti sapientiæ,
 Cujus consiliis omnia tempe-
 ras,

Debes moribus hanc tuis;
 Hanc debes meritis denique,
 & his, quibus

Omnes tam bene gratiis
 Devincis animos. Quæ veniet
 brevi

Ostro gloria de tuo,
 In consanguineos vndique
 principes,

Qui tot fata volentium
 Decernunt populorum? O
 novus incitæ

Si menti incideret calor,
 Si vis alta! Quibus scilicet,
 ah! quibus,

Princeps magne, tuum modis,
 Plaudentes canerem per po-
 pulos decus?

Quo te carmine dicerem?
 Quamquam ô, spero equi-
 dem, languida pertinax

Sacrorum taciturnitas

Si vatum ora premat : mox
erit, vt tuum

Gentes nomen ad vltimas

Centum Fama tubis ferre
præoccupet :

Nec jam Iustitiæ soror,

Virtutisq; comes Gloria, cæ-
teros

Demum provehere ad gradus,

Te sic promeritum differat :
id tibi

Nato ad grandia spiritu,

Vis excelsa tuæ spondeat in-
dolis :

Nec regis favor abnuat :

Id regnum velit, & relligio
petat.

AD CHRISTIANUM
LAMONIUM

In Curia Parisiensi

SENATOREM ILLUSTRISS.

Principis Senatus filium natu
majorem.

O D E X I.

*Lamonie Domus fortunam sola vir-
tute contineri.*

NEMPE hoc monebas, opti-
me LAMONI:

Non marte ab vno gloria turbido

Quærenda bellorum fragore,

Per populos domitos, & vrbes.

Nec sola priscis arma Quiritibus

Tractata, Romam terribilem ho-
stibus

Fecere , non Afer subactus ,
Aut Nomas , horribilifve Me-
dus.

Sua & quieto carpitur è foro
Palma; & reportantur sine sanguine
Certi , per heroas togatos ,
Pacifica Themidis triumphi.
Mihique is vnus longe alios super
Laudetur heros : qui male nil sibi
Permittat impermissum , &
alta

Mente , libidinibúsque cæcis ,
Suísque votis imperet , abstinens
Optare , quæ fas non prius annuat :
Refrænet iras , & volentes

Per populos , sine cæde regnet :
Quod est honestum præferat utili ,
Vultu severo dona nocentium ,
Pro jure mercando , superbus
Rejiciat , rigidúsque iudex.

Hac arte prisca Lamonidæ decus
Cæpere verum quærere : sic avus ,
Clarique majores , tuúmque
Per patrios genus omne fastos ,

Hac & supremum Lamonijs p̄a-
rens

Legum in tribunal, justitiæ inte-
ger

Pervenit, & cœpit profundo

Ore suæ dare jura genti.

Vides, vt alti pondere consili

Momenta legum temperet; & suo

Componat æstus turbulentos

Eloquio, popularis auræ.

Mirata talem, te quoque Regia:

Orator vr̄bis cum populo datus

Sermone regem non tacendo,

Pro patria alloquereris vr̄be.

Dijudicandis civibus vnice

Attentus, æquum dividis omnibus;

Vanoque nugarum tumultu

Liber, amas solidum, ac re-

quiris.

Jam sic paternam moribus in tuis

Agnosco virtutem, atque dome-

sticum

Decus, redonatamque mundo

Justitiam, studio parentis.

Hæc vestra laus est, inclyte LAMONI:
Virtute in vna scilicet & domus
Lamonix fortuna, & omnis
Spes meriti statuenda vestri.

A D

DIVAM VIRGINEM
LAURETANAM

O D E X I I .

*Vt Turcam ab Italia procul
arceat.*

DI V A, quam rebus trepidis be-
nignam

Rure Piceno veneratur Orbis ;

Cui suos sternit facilis moueri

Adria fluctus:

Si qua pastoris tibi Vaticani

Cura, vel sacri superest ovilis,

Italīs Thracem procul inquietum

Finibus arce.

Si faves, totis trepidabit vndis

Bosphorus, rupes Scyticæ pave-
bunt,

Turca pallebit, timidúmque cornu
Luna recondet.

Namque te dudum pelagi poten-
tem

Non semel verso tremuere ponto
Merfa Threissi, rate dissipata,
Arma tyranni.

Ne tibi fidam pavor ille gentem
Angat, aut sævis male turbet armis
Quos tuis læti meditamur aris,
Ponere honores.

A D

DUCEM BORBONIUM
 SERENISSIMI PRINCIPIS
 DUCIS ENGUINEI
 FILIUM NATU MAJOREM.

O D E XIII.

*Pro puero, dum crescit, parentum vir-
 tute excitando.*

TIMETE Belgæ: Borbonia no-
 vus
 De stirpe crescit sub patribus leo,
 Luditque Condæas per ædes,
 Filius Enguineo parenti,
 Fatale toti nomen Iberiæ,
 Vobis tremendum: si benè milites
 Ducésque vestri, post tot annos,
 Rocroyæ meminere cladis.
 Crescen-

Crescendo patrem si puer, aut
avum

Virtute & armis terribilem exprimat,

Quem monstra inaccessis sub
antris

Herciniæ tremuere silvæ,

Et Rhenus alto flumine palluit:

Si grande bello Borbonidum ge-
nus

Æquet, Palatinæve matris

Ingenium niveosque mores.

Quos ille amores per populos suæ

Ex ore matris, quos animos feret

De fortium exemplo paren-
tum,

Quos juvenis referet trium-
phos?

Quando Friburgum, fisa loci situ

Norlinga, supplex Alsata, Teu-
tones

Victi, triumphatusque Rhe-
nus,

Tot populi domiti, tot vrbes

Audemus, & nostri jacent,
 Fœdâque molles diffluunt inertia,
 Ætatis hujus in probrum.

Longinqua velis navigamus æquo-
 ra,

Pontique ridemus minas:
 Negotioso vt serviamus luxui.

Quæcumque naufragio venit,
 Pretiosa res est. Mensæ & abaci
 è finibus

Mundi afferuntur vltimis.
 Lignumque fuco discolore pa-
 trium,

Maculisque deformat faber:
 Vt insolens quid, atque peregri-
 num exprimat.

Nostro palato desipit,
 Vulgare quidquid atque plebeium
 sapit.

Niuésque, pœnas montium,
 Laboriosas facere delitias gulæ

Studemus artes per nos
 Partique fructus arbores aduitero,
 Dum parere ferro cogimus,

Nil esurimus obvium, ac parabile:

Est vile quod pronum est ni-
mis.

Regum illa vestis principumque
purpura

Nostros in usus viluit.

Spectatur altas optimatum per
domos

Jam purpurata servitus.

Pro foribus ipsis turba famulan-
tum fremit,

Longisque oberrat atriis

Populo videnda, se sui ostentans
heri

Coloribus sub splendidis.

Amnes regesto submouentur è
solo,

Campi innatantur amnibus;

Et substruendis molibus terra in-
timis

Perfossa visceribus gemit.

Fastu insolenti magna priuatae do-
mus

Struuntur in palatia.

Marmore superbum limen est, &
grandibus

Addenda tectis porticus,

Aurisque aperta perviis, longum
explicat

Se per columnarum ordinem.

Opulenta splendent sumptuosis
ædibus

Aulæa: crystallus domum

Lucet per omnem multa: laquea-
re eminent

Auro nitenti perlitum.

Ferro vibratam, perq; nexus tortiles,
Pexam renodamus comam,

Trans mare petitis crinibus, quos
nutriit,

Et vendidit Britannia.

Et per colores non suos nigrum
caput

Mutare flauo discimus.

Ori paratur arte medicatus rubor,
Genasque fucus inficit.

Manus olentes roribus jasmineis,
Roseis capillos unguimus:

Piétamque plumis addimus super-
biam,

Tumidum vt inumbremus caput.

Fastidiosus nomina exhaustit novis
Antiqua luxus vestibus.

Monilibusque colla torquaræ ex-
teris

Census maritæ conjugum

Dotésque vendunt, vt novum
formæ decus

Parent, & exponant procis.

Virgata vestis moris externi placet,
Vestes supra jam patrias:

Sed latera amictu deprimunt arctif-
simo,

Vnde gracilescant Virgines.

Comptumque velo dum levi ob-
nubunt caput,

Ardent videri, dum latent.

Et dissolutis induuntur vestibus,
Vt pateat insidiis pudor.

Hoc merfa cœno civitas non se
amplius

Agnoscit, & sui pudet.

Morum hæc ruina , dedecúsque
 sæculi,

Longa est querelarum seges :

Et digna , cur per insitam mo-
 destiam ,

Frugalitatem per tuam ,

Sanctósque mores, temporis tam
 perdit

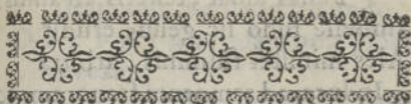
Hanc improbaturus luem ,

Placandus ad te provocarem, B E L-

L E V R I ,

Et rumperem silentium.

A D
 DELPHINUM
 FRANCIAE.

ODE XV.

*Pro eo per Principum literarum
 triumphos, ad studium literarum,
 cui dat operam, incitando.*

DV M. literato ludis in otio,
 Et castra doctæ Palladis im-
 piger

DELPHINE sectaris, futuros
 Vincere jam meditaris hostes.

Bonas per artes, pectora dulcium
 Formare alumnorum, asperiori-
 bus

Virtutis armorumque curis,

Pallas amat, teneris ab annis.
 Imbelle nido sic genus erudit
 Ales minister fulminis, arbitra
 In luce, ad armorum fragorem, &
 Grande ministerium tonan-
 tis.

Sic natus alti sanguine Pelei
 Infans Achilles semifero manus
 Submit heroï, superbum
 Ilium excidio daturas.

Sic in Lyceo per sophiæ sacras
 Deductus artes Æmæthius puer
 Græcum, pharetratúmque Per-
 sam, &

Terribilem superavit Indum.
 Sic quæ Latinis Annibalem fe-
 rum
 Carthago quondam finibus intulit,
 Doctique, Musarúmque amantis
 Scipiadae malè cessit armis.
 Altam Quiritum per sapientiam,
 Ac literatos sic quoque Cæsares
 Se Roma tum demum sub-
 acto

Imposuit metuenda mundo.

DELPHINE, quam non gloria
lauream,

Quas fata palmas non tibi desti-
nent?

Si quando formatus per artes

Egregias, facilésque Musas,

Orbi regendo veneris. Ilicet

Hoc sperat à Te Rex pater, & suæ

Virtutis inspirare nato

Magnanimos bene cœpit

ignes.

IN R. P. JACOBVM
SIRMONDVM.

EPITAPHIVM.

O D E X V I.

CVIVS, forte rogas, sit hoc
sepulchrum?

Incertum senis an sit, áne oloris.

Certe par fuerat senex olori.

Erat canus, vti solent olores,

Et clemens animi, indolisque blan-
dus,

Quales vos, nivei, ferunt, olores.

Quam bellè canitis, senex canebat.

Candoris retinens, vti soletis,

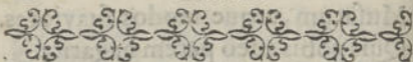
Puram candidus egit vsque vitam.

Demum mortuus, vt mori soletis,

Inter delitias amœniorum

Musarum, atque modos suaviores.
Quis vobis adè parem negarit,
Olores, pariter fuisse olorem?
Cujus præterea sit hoc sepulchrum,
Si rogas, senis est, & est oloris.

AD CAROLVM
PERERIUM

LYRICUM
INSIGNEM.

ODE XVII.

*Nimis circumspectam ac diligentem
Gallici sermonis curam, quæ nunc
est, tractandæ Poësi Lyricæ videri
imparem.*

Sic te non tua, PERERI,
Conjectura fefellerat.
Sic est: nulla decentius
Scripsit, tempore pristino,
Ætas, nulla disertius:
Quam quod scribere cœpimus.
Nostro purius haud fuit
Sæclum, nec magis elegans.
Ut verum fateat tamen,

Dum sic quærimus anxie
 Linguae munditiem, omnibus
 Sparfam denique gratiis;
 Et dum difficiles nimis,
 Et terfi, & graciles sumus:
 Nervos, crede mihi, suos
 Verbis ah! male seduli,
 Iusta & pondera deminus.
 Sic & destituit sua
 Sermonem prope dignitas.

Si nescis, ea, PERERI,
 Circumspecta sagacitas
 Scribendi, & nimis anxia
 Quæ nunc sedulitas viget,
 Prorsus sic animorum egens
 Nos jam carmine patrio
 Tractandæ fidibus lyræ
 Prorsus reddidit impares.
 Ætas nostra superbior
 Audax quidquid & insolens,
 Sermoni est patrio illitum,
 Duris respuit auribus.
 Ergo si fide Gallica
 Nostri forte paraverint

Vates puluere bellico
 Nigrum dicere Principem,
 Dum Burgunda quatit suo
 Victor mœnia fulmine,
 Et Reges canere & Deos:
 His est protinus altior
 Affectanda polo via;
 Nec tam grandia debili
 Enarranda modo: iuvat
 Ferri, quo rapit impetus:
 Et mortalibus invium,
 Pennis fortibus, arduas
 Trans nubes, per iter sequi:
 Et per certa pericula
 Prudentis petulantia,
 Multo non sine numine,
 Et non degeneri grauis
 Pertractanda modo chelis.

At nos grandis Horatij,
 Quantum possumus, æmuli,
 Nos Romana quibus lyra
 Majores animos facit,
 Felicemque licentiam:
 Ut multo melioribus

Pennis, ô bone PERERI,
Altos tollere spiritus
Præclare temerarij
Audemus, quoties viros
Fortes dicimus ad lyram:
Versus immeritos mori
Soli scribere novimus.

I N

CHRISTUM PATIENTEM.

ODE XVIII.

NU B E quis clari rutilum pro-
funda

Solis extinxit jubar ater horror?

Nocte turbatus super insolenti

Palluit orbis.

Palluit cælum: stupefacta tanti

Venit in partem quoque Luna lu-
ctus,

Quippe tam justi fuit vlla nunquam
Causa doloris.

Vidit affixum trabe Sol in alta

Numen, & vultus pavidos retorfit:

Luminis fontem puduit videre
Luminis orbem.

Sed quid aut primum querat, aut
supremum?

Membra servili lacerata loro?
Anne Romano patefacta ferro
Pectora dicam?

Quid loquar fuso Domini cruore
Roscidas rupes, scopulosque tanti
Criminis testes, quid aperta iusto
Saxa dolore?

Tene sudato madidum cruore,
Christe, vel fato properante mœs-
tum

Dixerim? clemens vbi mons vi-
renti

Frondet oliva.

Qualis orabas? nece cum propin-
qua

Robur ardenti prece colligebas.

Vidit orantem simul & paventem

Nuncius ales.

Quo repentino, furiose miles,
Arma moliris glomerata gressu?

Parce crudeli temerare sacrum

Cuspide corpus.

Dum loquor, multus properat sa-
telles;

Christus armato rapitur furori

Præda; raptatum violenta numen

Turba fatigat.

Qualis heu! mollis, grege dissi-
pato,

Agnus Hircanos cadit in leones:

Ille non vno laceratur vnus

Victima dente.

Quid super tanta rabie, tonantis

Lenta suspensum tenet ira fulmen?

Heu! sub humano Deus ipse causam

Judice dicit.

Forte candentes radiata vultus,

Luna sopito vigilabat orbi,

Tecta per multo sopor altus ibat

Ebria somno.

Cum fatigatum malefana pubes

Intimas Christum penetralis aulae

Egit in partes, vbi serua ludo

Turba vacabat.

Quid loquar pœnæ genus inso-
lentis?

Nocte quos vna tulerit dolores,

Nocte quos sævi tolerarit vna

Verberis ictus?

Nulla lymphati rabies furoris,

Nulla vis mentis male feriatae,

Non gravi illufit veneranda rifu

Numinis ora.

Vix redux orbi rofeos agebat

Sol, fub aurota præeunte, currus:

Cum cruentato maculatus ore

Trifte reluxit.

Interim tota glomeratur vrbe

Turba divini fitiens cruoris:

Tolle! clamabat; trabe perduellis

Pendeat altâ.

Mente fed iudex miferatus ima

Asperam fortem, fitis vt cruentæ

tineretur furor, imperavit

Addu Verbere cædi.

Cons cinos laris in recessus,

vbi Nhriftus datur in dolo-

Itur arca, Golgotha

Et novos C.

res:

Miles erectam media columnam

Figit in aula.

Nudus adducto Deus obligatur

Fune : tum pubes furiosa victos

Expedit fasces, rigidumque torti

Vimen acanthi.

Ardet in plagas validus fatelles;

Aula percussis gemit icta plagis,

Et repercussi resonant frementes

Verberis ictus.

Non tot æstivæ cecidere guttæ

Grandinis : non tot per inane rupti

Vere funduntur pluvio, solutis

Nubibus imbres.

Ecce jam totam fluitant per aulam

Sanguinis rivi, laceri per aurās

Depluunt artus, riguo redundant

Omnia tabo.

Vindicis cæli super hæc filebant

Tela : non pœnas, pater, irrogab

Languido stabas pede, nec rube

Nube tonabas.

Insuper miles Solymar

Implicat frontem

vācabat.

us instat,

paliuro adunco :

Ipsa pro scepro manus impeditur
 Simplice junco.

Vepribus frontem lacer, & li-
 quenti

Squallidus vultum fanie, videri
 Turpis est : tabo vitiata fœdat

Ora cicatrix.

Ligna per sectas fabricanda cedros,
 Artifex ferro bifido secutus,

Mortis erexit trabe sub bicorni
 Infame theatrum.

Tollitur passis spatiosa ramis,
 Christe, crux palmæ tibi desti-
 nata

Ferculum, tristis tibi præparati
 Pompa triumphi.

Téne jam dura video gravatum
 Mole? Tortores humeris iniquum

Pondus imponunt, lateri satelles
 Fusus oberrat.

Additur Christo comes, & peracto
 Urbis emensæ spatium, venit,

Mons vbi longo super astra surgit
 Golgota dorso.

Ter ferunt montem scopulo son-
nanti

Ad sacrum Christi trepidasse nu-
men ;

Rauca ter surdum gemuit sub
imis

Terra cavernis.

Immemor rerum Solymæa pubes
Instat, & nudum rigido reclinat
Numen in ligno; cohibet trabalis
Brachia clavus.

Inde sublimi tenues in auras
Arduus trunco datur, & latrones
Inter, è ligno fragili pependit
Tam grave pondus.

Quid paves, Natura? Quid erubef-
cis?

Non tuum crimen, facinus furoris
Non tui : vnus fuit illud vnum
Crimen amoris.

Miles effossi penetrabile cordis
Efferus, torta patefecit hasta :
Sanguinis rupto rapidus cucurrit
Pectore torrens.

Sol laborantes medio repressit
 Territus cæli spatium quadrigas :
 Unda suspensos tenuit paventi
 Litore cursus.

Tum caput movit Libanus, mo-
 veri

Insolens : manes Acheron remisit,
 Et sacri rupto patuere velo,
 Abdita templi.

Tristibus fontes fluitasse rivis,
 Et reclinatum capitis superbi
 Tum ferunt cedros posuisse flexa
 Fronte cacumen :

Frustra per quassas abiisse rupes,
 Intimis colles trepidasse venis,
 Et modis totam simulacra miris
 Acta per urbem.

Christe, te flerunt specubus sub altis
 Saxa, te rivi, liquidique fontes,
 Christe, te flerunt stupefacta mæ-
 tis

Rura colonis.

Et tuum funus perhibent profundis
 Armenas silvis gemuisse tigres,

D

Téque Getulos rigidis leones
Fleffe sub antris.

Dum dolent rupes , pecudésque
brutæ ,

Numinis fato super immolati ,
Non homo iusti dabit vlla durus

Signa doloris ?
Cuncta plorato lacrymosus imbre

Ora perfundat liquor , & sonoris
Personent circum loca verberata

Planctibus auræ.

IN
 FONTEM
 POLYCRENEN,
 BAVILLÆO IN AGRO
 AQUARUM PERENNITATE
 & copiâ pernobilem.

AD ILLUSTRISSIMUM
 PRINCIPEM SENATVS.

ODE XIX.

RURIS splendide fons LA-
 MONIANI,
 Quo non alter aquæ perennioris
 Manat agmine copiosiori:
 Collis primus honos siticulosi,
 Vallis delitiæ tibi adjacentis,
 Quo te carmine, fons beate, dicam?

D ij

Nil te purius est, salubriúsve :
 Et si nobilis vnda fabulosæ
 De Pindo tibi certet Hippocrenes,
 Aut quos carmine prisca prædicavit
 Fontes fabula fabulosiores,
 Ipsa omnis tibi cedat Hippocrene,
 Et quos carmine prisca prædicavit
 Fontes fabula fabulosiores.

Quando sæpe tuæ vides sub vdo
 Ripæ gramine, Principem Senatus,
 Venatu nimio, jacere fessum,
 Mirarique tuam perennitatem,
 Secessúmque per otiosorem,
 Moram ducere non malè otiosam.
 Mollis namque toro sedens sub
 herbæ,

Legit Virgiliúmve, Tulliúmve,
 Suas delitias, suosque amores :
 Aut quodcumque operum venu-
 stiorum,
 Olim, tempora prisca, protulistis.
 Sedis Liligeræ sacrum tribunal,
 Toti jura dat vnde Civitati,
 Non illum faciat beatiorem.

Vos ô nobilium proinde aquarum,
Fontes vndique quotquot estis
omnes,
Fonti cedite jam LAMONIANO.

I N

EUNDEM FONTEM.

ODE XX.

G A U D E sorte tuâ : fat es beatus,

Fons solo edite SANCARONIANO:
Et quamvis per agros inelegantes,
Et vilem thalamum, atque scrupulosas

Per valles, iter is laboriosum:
Nec fat terra tuo fit æqua rivo,
Fortunâ vtere. L A M O N Æ U S ille
Princeps Ordinis ille purpurati,
Regni gloria prima, sæculique,
Musarum ille amor, ille L A M O -

N Æ U S

Amat te bonus, atque sæpe visit,
Septembres vbi per vacationes,
Urbe Aulâque procul tumultuosâ,
Obit lata sui vireta ruris :

Quin & sæpius esse te suarum
Metam destinat ambulationum.

Ergo desine velle sumptuosas
Cunas, aut thalamum decentiorem,
Cultus desine velle mundiores,
Fortunâmq; aliam : fat es beatus.

IN
 EUNDEM FONTEM
 ILLUSTRISSIMI
 SENATUS PRINCIPIS
 DELITIAS.

ODE VLTIMA.

O Fons, ocelle ruris atque vber
 tui!

Heri ô voluptas innocens!
 Tuámne certem pauperis venâ in-
 genî

Æquare Vates copiam?
 Cui par, nec ille fuerit Aonios li-
 quor

Movere cantus efficac:

Nec qui Sicano gurgite intactas
fugit,

Amnem maritum respuens.

Non te superbo parius hinc ambit
lapis,

Hinc concha dives margine.

Non alta Regum tecta, picto in
alveo

Tumidus videri, perfluis.

Sed musco, & vdo gramine agre-
stem paras

Tibi ipse thalamum rusticus;

Et inter umbras, atque operta val-
lium,

Vitreo fugax curris pede.

At ne pudori sit tamen, quod nil
manus

Tibi fabra cultus addidit,

Caduca dos est artis: æternus ma-
ner,

Crescitque Naturæ decor.

Sorte ô tuâ beate! L A M O N I D Æ
places:

Hunc nuda simplicitas capit.

Fuci animus expers scilicet, mores
suos

In te intuetur, & probat.

Ac nunc in vndis lenè decurren-
tibus,

Placidòque fufis agmine;
Siticulosis, specimen eloquij exhi-
bes,

Blandè influentis auribus.

Nunc liberalem pingis, & avaras
opes

Sibi retinere nescium:

Seu, cùm ardet æstas, fers bonus
violis opem,

Herbísque supplicantibus;

Seu vitæ egentes arbores felici-
bus

Rigando lymphis recreas.

Nec te rapacis more torrentis ju-
vat

Latè ruinis crescere.

Corripere messes, nemora, cùm-
que ovilibus

Ipsas colonorum domos.

Herum æmularis nempe , quem
nulli grauem ,

Cuncti benignum sentiunt.

Hunc ipse sentis , quando reclinans
caput

Amatæ in oræ gramine ,

Æstum liquore temperat gelido ,
& suis

Te consecrat sudoribus.

Trepidæ laborant vndæ , & alter-
nis manus

Gaudent adorare osculis :

Justâ hinc tumentes se ferunt su-
perbiâ ,

Dulcique plenæ imagine ,

Monti , obviisque vallibus LAMO-
NIVM

Fluctu loquuntur garrulo.

Jure ergo , Fons venuste , delicias
suas ,

Suosque amores te vocat.

Téque Polycrenen jure dici vult,
novo

Plaudente famâ nomini.

Certè Hippocrenen occupatam
Barbaris

Meliore reddas omine :
Phœbo & relicto, sacra Musarum
cohors

Vnum colat LAMONIUM.

JOAN. COMIRIVS
SOC. JESV.

FINIS.

